

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMATİK YAŞANTILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ
ARACILIK ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA ATEŞ

İSTANBUL, 2023

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMATİK YAŞANTILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ
ARACILIK ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA ATEŞ

İSTANBUL, 2023

KABUL VE ONAY

BEYZA ATEŞ tarafından hazırlanan “ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ ARACILIK ROLÜ” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 15.09.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çağlar ERCEN

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Eş Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Gözde GÜNDOĞDU

MEYDANERİ İstanbul Topkapı

Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün ONNAR İstanbul

Arel Üniversitesi

.....

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ali AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ ARACILIK ROLÜ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15.09.2023

BEYZA ATEŞ

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTILARIN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ANNE BABA TUTUMLARININ ARACILIK ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEYZA ATEŞ

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSİKOLOJİ

(DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMAZAN ÇAĞLAR ERCEN)

İSTANBUL, 2023

Bu çalışmanın amaç, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisinde anne baba tutumlarının aracı etkisini incelemektir. Bu amaçla bu çalışmada Yapısal Eşitlik Modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemini İstanbul Arel Üniversitesi'ne devam eden 403 öğrenciden (287 kadın, 116 erkek) oluşmuştur. Araştırma sürecinde veri toplama amacıyla katılımcılara “Anne Baba Tutum Ölçeği, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırma sürecinde t test, ANOVA ve yol analizleri kullanılmıştır. Araştırmanın veri analizi, SPSS 21 ve Lisrel 8 paket programları ile yapılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde travma düzeyindeki bir birimlik artışın demokratik anne baba tutumu algısında 0,88’lik azalışa sebep olduğu, demokratik anne baba tutumundaki bir birimlik artışın ise psikolojik dayanıklılık düzeyinde 0,62 puanlık artışa neden olduğu söylenilebilir. Ancak travma düzeyindeki bir birimlik artışın otoriter anne baba tutumu algısında 0,91 puanlık artışa; koruyucu anne baba tutumu algısında ise 0,75 artışa neden olsa da otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarının psikolojik dayanıklılığa olan etkisi anlamlı değildir. Bu bulgular ile demokratik anne baba tutumunun çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa etkisinde aracı ettiği söylenebilse de otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarının çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa etkisinde bir aracı etkisi olduğu söylenemez. Elde edilen bu sonuçlar literatüre uygun olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumları, Travma, Psikolojik Dayanıklılık

ABSTRACT

THE MEDIATING ROLE OF PARENTAL ATTITUDES IN THE IMPACT OF CHILDHOOD TRAUMATIC EXPERIENCES ON PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AMONG UNIVERSITY STUDENTS

MSC THESIS

BEYZA ATEŞ

GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY

PSYCHOLOGY

CLINICAL PSYCHOLOGY

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF DR. RAMAZAN ÇAĞLAR ERCEN)

İSTANBUL, 2023

The aim of this study is to examine the mediating role of parental attitudes in the effect of childhood traumas on resilience in university students. For this purpose, the Structural Equation Model was used in this study. The research sample consisted of 403 students (287 female, 116 male) attending Istanbul Arel University. During the research process, “Parental Attitude Scale, Childhood Trauma Scale, Psychological Resilience Scale for Adults, Personal Information Form” were applied to the participants in order to collect data. In the research process, t-test, ANOVA and path analyzes were used. Data analysis of the research was done with SPSS 21 and Lisrel 8 package programs. When the research findings are examined, it can be said that a one-unit increase in the trauma level causes a 0.88 decrease in the perception of democratic parental attitude, and a one-unit increase in the democratic parental attitude causes an increase of 0.62 points in the psychological resilience level. However, a one-unit increase in the trauma level has a 0.91 point increase in the perception of authoritarian parenting; Although it causes an increase of 0.75 in the perception of protective parental attitude, the effect of authoritarian and protective parental attitudes on psychological resilience is not significant. With these findings, although it can be said that democratic parental attitudes mediate the effect of childhood traumas on resilience, it has been determined that authoritarian and protective parental attitudes don’t have a significant mediating effect on the effect of childhood traumas on resilience. These results were discussed in accordance with the literature

Key Words: Parenting Attitude, Trauma, Psychological Resilience.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ	vi
KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Önemi	2
1.3 Amaç ve Problemler	3
1.4 Varsayımlar	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Temel Tanımlar	5
2 KURAMSAL TANIMLAR VE ALAKALI ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1 Anne-Baba Tutumları.....	6
2.1.1 Otoriter Anne-Baba Tutumu	7
2.1.2 Koruyucu Anne-Baba Tutumu	8
2.1.3 Demokratik Anne-Baba Tutumu.....	9
2.1.4 Anne-Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler.....	10
2.1.4.1 Anne ve Babanın Yetiştirme Tarzı	11
2.1.4.2 Aile İçi İlişkiler	11
2.1.4.3 Ailenin Gelir Seviyesi.....	12
2.1.4.4 Ailenin Eğitim Düzeyi	12
2.1.4.5 Çocuğun Cinsiyeti.....	12
2.1.5 Anne- Baba Tutumları ile Alakalı Yapılan Çalışmalar.....	13
2.2 Çocukluk Çağı Travmaları	14
2.2.1 Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Sınıflandırılması	16
2.2.1.1 İstismar.....	16
2.2.1.1.1 Fiziksel İstismar.....	16
2.2.1.1.2 Cinsel İstismar	16
2.2.1.1.3 Duygusal İstismar	18
2.2.1.2 İhmal	18
2.2.1.2.1 Fiziksel İhmal	19
2.2.1.2.2 Duygusal İhmal	19
2.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları İçin Risk Faktörleri.....	20
2.2.2.1 Toplumsal Faktörler.....	20
2.2.2.2 Ailesel Faktörler	20
2.2.2.3 Kişisel Faktörler.....	21
2.2.3 Çocukluk Dönemi Travmaları Psikiyatrik Bozukluklar	21
2.3 Psikolojik Dayanıklılık.....	23
2.3.1 Resilience Kavramı	23
2.3.2 Psikolojik Dayanıklılık Kavramı	24
2.3.3 Psikolojik Dayanıklılık ile Alakalı Araştırmalar.....	25
2.3.4 Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler	28

2.3.4.1	Risk Faktörleri	28
2.3.4.1.1	Bireysel Risk Faktörleri.....	29
2.3.4.1.2	Çevresel ve Ailesel Risk Faktörleri.....	29
2.3.4.2	Koruyucu Faktörler.....	30
2.3.4.2.1	Bireysel Koruyucu Faktörler	30
2.3.4.2.2	Ailesel ve Çevresel Koruyucu Faktörler	31
3	YÖNTEM.....	32
3.1	Araştırma Modeli	32
3.2	Evren ve Örneklem	32
3.3	Veri Toplama Araçları	33
3.3.1	Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.3.2	Anne Baba Tutum Ölçeği	34
3.3.3	Çocukluk Çağı Travma Ölçeği	34
3.3.4	Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	35
3.4	Verilerin Toplanması	36
3.5	Veri Analizi.....	36
4	BULGULAR.....	38
4.1	Betimsel İstatistikler.....	38
4.2	Araştırma Değişkenlerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması... 39	
4.3	Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	62
4.4	Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri Üzerindeki Etkileri.....	68
4.5	Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi	72
5	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	75
6	KAYNAKLAR	82
7	EKLER.....	94
	EK A Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu.....	94
	EK B Anne Baba Tutum Ölçeği.....	95
	EK C Çocukluk Çağı Travma Ölçeği.....	96
	EK D Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği.....	99
	EK E Etik Kurul Kararı.....	99
8	ÖZGEÇMİŞ.....	101

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 Araştırma modeli.	32
Şekil 4.1 Yol Analizi öncesinde değişkenler arasındaki etkileşim hipotezleri.	68
Şekil 4.2 Oluşturulan yapısal eşitlik modelinin temel yapısı.	72

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1 Araştırma örnekleme	33
Tablo 3.2 Model değerlendirme katsayıları	37
Tablo 4.1 Araştırma değişkenleri için temel betimsel istatistikler.....	38
Tablo 4.2 Araştırma değişkenleri için cinsiyete göre t test bulguları	39
Tablo 4.3 Araştırma değişkenleri için daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre t test sonuçları	42
Tablo 4.4 Araştırma değişkenleri için daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre t test sonuçları	45
Tablo 4.5 Araştırma değişkenlerinin eğitim durumuna göre farklılaşması.....	45
Tablo 4.6 Araştırma değişkenlerinin bireyin yaşadığı kişiye göre alt grupları için Levene testi sonuçları.....	49
Tablo 4.7 Araştırma değişkenlerinin yaşanılan kişi durumu açısından farklılaşması	50
Tablo 4.8 Araştırma değişkenlerinin medeni duruma göre alt grupları için Levene testi sonuçları	53
Tablo 4.9 Araştırma değişkenlerinin medeni durum açısından farklılaşması.....	54
Tablo 4.10 Araştırma değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre alt grupları için Levene testi sonuçları.....	58
Tablo 4.11 Araştırma değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşması....	59
Tablo 4.12 Araştırma değişkenleri için korelasyon analizi sonuçları	63
Tablo 4.13 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler.....	69
Tablo 4.14 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler.....	70
Tablo 4.15 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler.....	71
Tablo 4.16 Oluşturulan yapısal eşitlik modelinin uyum istatistikleri	73
Tablo 4.17 Modeli oluşturan değişkenlere ait olabilirlik tahminleri.....	73

KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ

ABTÖ	:	Anne Baba Tutum Ölçeği
ÇÇTÖ	:	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
Ve Ark.	:	Ve Arkadaşları
v.b	:	Ve benzeri

ÖNSÖZ

Bu zorlu tez yazım sürecinde bana yardımcı olan kıymetli tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çağlar ERCEN'e desteğinden ötürü çok teşekkür ederim. Ayrıca eğitim hayatım boyunca tanıdığım, kendimi geliştirmeme katkı sağlayan hocalarıma hepsine şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Beni büyüten bugünlere ulaşmamda çok büyük emekleri ve fedakarlıkları olan başta annem Münüre Ateş'e, babam Hasan Ateş'e, ablam Betül Ateş'e teşekkür ederim.

Zorlu istatistiksel analizlerde bilgi ve yardımlarıyla bana destek olan, aklıma takılan her soruyu sorarak bol bol rahatsız ettiğim psikometri alanında doktora yapan kıymetli arkadaşım Gökhan Gümüş'e çok teşekkür ederim.

Ve teşekkürlerin en büyüğünü, hedeflerime ulaşmam için yüksek lisans bursumu vererek benden desteklerini esirgemeyen, maddi manevi varlığıyla yanımda olan Ahmet Demir'e ediyorum.

15.09.2023

BEYZA ATEŞ

1 GİRİŞ

Giriş bölümünde; araştırmanın problemi, amacı, önemi, alt problemleri, varsayımları, sınırlılıkları açıklanmaya çalışılmış, araştırmanın kavramları (anne baba tutumları, çocukluk çağı travmaları ve psikolojik dayanıklılık) ile ilgili tanımlar yapılmaya çalışılmıştır.

1.1 Problem Durumu

Bireyler yaşamlarının herhangi bir döneminde travmatik bir yaşantı geçirebilir. Bir bireyin travmatik bir yaşantıya karşı en hassas ve açık olduğu dönemlerden biri de çocukluk dönemidir. Çocukluk deneyimlerinden bazıları, insanı mutlu edip güzel anıları içerirken, bazıları da ağır, zorlayıcı ve travmatik olabilmektedir. Bu yaşantıların hepsi çok önemlidir ve insanın tüm hayatında derin izler bırakacak güçtedir. Kişilerin çocukluk döneminde yaşamak zorunda kaldığı travmatik deneyimler, onlar üzerinde kalıcı izler bırakabilmekte ve birçok psikopatoloji için de risk faktörü oluşturabilmektedir. Ancak çocukluğun erken dönemlerinde maruz kaldıkları travmatik yaşantılara rağmen bazı bireylerin hayata gayet iyi uyum sergileyebildiği ve ruhsal anlamda herhangi bir bozukluk geliştirmediği gözlemlenmiştir. Bu durumun incelenmek istenmesi psikolojik dayanıklılık kavramıyla ilişkili çalışmaların ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Psikolojik dayanıklılık kavramı incelendiğinde ise psikolojik dayanıklılığı arttıran veya azaltan, koruyucu bir faktör olarak işlev gören veya risk faktörü olarak tetikleyen birçok faktörün olduğu görülmektedir. Psikolojik olarak kişinin travmatik bir yaşantıya dayanıklı olmasına katkı sağlayan nedenler üzerine bakıldığında bunlardan birinin demokratik anne baba tutumları olabileceği düşünülmektedir. Çünkü anne ve baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisi oldukça önemlidir ve bu konunun önemi, psikolojide yapılan birçok araştırma ile ortaya koyulmuştur. Aile içindeki özellikleri inceleyen çalışmalara bakıldığında, ebeveynleriyle veya ebeveynlerin bir tanesiyle ya da ebeveyn duygusunu veren önemli bir ötekiyle kurulan sağlıklı ilişkilerin psikolojik dayanıklılık açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir. (Fonagy ve diğerleri, 1994).

Dolayısıyla anne baba tutumu daha sağlıklı olan ailelerde büyüyen çocukların, çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantılara rağmen psikolojik olarak daha dayanıklı olduğu, anne baba tutumları daha katı ve otoriter olan ailelerde büyüyen çocukların ise, travmatik bir yaşantı ardından psikolojik olarak dayanıklılığının daha az olacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle insanı asıl travmatik yapan durumun travmatik yaşantılardan ziyade sonrasında onu onaracak kişilerin eksikliği olduğu düşünülmekte ve bu düşünce daha derin bir şekilde incelenmek istenmektedir. Buradan yola çıkarak, çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılığın üzerindeki etkisinde anne babanın tutumlarının aracılık etkisini inceleyen bir çalışma geliştirmesi planlanmıştır.

Geliştirilmesi planlanan bu araştırmanın amacı, çocukluk çağında travmatik yaşantılara maruz kalmış üniversite öğrencilerinin, psikolojik dayanıklılık ile olan ilişkisinde anne baba tutumlarının aracılık etkisini incelemektir. Literatürde de çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılığın üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların olduğu görülmüş ancak çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisinde anne babanın tutumlarının aracılık etkisini direkt inceleyen herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmanın konuyla ilgili alandaki bilgilerin artmasına katkı sağlayacağı ve alandaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir

1.2 Araştırmanın Önemi

Çocukluk çağı travmatik yaşantılar, kişilerin ruhsal ve bedensel sağlığını olumsuz etkileyen ve onlarda kalıcı izler bırakabilen yıkıcı bir durumdur. Fakat tüm bu zorlu ve ağır yaşam olaylarına rağmen çocukluk çağı travmasına maruz kalmış bireylerden bazılarının yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde herhangi bir psikolojik problem yaşamadıkları görülmektedir (Cicchetti, 2010). Bu durumun açıklanmasında psikolojik dayanıklılık anahtar kavramlardan biri olmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık (resilience), kişiyi zorlayan, tehdit eden yaşam olaylarına rağmen kişinin hızlı bir şekilde baş etme becerilerini kullanarak toparlanması olarak açıklanabilir. (Masten ve diğerleri, 1990).

Çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılık ile olan ilişkisinin mercek altına alınması, çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşantılar ile tetiklenip zuhur eden ruh sağlığı problemlerinin önüne geçilmesi açısından oldukça önemli olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisinde anne baba tutumlarının aracılık etkisini inceleyecek olması nedeniyle alan yazına katkı sunacağı da düşünülmektedir.

Bunun yanında çocukluk çağı travmatik yaşantılar karşısında psikolojik dayanıklılığı artıran veya azaltan anne baba tutumlarının tespit edilmesi bu konuyla ilgili duyarlılığın artırılmasın katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu araştırmanın psikolojik dayanıklılığın nasıl artırılabilirliği ile ilgili bir fikir vereceği umulmakta ve bu durumunun çocukların ruh sağlığı üzerinde olumlu bir etki yaratması açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın hem alan yazın için hem alanda çalışan ruh sağlığı uzmanları için hem de aileler ve çocuklar için önemli olacağı düşünülmektedir.

1.3 Amaç ve Problemler

Bu çalışmanın ulaşmak istediği amaç, çocukluk çağı travmatik yaşantılara maruz kalmış kişilerin psikolojik dayanıklılık ile olan ilişkisinde anne baba tutumlarının aracılık etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında yanıt aranan temel problem “Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantı ve deneyimlerin psikolojik dayanıklılık üzerine olan etkisinde anne-baba tutumlarının aracılık rolü var mıdır?” sorusudur. Bu soruya ek olarak, araştırmada yanıt aranan alt problemler ise şu şekildedir:

1. Çocukluk çağı travmaları otoriter anne baba tutumu aracılığıyla psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?

2. Çocukluk çağı travmaları demokratik anne baba tutumu aracılığıyla psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?

3. Çocukluk çağı travmaları koruyucu anne baba tutumu aracılığıyla psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?

4. Çocukluk çağı travmaları otoriter anne baba tutumunu yordamakta mıdır?
5. Çocukluk çağı travmaları demokratik anne baba tutumunu yordamakta mıdır?
6. Çocukluk çağı travmaları koruyucu anne baba tutumunu yordamakta mıdır?
7. Otoriter anne baba tutumu psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?
8. Demokratik anne baba tutumu psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?
9. Koruyucu anne baba tutumu psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?
10. Çocukluk çağı travmaları psikolojik dayanıklılığı yordamakta mıdır?
11. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantıları, psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve algılanan anne baba tutum puanları (toplam puanlar ve alt boyutlar) cinsiyete, eğitim durumuna, medeni duruma, bireyin birlikte yaşadığı kişi durumuna, gelir düzeyine ve psikolojik tedavi alıp almama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.4 Varsayımlar

Araştırma kapsamında verilen Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğini (ÇÇTÖ), Anne Baba Tutum Ölçeğini (ABTÖ), Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğini ve Kişisel Bilgi Forumunu araştırmaya katılan kişilerin içtenlikle yanıtladıkları varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Araştırmaya katılan kişiler İstanbul Arel Üniversitesi'nde okumakta olan ön lisans, lisans, lisansüstü 403 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Bu çalışmanın elde ettiği sonuçlar, öğrencilerin bilgi toplama formlarına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.
3. Araştırma kapsamında araştırmaya katılan kişilerin ölçeklere verdikleri yanıtlar kendi bildirimlerine dayalı olduğu için yanıtların bazılarının yanlış veya çarpıtılmış olma ihtimali bulunmaktadır.

4. Bu çalışmada ulaşılan veriler, kullanılan ölçeklerin (Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği) ölçtüğü değerler ile sınırlıdır.

1.6 Temel Tanımlar

Anne-Baba Tutumu: Ebeveynlerin çocuklarına karşı yönelttiği ve onların gelişimlerini, sorun çözme becerilerini, kişiliklerini derinden etkileyen olumlu ya da olumsuz tutum, davranış ve yöntemlerin bütünüdür. (Darling ve Steinberg, 1993; Yavuzer, 2019).

Çocukluk Çağı Travmaları: Çocukluk çağı travmalarını, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen eylem veya eylemsizlikler olarak tanımlamak mümkündür. Bu eylem veya eylemsizlikler neticesinde çocuğun fiziksel, ruhsal, toplumsal veya cinsel yönden hasar görmesi söz konusudur (Taner ve Gökler, 2004).

Psikolojik Dayanıklılık: Psikolojik dayanıklılık(resilience), zorlu yaşam olayları karşısında güçlü kalabilmek, kendini toparlayabilmek ve uyum sağlayabilmek anlamına gelmektedir. (Kararımak, 2006).

2 KURAMSAL TANIMLAR VE ALAKALI ARAŞTIRMALAR

2.1 Anne-Baba Tutumları

Anne baba tutumları, bir aile içinde oluşur. Aile, toplumu temsil eden ve etkileyen en küçük yapıtaşdır. İnsanların sağlıklı bireyler olabilmeleri, yaşamlarından doyum elde edebilmeleri, baş etme becerilerini geliştirebilmelerinde yetiştikleri ailenin rolü çok önemlidir (Nazlı, 2018). Çünkü bir çocuğun topluma dahil olmadan önce sosyal tecrübeleri deneyimlediği ve öğrendiği ilk yer ailesidir. O nedenle aile çocukların sosyalleştiği, davranışlarının ve tutumlarının şekil almaya başladığı en önemli ortam sayılmaktadır.

Çocukların en önemli ortamı aile olduğuna göre, çocukların hayatındaki en önemli iki insan da anne ve babasıdır. Çünkü insan yavrusunun ilk etkileşimi ve iletişimi anne ve babası ile meydana gelmektedir. Daha sonrasında yaşanan ilişkilerin çoğunlukla ilk bakım verenler ile kurulan ilişkilerin bir kopyası, bir türevi olduğu söylenebilir. Bu nedenle bireyin kendiliğinin, kişiliğinin inşa edilmesinde en önemli iki insan anne ve babadır (Yörükoğlu, 2007).

Anne ve babanın çocuklarına karşı yönelttiği ve onların gelişimlerini, sorun çözme becerilerini, kişiliklerini derinden etkileyen olumlu ya da olumsuz tutum, davranış ve yöntemlerin bütünü olarak tanımlanan anne- baba tutumları çocuğun kendilik ve kişilik oluşumunu derinden etkiler. (Darling ve Steinberg, 1993; Yavuzer, 2019). Bir çocuğun kendini nasıl algıladığı, onu yetiştiren anne babanın tutumu ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla anne babanın çocuklarına yönelik davranış ve tutumları, çocuğun gelişimi için çok önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda çocukların sağlıklı rol modellerin var olduğu bir aile içinde büyümesinin, ruh sağlığı açısından oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir (Yavuzer, 2009). Çocuklar aynı zamanda anne ve babasından gördüğü benzer tutumları göstermeye eğilim göstermektedir. Çünkü çocuklar çoğu zaman aile ortamında anne ve babalarının tutum ve davranışlarını gözlemleyerek ve model alarak öğrenmektedirler. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuk yetiştirirken ne yaptığı,

nasıl davrandığı, nasıl bir yol izlediği ve nasıl bir tutum içinde olduğu oldukça önemli olmaktadır. Çocuklar anne ve babalarının sözlerini dinlemekte çok başarılı olmasalar da yaptıklarını yapmakta çok başarılıdırlar. Aynı zamanda ebeveynler çocuklarını yetiştirirken kendi ailesinin izlerini taşırlar, kendi ailelerinden gördüklerini, kendi yetiştikleri kültürü ve kendi deneyimlerini onlara aktarırlar. (Oskay, 2020).

Anne babanın kültürel değerleri, yetişme tarzı kendi ana babalık tutumlarını etkilemektedir. Çoğu anne baba kendi ailesinden gördüğü olumlu ya da olumsuz tutumları kendi çocuklarına göstermektedir. Bu tanımlara bakıldığında, tutumların oluşmasındaki en önemli ortamın aile, en önemli insanların da anne ve baba olduğu söylenebilir (Zincirli, 2014).

Alan yazındaki kuramsal tanımlara bakıldığında, anne baba tutumlarının farklı farklı şekillerde kategorize edilip sınıflandırıldığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda ilk göze çarpan bilgi, ebeveynlik tutumlarının ilk defa Baumrind (1966) tarafından kategorize edildiğidir. Baumrind (1966) üç ebeveynlik stili tanımlamış ve bu stilleri, otoriter, koruyucu ve izin verici-hoşgörülü ebeveynlik stilleri olarak isimlendirmiştir. Yapılan diğer çalışma ve araştırmalar kategorize edilen bu üç ebeveynlik tutumu dışında farklı ebeveynlik stilleri ortaya atmışlardır. Ancak yapılan bu çalışmada, Baumrind tarafından yapılan sınıflandırma temel alınarak, Kuzgun'un ve Eldeleklioğlu'nun (2005) birlikte geliştirmiş olduğu Anne-Baba Tutumları Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Bu sebeple Baumrind tarafından yapılan sınıflandırma temel alınarak ebeveyn tutumları “demokratik, otoriter ve koruyucu tutum” olarak üç alt boyut şeklinde açıklanmıştır.

2.1.1 Otoriter Anne-Baba Tutumu

Otoriter ebeveynlik tutumu, geleneksel kültürlerde oldukça yaygın olan bir ebeveynlik tutumudur. Yavuzer (2019) otoriter tutumu, çocuğun özgüvenini kıran, benliğini hiçe sayan, çocuğun gelişiminde olumsuz sonuçları olan bir ebeveynlik tutumu olarak tanımlanmaktadır. Otoriter tutuma sahip anne ve babalar, katı bir tutumla çocuklarını büyötmeye çalışmakta ve bunu yaparken çoğunlukla çocuklarının ihtiyaçlarını ve isteklerini dikkate almadan, çocuklarına gereken sevgiyi ve ilgiyi göstermeden hareket etmektedir.

Otoriter tutuma sahip ebeveynler, Baumrind'e (1966) göre özerkliği kısıtlamakta, karşılıklı iletişimi yeteri kadar önemsememekte ve çocuğun kendini ifade etmesini sıklıkla engellemektedir. Yılmaz'a (2000) göre bu tutuma sahip aileler, çocuklarından sorgusuz bir şekilde itaat beklemekte, koyulmuş kurallara koşulsuz olarak uymalarını istemekte, kurallara uymayan çocuklarını ise sıklıkla cezalandırmaktadır.

Otoriter tutumu benimseyen anne ve babalar, çoğunlukla çocukları için neyin doğru neyin yanlış olacağına her zaman en doğru şekilde kendilerinin karar vereceğini iddia etmektedir. Aynı zamanda bu tutumuna sahip ebeveynler sıklıkla çocuklarına yüksek standartlar koymakta ve çocuklarından da bu standartlara göre hareket etmelerini beklemektedirler. Çağdaş'ın (2015) ifadesine göre bu tutumla yetişen çocukların ebeveynlerinden sevgi ve ilgi görebilmesi için ebeveynlerinin isteklerini yerine getirmesi ve onların arzu ettiği gibi davranışlar sergilemesi gerekmektedir. Aksi halde çocuklar, otoriter tutuma sahip anne ve babalarından sevgi görmekte zorlanmaktadır (Çağdaş, 2015).

Yapılan bazı araştırmalar otoriter anne baba tutumları ile büyüyen çocukların çeşitli sorunlar yaşadığını göstermektedir. Onaysız hareket edememe, kendi kararlarını kendi verememe, düşük özgüven, düşük özsaygı ve uyum sorunları bunlar arasındadır (Sümer ve ark, 2010).

2.1.2 Koruyucu Anne-Baba Tutumu

Koruyucu tutumuna sahip ebeveynler, çocuklarının üstüne aşırı düşmekte ve çoğunlukla çocuklarını olması gerektiğinden daha fazla koruyup kollama eğilimi göstermektedirler. Aynı zamanda çocuklarına gereğinden fazla müdahale etmekte ve çocuklarının kendilerinin de yapabileceği sorumlulukları onlar adına yapma davranışı göstermektedirler.

Aşırı koruyu bir ebeveyn, çocuğunun mutluluğu ve güvenliği için her şeyi yaptığına inanabilir ancak çocuğun bağımsız gelişim ihtiyacını görmezden gelir. Bundan dolayı bu tutumla yetişen çocukların birlikte olduğu insanlara aşırı bağlanma davranışı göstermesi ve normalde olması gerekenden daha fazla hassas bir yapıya

sahip olması muhtemel sonuçlar arasındadır. Yavuzer' e (2019) göre bu tutumla yetişen çocukların bağımlılık hali ömür boyu devam edebilir ve yetişkinlik yaşamlarında partnerlerinden de bu aşırı koruma tutumunu bekleyebilirler.

Marzuki'ye göre (2000) ebeveynlerin aşırı koruyucu olması çocuklara oldukça zarar vermektedir. Anne ve babanın aşırı koruyucu olması çocuğun ileride bağımsız olmakta güçlük çekmesine ve kendi ayakları üzerinde durma yeteneğini kaybetmesine neden olmaktadır. O nedenle, çocukların sosyal gelişiminin olumsuz yönde etkilenmemesi için ona göre ebeveynler çok aşırı koruyucu olmamalıdır. Böyle bir modelle yetiştirilen çocukların çoğunlukla özgüven, öz yeterlilik ve özerklik konusunda sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Dursun'a (2010) göre de aşırı koruyucu tutum gösteren ebeveynlerin çocukları, sıklıkla kendilerini koruma becerisini geliştirmekte zorlanmaktadır. Aynı şekilde bu çocukların problem çözme becerilerinde de bir gerilik olması muhtemel sonuçlar arasındadır. Bu modelle yetişen çocuklar sorumluluktan kaçan, kendi kararlarını kendileri vermekte zorlanan bir yapı geliştirebilirler. Buna ek olarak bu ebeveynlik tutumu ile yetişen çocuklarda bağımlı ve utangaç bir kişilik yapısı oluşabilmekte veya oldukça sorumsuz bir kişilik yapısı oluşabilmektedir.

Şendil'e (2003) göre, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutuma sahip olmalarının bazı nedenleri olabilir. Örneğin, yıllardır çocuk sahibi olmak için bekledikten sonra çocuk sahibi olan ebeveynler, aşırı koruyucu tutuma sahip olabilmektedirler. Aynı şekilde kaybedilen bir çocuktan sonra dünyaya gelmiş olan bir çocuğa karşı aşırı koruyucu bir tutum sergilenebilir. Diğer taraftan anne ya da babanın yetiştirilirken ilgisiz ve korunmayan bir tutumla büyümüş olması kendi çocuğuna karşı bu denli ilgili ve koruyucu olmasına neden olmuş olabilir (Şendil, 2003).

Yavuzer'e (2019) göre koruyucu tutum, daha çok anne ve çocuk ilişkisinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum annenin kendi kişilik örüntüsünden de kaynaklanabilmektedir. Yalnızlığa tahammül edemeyen, terk edilmekten korkan anneler çocuklarına yapışabilirler

2.1.3 Demokratik Anne-Baba Tutumu

Demokratik anne-baba tutumu, çocukların kendiliği ve kişiliğinin oluşmasında Baumrind'e (1996) göre en uygun anne-baba tutumudur. Demokratik anne-baba tutumunu benimseyen ebeveynlerin aile içi ortamı daha çok hoşgörüye, sevgiye ve saygıya dayalıdır ve çoğunlukla aile içi ilişkileri sıcak ve samimidir. Buna ek olarak bu tutuma sahip ebeveynlerin her çocuğun kendi yaşına özel bir gelişim kapasitesi olduğunun farkındadır. Dolayısıyla bu tutuma sahip anne babalar çocuklarını gereğinden fazla zorlamazlar ve kendi gelişim yaşına göre kabiliyetlerini ortaya koymalarına destek olurlar. Aynı zamanda demokratik tutuma sahip anne babalar, çocukları için sorumluluk duygusunun öneminin bilincindedir ve sorumluluk duygusunu geliştirmek adına çocuklarının gelişim yaşlarına uygun görevleri onlara vererek onların sorumluluk duygusunu geliştirmelerine destek olurlar.

Akkuş'a (2015) göre demokratik tutuma sahip anne babalar, çocuklarının fikirlerini önemser, çocuklarının kendilerini ifade etmelerine destek olurlar. Bu ailelerde çoğunlukla kurallar ortaklaşa birlikte belirlenir ve birlikte belirlenen kurallara birlikte uyulur. Ayrıca Yıldız'a (2019) göre çocuklar birlikte belirlenen kurallara uyulmadığı zaman ne gibi sonuçların yaşanacağı hakkında bilgilendirilir. Bu sayede çocuğun kendi eylemlerinin sorumluluğunu alması beklenir.

Demokratik tutuma sahip ailelerde büyüyen çocuklara özgürlük duygusu verilir ve deneme yanılma ile birlikte keşif duyguları desteklenir. Aynı zamanda anne babalar çocukların kişiliğine saygı duyar, gelişim yaşına uygun olmayan herhangi bir davranışı onlardan beklemezler.

Demokratik tutum sergileyen aileler, Dursun'a (2010) göre, çocuklarına iyi bir model olmaları gerektiğinin farkındadır ve çocuklarına bu bilinçle yaklaşırlar. Olcay'a (2008) göre, bu tutuma sahip ailelerde büyüyen çocukların sosyal ilişkileri iyidir. Bu çocuklar aileleri tarafından sevildiği bilir, kendilerini açıkça ifade edebilir, zor bir durumla karşılaştıklarında bunu rahatlıkla ailesi ile paylaşabilir ve ailesinin onun yanında olacağı bilir. O nedenle Çağdaş'a (2015) göre demokratik ebeveynlik tutumu, ebeveynlik tutumları içerisinde en sağlıklı tutumdur.

2.1.4 Anne-Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler

Her çocuk içinde yaşadığı kültürden, iletişim tarzından ve ailesindeki kişilerin kendilerine karşı olan tutum ve davranışlarından büyük oranda etkilenir. Dolayısıyla bir bebek dünyaya geldiği ilk andan itibaren ebeveynlerinin kendisine karşı olan davranış ve tutumundan etkilenmekte, bu etkiye göre kendisi hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bebekler kendiliklerini ve kişiliklerini ancak anne ve babasının kendisine nasıl baktığına, nasıl davrandığına göre oluşturmaktadır. Dolayısıyla çocuklar kim oldukları ile ilgili bilgiyi anne ve babasının gözlerinden, bakışlarından, davranış ve tutumlarından edinmektedir.

Oğuz'a (2016) göre, ebeveynler ile çocuk arasında kurulan bu ilişki; ebeveynlerin kendi ebeveynleriyle kurduğu ilişkiden ve kendi ebeveynlerinin tutum ve davranışlarından oldukça fazla etkilenmektedir. Aynı zamanda ebeveyn çocuk arasındaki bu ilişki, çocuğun yaşı, görünüşü ve cinsiyeti gibi birçok faktörden etkilenmektedir.

Yukarıda bahsedilen anne-baba tutumu üzerinde etkili rol oynayan faktörlere, bir sonraki bölümde daha detaylı bir açıklama getirilmeye çalışılmıştır.

2.1.4.1 Anne ve Babanın Yetiştirme Tarzı

Ebeveynler ebeveynliği çoğunlukla kendi ebeveynlerinden öğrenmektedirler. Kendilerine yapılan muamele ve davranışları çoğunlukla çocuklarına uygulamakta ya da ebeveynlerinin kendilerine davrandığının tam zıddı bir şekilde kendi çocuklarına davranmaktadırlar. Her iki koşulda ebeveynlerin kendi yetiştirme tarzının oldukça önemli olduğunu söylemektedir. Bu nedenle ebeveynin çocuğuna nasıl bir ebeveynlik yaptığı, o çocuğun ileriki zamanlarda nasıl bir ebeveynlik yapacağını büyük oranda etkileyecektir. Sağlıklı ilişkilerin olduğu aile içi ortamda yetişen çocuklar gelecekte ebeveyn olduklarında çoğunlukla gördükleri tutumu göstermektedirler (Savran ve Kuşin, 1997). Böylece anne ve babalar, kendi anne ve babalarının onlara karşı olan eylem ve tutumlarını ileriki zamanda kendi eylem ve tutumlarına yansıtmaktadırlar.

2.1.4.2 Aile İçi İlişkiler

Çocuklar sadece anne ve babalarının kendilerine olan davranışlarından değil aynı zamanda anne ve babalarının birbirlerine karşı olan davranışlarından da

etkilenmektedirler. Dolayısıyla anne babanın kendi arasında nasıl bir ilişki ve iletişim kurduğu, ebeveyn ile çocuğun nasıl bir ilişki ve iletişim kuracağını etkileyecektir. Anne ve babanın kendi arasında olan sağlıklı ilişki, ebeveyn çocuk ilişkisini olumlu etkileyecektir. Tersi durumda ebeveyn çocuk ilişkisine olumsuz yansıtacaktır (Dönmezler, 1999).

2.1.4.3 Ailenin Gelir Seviyesi

Ailenin gelir seviyesi de çocuk yetiştirme tutumları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olan bir faktördür. Gelir seviyenin yüksekliği ailenin kendisini geliştirmesini olumlu etkileyecek, eğitim seviyesinin yükselmesini beraberinde getirecek ve böylece ailenin bilinçli olma halini geliştirecektir. Gelir seviyesi yüksek aileler çocuklarını sağlıklı yetiştirme konusunda uzmanların görüşlerine başvurmaya daha yatkındır. Tam tersi durum ise bu olumlu gelişmelerin oluşmamasına neden olmakta ve ebeveyn çocuk ilişkisine olumsuz yansımaktadır (Çağdaş, 2015).

2.1.4.4 Ailenin Eğitim Düzeyi

Anne ve babanın eğitimi, çocuk yetiştirme tutumları üzerinde belirli bir etkiye sahip olan bir diğer faktördür. Yapılan araştırmalar, anne ve babanın eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte algılanan otoriter tutumun azaldığını ifade etmektedir. Durmuş'un (2006) yaptığı çalışmaya göre, ebeveynlik tutumları ile ebeveynlerin eğitim düzeyleri arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, ilkokul mezunu olan anne babanın, aşırı koruyucu ve otoriter tutuma sahip olmaya daha yatkın olduğu, üniversite mezunu olan anne babanın ise daha demokratik bir tutuma sahip olmaya daha yatkın olduğu saptanmıştır.

2.1.4.5 Çocuğun Cinsiyeti

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları üzerinde etkili olan faktörlerden biri de çocuğun cinsiyetidir. Özellikle bazı kültürlerde yetişen anne ve babalar çocuğun cinsiyetini çok önemsemektedirler. Anne ve babaların doğacak çocuklarının cinsiyetine dair beklentisi ile çocuğun gerçekteki cinsiyetinin uyumlu olması halinde, anne babalar çocuklarına karşı daha olumlu bir tutum sergileme eğiliminde olmakta, diğer taraftan çocuğun cinsiyetine dair beklentinin gerçekle uyumsuz olması

durumunda ise anne ve babalar, olumlu olmayan bir tavır ve tutum içinde olmaya yatkınlaşmaktadır (Çağdaş, 2015).

2.1.5 Anne- Baba Tutumları ile Alakalı Yapılan Çalışmalar

Kulaksızıoğlu (2005) ebeveyn tutumları ile alakalı yapmış olduğu çalışmada erkeklerin kızlara göre anne babalarının tutumlarını daha otoriter algıladığını ifade etmiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçlarına göre, anne ve babanın eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte algılanan otoriter tutumun azaldığı ifade etmiştir. Bu sonucu doğrulayan başka bir araştırma da Durmuş (2006) tarafından yapılmıştır. Durmuş'un (2006) yaptığı çalışmaya göre, anne-baba tutumu ile anne-babanın eğitim seviyesi arasındaki ilişki istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, ilkokul mezunu olan anne babanın, aşırı koruyucu ve otoriter tutuma sahip olmaya daha yatkın olduğu, üniversite mezunu olan anne babanın ise daha demokratik bir tutuma sahip olmaya yatkın olduğu saptanmıştır (Durmuş, 2006).

Dinçer'in (2008) yapmış olduğu araştırmasında otoriter ve demokratik tutum ile babanın eğitim düzeyi arasında istatistiksel açıdan kayda değer bir bağlantı bulunmuş ancak annenin eğitim durumu ile otoriter ve demokratik ebeveynlik tutum arasında kayda değer bir ilişki bulunamamıştır.

Baldwin'in (1995) anne baba tutumları ile ilgili yaptığı çalışmada ise anne babasını demokratik algılayanların gelişim seyrinin daha olumlu ve istenen şekilde seyrettiği, anne babasını otoriter algılayanların ise karar vermekte zorlanan kaygılı bir kişilik yapısına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Eldeleklioğlu (1996) ise çalışmasında ebeveynlik tutumları ile karar verme tarzları arasında nasıl bir bağlantı olduğunu incelemeye çalışmıştır. Bu çalışmada demokratik ebeveyn tutumu ile karar verme tarzlarından mantıklı ve özerk karar verme tarzı arasında pozitif bir ilişki saptarken demokratik ebeveyn tutumu ile karar vermekte zorlanma arasında negatif bir ilişki saptamıştır.

Sertelin'in (2003) ebeveynlik tutumları ile alakalı yapmış olduğu çalışmasında ise cinsiyete göre de anne-baba tutumunda farklılık bulunmuş; kızların

anne babalarının tutumlarını erkeklere göre daha çok koruyucu algıladığını belirtilmiştir.

Aktaş (2011) ergenlik çağındaki bireylerin anne-baba tutumu ile özsaygısı arasındaki ilişkiye dair yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre, erkeklerin ailelerinin ebeveynlik tutumunu daha çok otoriter algılama eğiliminde olduğu, kızların ise ailelerinin ebeveynlik tutumunu daha çok koruyucu ve demokratik olarak algılamaya eğilimli olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmanın önemli sonuçlarından biri demokratik ebeveyn tutumunun artmasıyla özsaygısının da bununla birlikte artmaya eğilimli olduğu, otoriter ve koruyucu ebeveynlik tutumunun artmasıyla da özsaygısının azalmaya eğilimli olduğudur.

Ergenler üzerinde yapılan bir başka çalışmada ise Milevsky ve arkadaşları (2006), ebeveynlik tutumları ile yaşam doyumu, depresyon, öz saygı arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Yapılan bir başka çalışmada ise, ergenlik çağındaki bireylerin mesleki karar verme becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiş ve araştırmanın sonuçlarına göre demokratik tutuma sahip ebeveynler ile yetişen ergenlerin, mesleki karar verme becerisi daha yüksek bulunmuştur.

Hempel ve diğerlerinin (2003) yaptığı çalışmanın bulgularına göre ise, ebeveynleri katı ve otoriter olarak algılayan öğrencilerin anksiyete puanlarının daha yüksek olduğu görülmüş, daha sıcak, daha demokratik tutuma sahip olan anne babaların çocuklarının ise daha düşük anksiyete puanlarına sahip olduğu görüşmüştür. Başka bir deyişle otoriter tutumun çocukların daha kaygılı bir kişilik geliştirmesini tetiklediği söylenebilir.

2.2 Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travmaları, bireyi ömür boyu etkileyip bireyde kalıcı izler bırakabilme potansiyeli yüksek olan bir sorundur. Fiziksel, zihinsel, ruhsal sağlığı olumsuz etkilemektedir. Bunun yanı sıra psikososyal gelişimi de olumsuz yönde etkilemektedir. Genelde en yaygın olan travmalar ihmal ve istismar yaşantılarıdır. İhmal yaşantısı ile istismar yaşantısını arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu iki yaşantıyı birbirinden ayıran en temel fark, ihmal yaşantısının pasif, istismar yaşantısının ise aktif bir şekilde meydana gelmesidir (Aral ve Gürsoy, 2001).

Çocukluk çağı travmalarını, çocuğa yakın veya uzak bireyler tarafından yöneltilen olumsuz ve uygunsuz eylem ve eylemsizlikler sonucu çocuğun bir veya birçok alanda hasar görmesi olarak tanımlamak mümkündür (Oral ve ark, 2001; Taner ve Gökler, 2004). Bir başka ifadeyle on sekiz yaşından önce çocuğun maruz kaldığı ağır istismar ve ihmal yaşantıları çocukluk çağı travması (ÇÇT) olarak tanımlanabilir.

Yurdakök ve İnce'ye (2010) göre, çocukluk çağı travmaları ile ilgili yapılan başka bir tanım da ebeveynlerin veya diğer bireylerin bilerek veya bilmeyerek çocuğa bedensel ve ruhsal olarak zarar vermesidir. Bunların yanı sıra çok sevilen birinin kaybı, anne ve babanın boşanması, anne babadan uzak kalma, zorunlu göç, kazalara, doğal afetlere ve şiddete maruz kalma veya tanıklık etme çocukluk çağı travması (ÇÇT) olarak adlandırabilir (Herman, 2011). Bazı çocuklar duygusal ve fiziksel anlamda ihmal ve istismar edilirken, bazı çocuklar da küçük yaşta ağır ve uygunsuz işlerde çalıştırılmak zorunda bırakılmakta, yaşlarının çok üstünde sorumluluklarla görevlendirilmektedir. Çocuk yaşta uygunsuz işlerde çalışmaya zorlanmak da çocuk için travmatik bir yaşantı olabilmektedir. Bahsedilen travma tanımlarında mühim olan yetişkinin niyeti değildir, mühim olan yetişkinin davranışının çocuğu nasıl etkilediğidir.

Araştırmalar, ağır istismar ve ihmal travmasının yaşandığı ailelerde, anne baba davranışlarının tutarsız ve değişken olduğunu, ebeveynlerin kendilerinin de çocukluklarında ihmal veya istismar yaşantısına maruz kalmış olabileceğini ve ebeveynlerin çeşitli ruhsal problemlere sahip olabileceğini ifade etmektedir (Polat, 2007).

Araştırmalara göre, düşük gelir seviyesi ve düşük eğitim düzeyi, kısıtlı yaşam alanı, zorunlu göç, sevilen birinin kaybı veya ölümü, anne ve babanın boşanması, anne babanın travmatik bir çocukluk geçirmesi, ebeveynlerin kendi aralarında olumsuz bir ilişkisinin olması, ebeveynlerin veya ebeveynlerden birinin çeşitli ruhsal bozukluklara ve bağımlılıklara sahip olması, çocuğun ihmal ve istismar yaşantısına maruz kalma riskini artırmaktadır (Kara ve diğerleri, 2004). Ayrıca ebeveynin duygusal olarak kendini yetiştirememiş olması ve erken yaşta evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya zorlanmış olması çocukluk çağı travmatik yaşantılara zemin hazırlayabilir.

2.2.1 Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının Sınıflandırılması

Çocukluk döneminde çocuğun yaşamak zorunda kaldığı travmatik yaşantılar istismar ve ihmal yaşantısı olarak ikiye ayrılmaktadır. Pasif bir şekilde meydana gelen ihmal yaşantısı, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olarak ikiye ayrılırken, aktif bir şekilde oluşan istismar yaşantısı ise cinsel, fiziksel ve duygusal olarak üçe ayrılmaktadır.

2.2.1.1 İstismar

İstismar, Türk Dil Kurumu'na göre Türkçe 'ye Arapçadan geçen ve anlamı iyi niyeti kötüye kullanarak iyi niyetten yararlanma ve kişiyi sömürme anlamına gelmektedir. (TDK) Buradan hareketle istismar etmek, iyi niyeti kötüye kullanmak, iyi niyetten yararlanmak, kişi veya kişileri kendi rızası olmadan sömürmek gibi anlamlar içeren bir eylemdir. Çocukların ruhsal, bedensel ve zihinsel sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen eylemlere maruz kalması, çocuk istismarı olarak tanımlanabilir.

2.2.1.1.1 Fiziksel İstismar

UNICEF, fiziksel istismarı, çocuğun sert ve kaba davranışlar sonucu acı çekerek zarar görmesi, fiziksel olarak yaralanması olarak tanımlamaktadır. Başka bir tanımla fiziksel istismar, herhangi bir kişi tarafından elle, ayakla veya herhangi bir nesne ile vurularak, dövülerek, hırpalayarak çocuğun bedeninin herhangi bir yerine zarar verilmesi olarak ifade edilmektedir (Topbaş, 2004; Kaplan ve diğerleri, 1999). Fiziksel olarak istismar sayılabilecek davranışları bazı kültürler, çocuğun disiplin edilmesi ve terbiye edilmesi için gerekli olarak düşünebilmektedir (Topbaş, 2004). Fiziksel istismara uğramış kişilerde birçok fiziksel, zihinsel, ruhsal ve psikososyal bozuklar görülebilmektedir.

2.2.1.1.2 Cinsel İstismar

UNICEF cinsel istismarı, yetişkinlerin cinsel arzularını karşılamak için bir bireyi, rızası olmadan kullanması olarak tanımlamıştır. Aktepe (2009) çocuğun cinsel olarak istismar edilmesini, cinsel istek ve ihtiyaçlarını gidermek için bir bireyin bir çocuğu kandırarak ya da zor kullanarak kullanması olarak

tanımlamaktadır. Çocuğun rıza göstermesi için henüz yeterli olgunluk seviyesinde ve gelişiminde olmaması nedeniyle herhangi bir bireyin zorlamasıyla cinsel bir eylem içinde bulunulması çocuk cinsel istismarı olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar arası cinsel eylemler ise, arada dört ve üstü yaş farkı olduğunda, küçük çocuğun zorla cinsel haz amacıyla kullanılması durumunda cinsel istismar olarak ele alınmaktadır.

Bir davranışın cinsel istismar kapsamına girebilmesi için, bir çocuğun bedenine ya da cinsel bölgelerine kıyafetlerinin üstünden dokunulması tek başına yeterlidir. Ancak cinsel olarak bir çocuğun istismar edilmesi için sadece dokunma ve temas gerekli değildir. Çocuğa cinsel içerikli söylemlerde bulunmak, porno gibi uygunsuz içerikler izlettirmek gibi eylemler de cinsel istismar kapsamına girmektedir (Kanbur ve Akgül, 2010).

Araştırmacılar cinsel istismara uğrayan çocukların %53'ünün 14 yaşın altında olduğunu ifade etmektedir. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalma sıklığını ise %10-40 olarak açıklamaktadır. Aynı zamanda araştırmacılar cinsel istismara kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla 4 kat daha fazla maruz kaldığını ifade etmektedir. Cinsel istismara uğrayanların yalnızca çok azının bildirildiği dikkate alınırsa ulaşılabilen sonuçlar gerçekte olduğundan daha az olduğunu düşünülmektedir (Ballı, 2010).

Araştırmacılar cinsel istismarın her sosyoekonomik düzeyde görülebileceğini belirtmiştir (Zara-Page, 2004). Özen'e (1997) göre ise, çocukluk çağı cinsel istismar yaşantısı ile annenin eğitim seviyesi arasında anlamlı sayılabilecek bir korelasyon bulunmaktadır. Araştırmacılara göre cinsel istismarı genellikle erkekler yapmaktadır. Tespit edilen durumların %5-15'inde ise cinsel istismarı gerçekleştiren kadınlardır (Aktepe, 2009).

Alan yazında çocukluk çağında cinsel istismar yaşantısına maruz kalmış bazı kişilerin, yetişkinlikte özdeşim yoluyla istismar eden kişiye dönüştüklerini ifade eden yayınlar bulunmaktadır. Çocukluğunda cinsel istismara maruz kalmış kişilerin yetişkinlikte kendi başına geleni, bir başkasının başına getirme potansiyelinin olduğu ifade edilmektedir (Ballı, 2010).

2.2.1.1.3 Duygusal İstismar

Duygusal açıdan ihmal ve istismar yaşantısı, çoğunlukla çocuğun yakın çevresi tarafından gerçekleştirilen ve sanılandan daha sık görülen, buna karşılık ayırt edilmesi ve ortaya çıkarılması daha güç olan istismar türüdür.

Duygusal istismar, çocuğun ilgi ve sevgi gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamayarak çocuğa psikolojik olarak zarara verme durumudur. UNICEF'in tanımlamalarına göre, bakım verenleri tarafından çocuğun özelliklerinin değersizleştirilerek kötülenmesi, gereksinimlerinin karşılanmaması, duygusal ihtiyaçlarının giderilmemesi, yoksun bırakılması, çocuktan yaşına uymayan taleplerde bulunulması ve çocuğun sağlıklı ve uygunsuz yöntemlerle yetiştirilmeye çalışılması duygusal ihmal ve istismar yaşantısı olarak tanımlanmaktadır (Güler ve diğerleri, 2002).

Çocuğu değersizleştirmek, orantısız eleştirmek, yermek, aşağılamak, mahrum bırakmak, korkutmak, tehdit etmek, önemsememek, kıyaslamak, çocuğun duygusal ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamamak, çocuktan yaşının ve gelişimin üzerinde sorumluluklar ve görevler bekleme görülen duygusal istismar türleridir (Lynch ve diğerleri, 2008).

Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda değersizlik, uyumsuzluk ve uygunsuz davranışların görülmesi oldukça yaygındır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Duygusal istismar çocuğun psikolojik, zihinsel, duygusal gelişiminin yanı sıra fiziksel gelişimini de sekteye uğratabilmektedir. Fiziksel istismar ve ihmale uğrayan çocukların aynı zamanda %90 oranında duygusal ihmal ve istismara da maruz kaldığı bildirilmiştir (Taner, 2004).

2.2.1.2 İhmal

İhmal yaşantısı bakım verenlerin çocuğun ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamaması ve görmezden gelmesi olarak tanımlanmaktadır. İhmal yaşantısı fiziksel, duygusal, sosyal, eğitimsel gibi birçok alanda ortaya çıkabilmektedir. Bakım verelerin çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı olmaması, çocuğa yeterince bakım ve yemek vermemesi ihmal davranışlarıdır.

Aile içi şiddetin olması, bakım verenlerin düşük eğitim seviyesine ve çeşitli ruhsal sorunlara sahip olması ihmal yaşantısı için bir risk faktörüdür. İhmalin büyüklüğü ve sürekliliği çocukta oluşacak hasarın derecesini belirlemektedir. İhmal çocuklarda ciddi gelişimsel hasara yol açabilmektedir. Çok erken dönemlerde ihmal edilen çocuklarda bilişsel, motor ve dil gelişiminde gecikme görülebilmektedir. Aynı zamanda ihmal yaşantısı çocuklardaki büyüme geriliğine ve birçok gelişimsel bozukluğa neden olmaktadır (Şar, 1998).

2.2.1.2.1 Fiziksel İhmal

Çocuğa gerekli olan bakımın yerinde ve yeterince verilmemesi veya geciktirilmesi, çocuğun sağlıklı barınma ortamından mahrum bırakılması veya evden kovulması, giyim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması gibi çeşitli durumlar fiziksel ihmal yaşantısı kapsamına girer (Şar, 1998). Çocuğun yetersiz beslemesi, ihtiyaç duyduğu bakımı alamaması sonucunda bedensel ve ruhsal olarak zarar görmesi fiziksel ihmal yaşantısı olarak adlandırılır (Kaplan ve diğerleri, 1999). Bu yaşantı çocuğun zihinsel, bedensel, ruhsal gelişiminde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.

Fiziksel olarak ihmal yaşantısına maruz uğramış çocukların görüntüsü çoğu zaman ebeveynlerinden iyi bakım alamadığını gösterecek düzeyde olabilmektedir. Çoğunlukla bu çocuklar solgun gözükmekte ve insanlara iyi beslenmemiş izlenimi vermektedir (Lynch, 1999).

2.2.1.2.2 Duygusal İhmal

Çocuğun ruhsal ve duygusal gereksinimlerine duyarsız kalma, çocuğa gerekli sevgi ve ilgiyi vermeme duygusal ihmal yaşantısı olarak tanımlanmaktadır (Şar, 1998). Duygusal ihtiyaçlar en az fiziksel ihtiyaçlar kadar önemlidir. Fiziksel ihtiyaçları karşılanmış çocukların, duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında yine çocukların sosyal, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişiminde olumsuz sonuçlar olabilmektedir.

Araştırmacılar, ihmal yaşantısının yaygınlık durumunun bedensel istismardan daha çok olduğunu düşündüklerini belirtmektedir. Ancak bunu sayısal değerlerle

ortaya koymak daha güç olduğundan duygusal ihmal yaşantısının sonuçları daha az fark edilir olmaktadır (Reddy ve diğerleri, 2002).

2.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları İçin Risk Faktörleri

Çocukluk döneminde yaşanan travmaların oluşumunda bireysel, ailesel, sosyal ve toplumsal risk faktörleri rol oynamaktadır. Bu faktörler travmanın direk ortaya çıkma sebebi olmamakla birlikte travmanın ortaya çıkışında tetikleyicidir (Armağan, 2007).

2.2.2.1 Toplumsal Faktörler

Bir çocuğun özel bir durumunun olması, bulunduğu ortamda azınlık olması, toplumun değer verdiği cinsiyetten olmaması, şiddeti destekleyen bir kültür içinde büyümesi travmatize olma ihtimalini artıran risk faktörleri arasında sayılmaktadır (Güler, 2004). Yine aynı şekilde sosyal olarak dışlanması, destekleyici çevre içinde büyümemesi, alkol ve madde kullanım bozukluğuna sahip ebeveynlere sahip olması, anne babanın eğitim düzeyinin düşük olması çocuğun travmatize olma ihtimalini artıran faktörler arasında sayılmaktadır (Odağ, 2001).

2.2.2.2 Ailesel Faktörler

Geniş ve kalabalık aile, fakirlik, sosyal desteğin yoksunluğu, ebeveynlerden birinin vefatı, ebeveyn çocuk ilişkisinde zayıflık ve aile içi şiddetin varlığı ailesel risk faktörleri arasında sayılabilir. (Güler, 2004). Sadock'a (2004) göre travmatize eden ebeveynlerle büyümüş ebeveynler kendi çocuklarını travmatize etmeye yatkınlık göstermektedir. Bazı ebeveynler kendilerini ihmal ve istismar eden ebeveynlerine kızmakta ancak nasıl ve ne şekilde davranacaklarını tam olarak bilemediklerinden bir süre sonra kendilerini maruz kaldıkları olumsuz eylemleri yaparken bulabilmektedir.

Fakirlik, toplumdaki gelir eşitsizlikleri ve yüksek stresli yaşam koşulları, şiddete ve çocuklara karşı fiziksel istismara neden olabilmektedir. Çocukların aileden dışlanması, yoksun ve yalnız bırakması, herhangi bir sosyal destek görememesi,

bakım verenlerinin madde ve/veya alkol kullanım bozukluğu gibi sorunlara sahip olması çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantılarını arttırabilmektedir. Psikolojik sorunlara sahip anne ve babayla büyümek de yine aynı şekilde bireylerin çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları ile karşılaşmalarında rol oynayabilmektedir.

İstismar eden ebeveynlerin, çoğunlukla çocuklarının gelişim yaşlarına uygun olmayan beklentileri bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarından bakım, koruma, destek, güven beklemesi çocuğun yaşına uygun değildir. Ebeveynler, ebeveynlik rolünü bazen çocuklarına vererek çocuklarını istismar edebilirler. İstismar eden bu ebeveynlerin yüksek olasılıkla kendi ebeveynleri tarafından istismar edilen çocuklar olduğunu düşünülmektedir (Odağ, 2001).

2.2.2.3 Kişisel Faktörler

Travmaya maruz kalan çocukların genel olarak istenilerek dünyaya getirilen çocuklar olmadığı söylenebilir. Bu çocukların ebeveynlerinin arzu ettiği cinsiyette veya kişiliğe sahip olmayan çocuklar olduğu yapılan araştırmalara dayanarak söylenebilir. Aynı zamanda maddi sıkıntılar, anne-babanın evlilikteki problemleri çocuğa karşı olumsuz davranışları tetikleyebilmektedir (Armağan, 2007).

Sadock'a göre çocukların bazı özel durumlarının olması ihmal ve istismar eylemlerine maruz kalma olasılığını artırabilir. Çocuğun zeka seviyesinin düşük olması, bedensel olarak engelli olması, beklenmeyen bir hamilelik sonucu doğması gibi durumlar ihmal ve istismar açısından risk oluşturmaktadır.

2.2.3 Çocukluk Dönemi Travmaları Psikiyatrik Bozukluklar

Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, çocuğun gelişimini olumsuz etkilemekte, gelişimsel duraklamalara sebebiyet verebilmektedir. Bunun yanı sıra yetişkinlik döneminde birçok ruhsal soruna da yol açabilmektedir. Travmatik yaşantıların nörobiyolojik açıdan da kalıcı izler bırakabildiği yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur (Famularo ve diğerleri, 1996; Donnelly, 2003).

Çocukluk çağı travmaları, duygu durum bozuklukları, travma sonrası stress bozukluğu (TSSB), kaygı bozukluğu, intihar girişimleri, disosiyatif kişilik bozukluğu (DKB), alkol ve madde kullanım bozukluğu gibi birçok ruhsal bozuklukların gelişmesini tetikleyebilmektedir. Yapılan bir çalışmada çocukluk döneminde travmaya maruz kaldığını ifade eden bireylerin %80' inin minimum bir tane psikiyatrik bozukluk geliştirdi ifade edilmiştir. (Silverman ve diğerleri,1996)

Genelde travmatik bir deneyime karşı ilk verilen tepki aşırı derece uyarılma ya da çözülme (dissosiyasyon) olmaktadır. Travmatik yaşantının duygusal sonuçları ise duygusal donma, korkma, kaygılanma, çökkün hissetme, öfkelenme, suçluluk ve utanç duyma şeklinde olabilmektedir. Aynı zamanda travmaya maruz kalan bireylerde algı bozuklukları, tekrarlayan rüyalar, olayın yeniden yaşantılanması gibi davranışlar ortaya çıkabilmektedir (Paolucci ve diğerleri, 2001).

Yapılan çalışmalar çocukluk döneminde maruz kalınan ağır travmatik yaşantıların depresyon gibi birçok psikiyatrik hastalık için zemin hazırlayıcı ve tetikleyici olduğunu ifade etmektedir (Alloy, 2006). Araştırmacılar, çocukluk dönemi ağır travmatik yaşantıların yetişkin yaşamında depresyonu %50 gibi büyük bir oranda artırdığını ortaya koymaktadır (Paolucci ve diğerleri, 2001). Yakın dönemli yapılan araştırmalar çocukluk çağı travmalarının psikotik belirtileri artırdığını ifade etmektedir (Derosse ve diğerleri, 2014).

İstismar ve ihmal öyküsüne sahip kişilerle yapılmış başka bir çalışmada, travmatik yaşantılar ile bedensel semptomlar arasında anlamlı bir korelasyon bulunduğu ifade edilmektedir (Güleç ve diğerleri, 2013). Yapılan araştırmalara göre çocukluğunda istismar öyküsü olan kişilerin bedenselleştirmeye daha yatkın olduğu ifade edilmiş, depresyon, kaygı, somatizasyon puanlarının istismar öyküsü olmayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır (Yurdakök ve İnce, 2010).

Yapılan araştırmalar, çocukluk çağında travma geçiren bireylerin, depresif ruh hali, travmaya bağlı bozukluklar, duygu durum bozuklukları, kaygı bozukluğu, cinsel işlev bozuklukları, madde ve alkol kullanım bozukluğu, kişilik bozukluğu, yeme bozukluğu, psikotik ve somatik bozukluklar gibi çeşitli ruhsal sorunlara daha fazla yatkın olduğunu vurgulamaktadır (Kendall-Tackett, 2002; Whiffen ve MacIntosh, 2005).

Sonuç olarak, yapılan araştırmalar çocukluk döneminde ağır travmatik deneyimleri olan bireylerde, depresyon, kaygı, bağımlılık gibi çeşitli ruhsal sorunların ağır travmatik deneyimleri olmayan bireylere göre daha yüksek görüldüğünü vurgulamaktadır.

2.3 Psikolojik Dayanıklılık

İnsanlar yaşamlarının herhangi bir döneminde, beklenmedik bir anda travmatik bir deneyimle karşı karşıya gelebilirler. İnsanların travmatik yaşam olaylarına karşı verdikleri tepki birbirinden farklı olabilmektedir. Travmatik deneyimlerin bir kısmı bazı insanları güçlendirmekte, olgunlaştırmakta ve geliştirmektedir. Bazı insanları ise yıkmakta, dağıtmakta ve onların ruh sağılıklarını bozmaktadır. Bu iki grup arasındaki farklılığın nedenlerine bakıldığında araştırmacıların karşısına çıkan kavramlardan biri psikolojik dayanıklılık olmaktadır. Bu bölümde psikolojik dayanıklılık kavramını daha detaylı bir şekilde incelenmek hedeflenmiştir.

2.3.1 Resilience Kavramı

Bireylerin doğuştan sahip olduğı güçlü ve olumlu yönlerinin var olduğuna inanan ve onları geliştirmeye çalışan pozitif psikoloji dalı, bireylerin sahip oldukları bu olumlu ve güzel özellikleri geliştirmenin psikolojik sağılığı koruma ve iyileştirmede önemli bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir (Csikszentmihalyi, 2009). Bu olumlu ve güçlü özelliklerden biri, pozitif psikoloji dalında da adı sık geçen, İngilizcesi “resilience” olan kavramdır.

Resilience kavramı, Latince “resiliens” kökünden gelmektedir (Kararımak, 2006). Resilient kelimesi de esnek yapıya sahip olma anlamına gelmektedir (Gizir ve Aydın, 2006). Resilience kavramı Oxford sözlükte, “zorluklardan kurtulma kapasitesi; dayanıklılık” olarak tanımlanmıştır. Ancak resilience kavramının Türkçe’ye çevirisinde birçok kavram kullanılmıştır. Dolayısıyla kavramın birçok araştırmacı tarafından çok farklı biçimlerde açıklanmaya çalışıldığı görülmekte ve bahsedilen kavramlar üzerinde herhangi bir fikir birliğı olmadığı da dikkat çekmektedir. Bu çalışmada psikolojik dayanıklılık (Taşğın ve Çetin 2006) olarak ifade edilecek kavram bazı araştırmacılara göre, ‘yılmazlık’ (Öğülmüş, 2001; Özcan,

2005; Grgan, 2006;) bazı araştırmacılara göre ‘kendini toparlama gücü’ (Terzi, 2006) ve bazı araştırmacılara göre ise ‘psikolojik sağlamlık’ (Gizir, 2004; Gizir ve Aydın, 2006; Kararımak, 2006) olarak ifade edilmektedir.

Resilience kavramını en iyi yansıtan çevirinin bulunması ve bu kavram çeşitliliğinin azaltılması amacıyla yürütülen çalışmada alanında uzman kişilere resilience kavramını en iyi yansıtan ifade sorulmuştur. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; ankette en yüksek puanı 121 puan ile psikolojik dayanıklılığın aldığı grlmştur. İngilizce’de ‘resilience’ olan kavramı en iyi açıklayan çevrinin ‘psikolojik dayanıklılık’ olduğuna yönelik bir sonuca ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçtan hareketle, ‘resilience’ kavramının bu araştırmada ‘Psikolojik Dayanıklılık’ olarak kullanılması uygun bulunmuştur (Basım ve etin, 2011).

2.3.2 Psikolojik Dayanıklılık Kavramı

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili alan yazında farklı tanımlamalar yapılmış olsa da genel olarak yapılan tanımların anlam olarak birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Li’nin (2015) göre, psikolojik dayanıklılık, kişinin risk içeren zorlu bir yaşam olayı ya da travmatik bir durumla karşı karşıya kaldığında, bu olumsuz durumun üstesinden gelebildiği bir süreç olarak tanımlanmıştır. Garmezy’e (1993) göre ise psikolojik dayanıklılık kavramı, bir insanın stres yaratan herhangi bir olay ya da durumla karşılaştıktan sonra tekrar eski haline dönebilme, kendini toparlayabilme gücü olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanıma göre; travmatik bir yaşam olayı, önemli bir sağlık problemi, ailesel veya parasal problemler gibi stres kaynaklarına karşı, kişinin uyum sağlayabilme gücü ve becerisi psikolojik dayanıklılık olarak görülmektedir (Tusaie ve Dyer 2004). Benard (1991)’da buna benzer bir tanım yaparak psikolojik dayanıklılık kavramını kişinin karşılaştığı riskli ve zorlu yaşam olaylarına rağmen uyum sağlayabilme yeteneği şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla psikolojik dayanıklılık, baş edilmesi güç bir durumla baş ederek stresi yönetebilen ve güçlüklere rağmen mücadele edebilen ve ilerleyebilen kişilerde görülebilecek bir beceridir.

Masten'e (2001) göre ise psikolojik dayanıklılık, bireyin yaşamına yönelik ciddi tehditlere rağmen iyi sonuçların görülmesidir. Masten, psikolojik dayanıklılığı olan çocukların, çok özel yeteneklere ve özelliklere sahip kişilerden ziyade, bilişsel, ailesel, bağlanma, sosyal destek gibi konularda avantajlı olan kişiler olduğunu söylemektedir. Koruyucu etkisi olan bu becerilerin geliştirilmesi durumunda; travmatik deneyimlere sahip bireylerin psikolojik dayanıklılığının gelişebileceğini ifade etmektedir (Masten, 2001).

2.3.3 Psikolojik Dayanıklılık ile Alakalı Araştırmalar

İnsanların yaşadıkları çeşitli travmatik yaşantıların ardından kendilerini onarabilme, toparlayabilme becerisinin varlığı psikolojik dayanıklılık kavramının varlığına işaret etmektedir. Bu kavramın üzerinde durduğu en temel nokta; bazı kişilerin yaşanan travmanın ardından kendini toparlayabildiği gözlemlenirken, bazı kişilerin kendini toparlayamayışının gözlemlenmesi ve bunun sonucunda ruhsal sorunların ortaya çıkmasıdır (Çetin ve diğerleri, 2015).

Bir araştırma, çocukluk döneminde cinsel istismar öyküsü olan kişilerin psikolojik dayanıklılık puanlarının, çocukluk dönemi cinsel istismar öyküsü olmayan kişilere oranla kayda değer düzeyde daha düşük olduğunu ifade etmektedir (İnan, 2015). Ancak bazı bireyler istismar yaşantısına rağmen psikolojik olarak dayanıklı bulunmuş, uyum sağlama becerisinin yüksek olduğu görülmüştür. Burada korumayı sağlayan faktörün ne olduğu ile ilgili bir merak oluşmuştur. Araştırmacılar, travmaların olumsuz sonuçları azaltabilecek koruyucu ve sağaltıcı faktörler ile giderek daha fazla ilgilenmeye başlamışlardır (Tlapek ve diğerleri, 2017).

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan çalışmaların üzerinde durduğu merak konularından biri, psikolojik dayanıklılığın bir karakter özelliği olup olmadığıdır. Bu konuyla ilgili yapılan ilk çalışmalarda psikolojik dayanıklılığın uyumu kolaylaştıran bir karakter özelliği olabileceği düşünülmüştür (Tugade ve Fredrickson, 2004). Bazı araştırmacılar kalıtsal özelliklere ve mizaca odaklanarak bazı kişilerin daha dayanıklı bir şekilde dünyaya geldiklerini iddia etmiştir (Block ve Block 1980). Sonraki araştırmacılar ise sosyal, çevresel ve ailesel faktörlerin psikolojik dayanıklılığın gelişmesinde çok önemli olduğunu ifade etmiştir (Richardson, 2002).

Dolayısıyla ilk başlarda bir kişilik özelliği olarak algılanan psikolojik dayanıklılık sonrasında sosyal ve çevresel faktörlerin etkisiyle öğrenilebilecek ve geliştirilebilecek bir beceri olarak algılanmaya başlamıştır. Günümüzdeki araştırmacılar, psikolojik dayanıklılığın çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu hem genetik hem karakteristik hem de çevresel birçok etkisinin olduğunu ifade etmektedir (Campbell-Sills ve diğerleri, 2006; Luthar ve diğerleri, 2000). Son dönemdeki araştırmalarla birlikte, psikolojik dayanıklılığın bir kişilik özelliği olmadığı, kişinin zorluk deneyimlerinin ve bunlara bağlı birçok faktörün karşılıklı ilişkisiyle ortaya çıkan bir beceri olduğudur (Erdoğan ve diğerleri, 2015). Aynı zamanda psikolojik dayanıklılığın kalıcı, devamlı ve değişmez bir nitelik olmadığı da altı çizilmektedir (Luthar ve diğerleri, 2000). Yapılan bir çalışma, zorlu bir dönemde psikolojik olarak dayanıklı olarak tanımlanan grupta yer alan kişilerin, başka bir zorlu yaşam olayı karşısında yine psikolojik olarak dayanıklı olan grupta yer almayabileceklerini ifade etmektedir. Bu çalışma aynı şekilde yaşamın bir döneminde psikolojik olarak dayanıklı olmayan grupta yer alan kişilerin, başka bir zorlu yaşam olayı karşısında psikolojik olarak dayanıklı olan grupta yer alabileceğini ifade etmektedir (Farber ve Egeland; 1987, DuMont ve diğerleri, 2007; Herrenkohl ve diğerleri, 1994; Mcgloin ve Widom, 2001). Bu nedenle kavramın sadece bir karakter özelliği olmadığı; birçok faktörden etkilenerek geliştirilebilir özelliklere sahip olduğu ifade edilmiştir. Psikolojik dayanıklılığın gelişebilmesi için kişinin zorlu yaşam olayları ile karşılaşmasının da gerekebileceği ifade edilmiştir. (Işık, 2016; Kararımak, 2006). Bu araştırmaların bulgularına dayanarak psikolojik dayanıklılık kavramının devamlı var olan kalıcı ve sürekli bir özellik değil, aktif, değişken, zaman zaman kas gibi geliştirebilir, zaman zaman da aşınabilir bir beceri olduğu söylenebilir.

Bir kas gibi geliştirilebilen bir beceri olan psikolojik dayanıklılık kavramı, Masten'in (2001) ifadesiyle, yaşama yönelik ciddi tehditlere rağmen iyi sonuçların görülmesidir. Masten psikolojik dayanıklılığı olan çocukların, olağanüstü özelliklere sahip kişilerden ziyade bilişsel kapasite, bağlanma, sosyal destek gibi konularda avantajlı olan kişiler olduğunu söylemektedir. Koruyucu etkisi olan bu özellik ve durumların geliştirilmesi halinde; travmatik olaylara maruz kalan bireylerin dayanıklılığının gelişebileceği ifade etmektedir. (Masten, 2001).

Kavramın özel bir kişilik özelliği olmaması ve her bireyin geliştirebileceği bir beceri olması psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesi yönünde umut vermektedir. Bu durum psikolojik dayanıklılığın nasıl geliştirileceği ile ilgili çalışmalara ve koruyucu faktörlerin araştırılmasına zemin hazırlaması açısından önemlidir. Araştırmalar bu durumu açıklığa kavuşturmakla ilgilenmeye başlamışlardır (Masten ve Obradovic, 2006).

Literatürde yapılan bu araştırmalara bakıldığında psikolojik dayanıklılık kavramının birçok boyuta sahip, aktif ve değişken olduğu sonucuna varılabilir. Aynı zamanda araştırmalar ışığında psikolojik dayanıklılık kavramının giderek kişisel özelliklerden daha çok sosyal ve çevresel etmenlerin ağır bastığı süreçlerle açıklanması, çevresel etmenleri ve sosyal destek sistemlerinin çok önemli olduğunu düşündürmüştür. Psikolojik dayanıklılığı artırmak ve güçlendirmek için bu sonucun göz önünde bulundurulması elzem bir gerekliliktir.

Diğer taraftan psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesinde çok örseleyici olmayan, yönetilebilir stres olaylarına maruz kalmanın olumlu bir etkisi olabileceği düşünülmüştür. Ancak maruz kalınan riskli yaşam olaylarının her zaman her durumda ve her koşulda olumsuzluklara neden olacağı söylenemediği gibi psikolojik dayanıklılığı kesinleştiren özelliklerden de net bir şekilde bahsedilememektedir (Masten ve Coatsworth, 1998).

Psikolojik dayanıklılığı artıran koruyucu sayılabilecek faktörler arasında güçlü aile ilişkileri, korucuyu çevresel ve kişisel özellikler, sağlıklı sosyal ilişkiler ve sosyal tedarik kaynakları sayılabilir. Koruyucu kişisel özellikler olarak fiziksel sağlamlık ve sağlıklılık, yüksek zekâ seviyesi ve mentalizasyon becerisinden bahsedilebilir. Bunlara ek olarak, kişinin özsaygı, özsevgi ve özgüven gibi çeşitli olumlu özelliklere sahip olması, psikolojik olarak kişiyi dayanıklı kılan faktörler arasındadır (Olsson ve diğerleri, 2003).

Aile içindeki özellikleri inceleyen çalışmalara bakıldığında, ebeveynleriyle veya ebeveynlerin bir tanesiyle ya da ebeveyn duygusunu veren önemli bir ötekiyle kurulan sağlıklı ilişkilerin psikolojik dayanıklılık açısından önemli olduğu ifade edilmektedir. (Fonagy ve diğerleri, 1994).

2.3.4 Psikolojik Dayanıklılığı Etkileyen Faktörler

Psikolojik dayanıklılığın etkilendiği birçok faktörden bahsedilebilir. Bunların bazıları koruyucu bir etki gösterirken, bazıları da psikolojik dayanıklılığı olumsuz etkileyen bir risk faktörü olarak işlev görebilir. Rutter (1999) psikolojik dayanıklılığı, koruyucu, sağaltıcı faktörlerin ve zarara uğratma olasılığı olan risk faktörlerinin karşılıklı ilişkisi sonucu meydana çıkan bir süreç olarak ifade etmiştir. Psikolojik dayanıklılığın etkisini değiştiren bu risk ve koruyucu etmenlerin açıkça ifade edilmesi psikolojik dayanıklılığın tanımlanması ve geliştirilmesinde mühim bir yer tutar.

Bu kısımda psikolojik dayanıklılık ile ilgili koruyucu ve risk faktörleri açıklanmaya çalışılacaktır.

2.3.4.1 Risk Faktörleri

Psikolojik dayanıklılıktan bahsedebilmek için zorlu ve riskli bir yaşam olayının varlığından da söz etmek gerekir. Kişinin baş edebileceği, çok örseleyici olmayan, yönetilebilir stres olaylarına maruz kalmanın psikolojik dayanıklılığın geliştirilmesinde olumlu bir etkisi olabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle risk faktörü olarak tanımlanabilecek koşullar aynı zamanda bu beceriyi geliştirmek için bir fırsat olarak da düşünülebilir. Dolayısıyla herhangi bir olumsuz yaşam olayına maruz kalmayan bireylerin psikolojik dayanıklılığa sahip olduklarından bahsetmek güç olur. (Masten ve Reed, 2002).

Coleman ve Hagell'e göre (2007) psikolojik dayanıklılık için risk faktörleri; ekonomik sıkıntılar, sağlık sıkıntıları ve travmatik aile yaşantıları gibi kişinin üzerinde olumsuz bir etki ve sonuca neden olabilecek faktörlerdir. Luthar'a (2006) göre, bu faktörlerin hepsi ve daha fazlası, yalnızca zarar verme olasılığı olan bir faktör olarak değil bununla birlikte, kişilerin olumlu niteliklerinin gelişimini duraklatan, problem çözme becerilerini aşındıran bir faktör olarak düşünülmektedir.

Sesma ve Masten'in (1999) zarar verme potansiyeli olan risk faktörlerini araştırdığı çalışmasında, düşük gelir seviyesine sahip olmak, az eğitilmiş ailede büyümek, şiddet içeren aile yaşantısına sahip olmak ve ailedeki birinin ciddi bir hastalığının olması veya ani bir şekilde ölmesi gibi zorlu yaşam olayları risk faktörleri ile ilişkilendirilmiştir.

Literatürde psikolojik dayanıklılık ile ilgili riskli sayılabilecek faktörlerin kendi içinde bireysel, ailesel ve çevresel olarak alt gruplara ayrıldığı görülmektedir (Coleman ve Hagell 2007). Bu bölümde kendi içinde bireysel, ailesel ve çevresel olarak ayrılan alt gruplardan daha derinlemesine bir şekilde bahsedilmeye çalışılacaktır.

2.3.4.1.1 Bireysel Risk Faktörleri

Doğuştan getirilen kalıtsal bozukluklar ve sağlık problemleri, fiziksel engellilik, mizaç yapısının kaygıya meyilli olması, zekâ seviyesinin ve mentalizasyon kapasitesinin düşük olması, sosyal ilişkilerin zayıf olması, başa çıkma mekanizmalarının yetersiz olması, bekleme kapasitesinin düşük olması ve dürtüsellik, engellenmeye karşı yüksek agresyon ve düşük tolerans bireysel risk faktörleri arasında sayılabilir (Kararımak 2006; Coleman ve Hagell 2007; Terzi 2008; Gizir 2007; Tümlü 2012).

2.3.4.1.2 Çevresel ve Ailesel Risk Faktörleri

Anne ve/veya babanın ölümü, anne babanın sağlık ve ruhsal problemlerinin olması, anne babanın düşük eğitim düzeyine sahip olması, ailenin sosyoekonomik durumun kötü olması, ebeveynlerin olumsuz ve tutarsız davranışları, aile içinde şiddetin varlığı, aile içinde ihmal ve istismar yaşantılarının olması aile ile ilgili risk faktörleri arasındadır (Kararımak 2006; Coleman ve Hagell 2007; Terzi 2008; Gizir 2007; Tümlü 2012).

Yaşanılan ortamın kötü olması, beslenme ve barınma gibi temel fiziksel ihtiyaç ve gereksinimlerin karşılanmaması, okul ve diğer toplumsal alanlarda olumsuzluk yaşanması, olumlu olmayan arkadaş ve sosyal ilişkilere sahip olmak, sosyal çevreden gelen desteğin yetersiz olması, alkol ve madde kullanımı, işsizlik, savaş ve terör saldırıları, göç, toplumsal şiddet, doğal afetler, taciz veya tecavüze

maruz kalmak sıklıkla karşılaşılan çevreye ait risk etmenleri arasındadır (Gizir, 2007; Terzi, 2008; Tümlü, 2012).

2.3.4.2 Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, zarar verme potansiyeli yüksek olan risk faktörlerinin olumsuz etkilerini en aza indiren veya ortadan kaldıran faktörlerdir (Ramirez, 2007). Olumsuz etkileri azaltıp olumlu sonuçların ortaya çıkmasını sağlayan koruyucu faktörler, psikolojik dayanıklılık için oldukça elzemdir. Benard (1995) da sağlıklı ilişkilerinin onarıcı yapısına dikkat çekmektedir. Ona göre sağlıklı aile ve sosyal ilişkiler, zorlu yaşam olaylarının neden olduğu olumsuz sonuçlar üzerinde değişim sağlayabilecek güçtedir. Psikolojik dayanıklılık ile ilgili koruyucu faktörlerin aydınlatılması için Gizir (2007) koruyucu faktörler ile ilgili bir inceleme çalışması yapmıştır.

Gizir (2007) psikolojik dayanıklılık ile ilgili koruyucu faktörleri incelendiği çalışmada

-Akademik alanda arzu edilen noktada olma

- Olumlu sosyal çevre ve yaşantıların varlığı

- Duygusal problemlerin düşük olması

- Davranış problemlerinin düşük olması

- Ruhsal problemlerin düşük olması

-Sosyal uyumu sağlayan kriterlerin varlığını olumlu koyucu faktörler olarak değerlendirmiştir.

2.3.4.2.1 Bireysel Koruyucu Faktörler

Psikolojik dayanıklılık açısından kişilik özellikleri, fiziksel sağlamlık, yüksek mentalizasyon ve zekâ seviyesi, iletişime yatkınlık, kişinin kendisine karşı beslediği duygular, kendisini algılama şekli, öz farkındalık gibi birçok faktör, koruyucu bireysel faktör olarak değerlendirilebilir (Olsson ve diğerleri. 2003). Bunlara ek

olarak yüksek benlik saygısı, olumlu bilişsel değerlendirme, geleceğe umutlu bakabilmek, iyimser olabilmek, yüksek mizah seviyesi, empati becerilerinin yüksek olması, kabul ve kararlılık ile ilgili gelişmiş beceri, mücadele gücünün olması ve etkili problem çözebilme becerilerine sahip olmak psikolojik dayanıklılık için koruyucu bireysel faktörler arasındadır (Öz ve Yılmaz, 2009). İyi genetik özelliklere sahip olmak da psikolojik dayanıklılık açısından koruyucu bir bireysel faktördür.

2.3.4.2.2 Ailesel ve Çevresel Koruyucu Faktörler

İhmal ve istismar etmeyen ebeveynlere sahip olmak, ebeveyn ile çocuk arasında güvenli bağlanma ilişkisinin kurulması, ailenin ruh sağlığı problemlerinin ve madde kullanım bozukluğunun olmaması koruyucu ailesel etmenlerdendir (Herrman ve diğerleri, 2011).

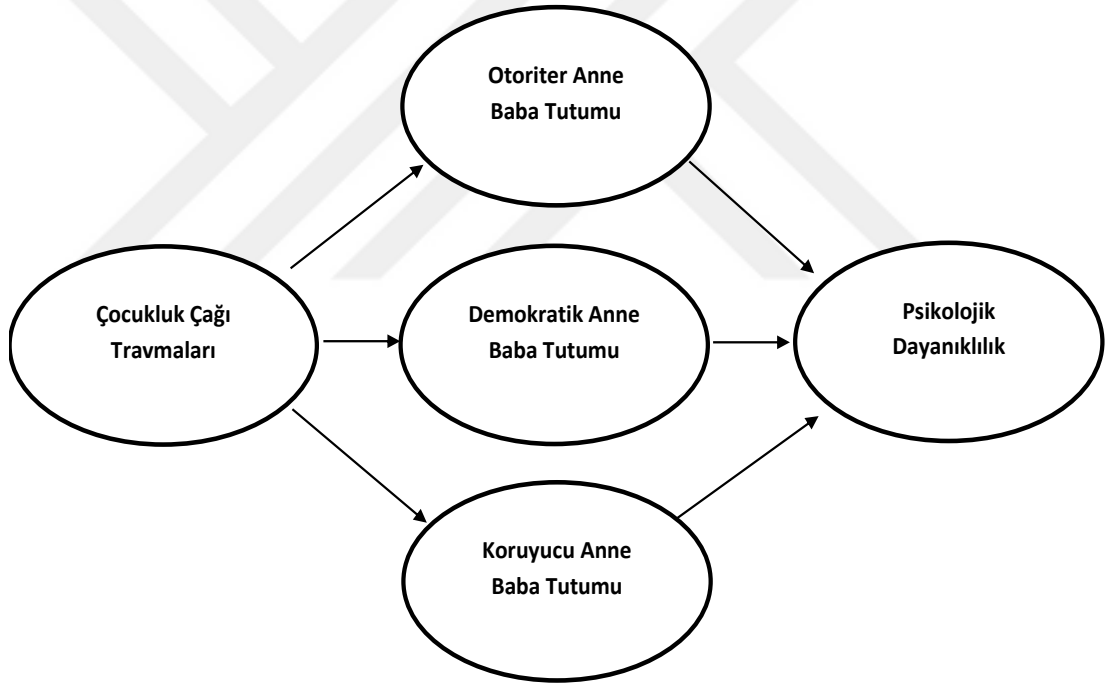
Başka bir ifadeyle, psikolojik dayanıklılığı artıran ailesel ve çevresel koruyucu sayılabilecek faktörler arasında; güçlü aile ilişkileri, sosyal çevre desteği, olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi, ailenin çocukların geleceğine dair umut aşılması, ebeveynlerin eğitim düzeyinin iyi olması, ailenin yeterli gelir düzeyine sahip olması sayılabilir (Öz ve Yılmaz, 2009).

Aile içindeki özellikleri inceleyen çalışmalara bakıldığında, ebeveynleriyle veya ebeveynlerin bir tanesiyle ya da ebeveyn duygusunu veren önemli bir ötekiyle kurulan sağlıklı ilişkilerin psikolojik dayanıklılık açısından önemli olduğu ifade edilmektedir. (Fonagy ve diğerleri, 1994). Ayrıca iyi çevrelerde yaşamak, iyi eğitim ortamlarına sahip olmak, sanatsal faaliyetler ve sportif aktiviteler içinde olmak, maneviyat ve din inancına sahip olmak psikolojik dayanıklılık için koruyucu olan diğer etmenlerdir (Luthar ve diğerleri, 2000).

3 YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma süreci ilişkisel tarama modeli deseni temelli Yapısal Eşitlik Modeli kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modeli değişkenler arası ilişkiselliğin aracılık etkisini ölçebilen faktör analizi ve regresyon analizi temelli bir yol analizi modelidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016). Oluşturulan yol analizi modelinde çocukluk çağı travmalarının anne baba tutumlarının aracılık etkisi ile psikolojik dayanıklılığa olan etkisi test edilmektedir. Oluşturulan model Şekil 3.1’de gösterilmiştir.

Şekil 3.1 Araştırma modeli.

Şekil 3.1’de gösterilen araştırmanın modeli çocukluk çağı travmalarının anne ve baba tutumlarının aracılık etkisi ile psikolojik dayanıklılığa olan etkisi test edilmektedir. Modelde değişkenler arasındaki ilişki oklar ile gösterilmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 13730 kişilik Arel Üniversitesi öğrenci evreninden Çıngı (1994) tarafından oluşturulan örnekleme tablosu aracılığı ile seçilen %95 güven düzeyinden oluşan ve %5 hata payı ile basit seçkisiz yöntem kullanılarak belirlenen 403 kişilik örneklemdir. Araştırma sürecinde veri toplanırken Arel Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24.03.2023 tarih ve 2023/06 sayılı toplantısında alınan karara göre etik ilkelere uygun şekilde veri toplanmıştır. Veri toplama süreci 28 Mart 2023 tarihinde başlamış ve 10 Nisan 2023 tarihinde bitmiştir. Veri toplama süreci sonrasında Tablo 3.1'de gösterilen araştırma örneklemine ulaşılmıştır.

Tablo 3.1 Araştırma örneklemini

Nitelik	Grup	Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	287	71.2
	Erkek	116	28.8
Eğitim Düzeyi	Ön Lisans	69	17.1
	Lisans	265	65.8
	Lisans Üstü	69	17.1
Kiminle Yaşama Durumu	Yalnız	92	22.8
	Aile	212	52.6
	Eş	70	17.4
	Arkadaş	29	7.2
Medeni Durum	Yalnız	220	54.6
	İlişkisi/ Sevgilisi Var	95	23.6
	Evlili	88	21.8
Sosyoekonomik Düzey	Düşük	49	12.2
	Orta	323	80.1
	Yüksek	31	7.7
Daha Önce Psikolojik Destek Alma Durumu	Almadı	212	52.6
	Aldı	191	47.4

Tablo 3.1'deki bilgilere göre araştırma örnekleminin %71.2'si kadın %28.8'i erkek cinsiyettedir. Buna ek olarak araştırmaya katılanların %17.1'i önlisans, %65.8'i lisans, %17.7'si lisansüstü öğrencisidir. Araştırmadaki öğrencilerin %22.8'i yalnız, %52.6'sı aile ile, %17.4'ü eşi ile, %7.2'si arkadaşı ile yaşamaktadır. Araştırma örneklemini medeni duruma göre %54.6'sı yalnız, %23.6'sı ilişkisi/ sevgilisi var ve %21.8'i evlidir. Sosyoekonomik duruma göre bakıldığında örneklemin %12.2'si düşük, %80.1'i orta, %7.7'si yüksek sosyoekonomik düzeyde bulunmaktadır. Ek olarak daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre incelendiğinde örneklemdaki bireylerin %52.6'sı daha önce psikolojik destek almamışken %47.4'ü daha önce psikolojik destek almıştır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada Anne Baba Tutum Ölçeği, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve demografik değişkenler hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu isimli ölçme aracı kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan ve katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, daha önce psikolojik destek alma ve benzeri demografik özelliklerini ölçmek amacıyla oluşturulan nitel veri toplama formudur. Bu formda katılımcılara ait kişisel bilgilere yer verilmeyerek katılımcıların sorulara daha içtenlikle cevap vermeleri hedeflenmiştir.

3.3.2 Anne Baba Tutum Ölçeği

Kuzgun (2005) tarafından bireylerin algıladıkları anne ve baba tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulan bu ölçme aracı üç temel faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Otoriter (3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38, 40), koruyucu (4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34) demokratik anne ve baba tutumu (1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39) bu ölçeğin üç faktörlü yapısını oluşturmaktadır. Beşli likert tipinden oluşan bu ölçme aracı “1 = Hiç Uygun Değil, 2 = Çok Az Uygun, 3 = Kısmen Uygun, 4 = Oldukça Uygun ve 5 = Tamamen Uygun” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin orijinal formu için Cronbach Alfa katsayıları demokrat tutum için 0.89, koruyucu istekçi tutum için 0.82 ve otoriter tutum için 0.78 olarak belirlenmiştir.

Bu araştırma için toplanan veriler incelendiğinde ölçeğin alfa güvenilirlik katsayıları demokrat anne baba tutumu için 0.95, koruyucu anne baba tutumu için 0.89 ve otoriter anne baba tutumu için 0.87 düzeyindedir. Ölçeğin geçerlilik bulgularını incelemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin orijinal faktör yapısının korunduğu tespit edilmiştir ($\Delta X^2 = 2092.02$, $sd = 729$, $\Delta X^2/sd = 2.86$, $RMSEA = 0.068$, $CFI = 0.97$, $GFI = 0.89$, $AGFI = 0.86$). Bu bulgular sonucunda ölçeğin bu araştırmada kullanılmasının geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir

3.3.3 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği

Bernstein ve diğerkleri (1997) tarafından geliştirilmiş olan bu ölçme aracı Şar ve diğerkleri (2012) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Beş faktörlü bir yapıdan oluşan bu ölçme aracı “1 = Hiçbir Zaman, 2 = Nadiren, 3 = Kimi Zaman, 4 = Sık Olarak ve 5 = Çok Sık” şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek duygusal istismar (3, 8, 14, 18, 25), fiziksel istismar (9, 11, 12, 15, 17), fiziksel ihmal (1, 4, 6, 2, 26), duygusal ihmal (5, 7, 13, 19, 28) ve cinsel istismar (20, 21, 23, 24, 27) alt faktörlerinden oluşmaktadır. Bu alt faktörler toplanarak toplam çocukluk çağı travma puanı elde edilmektedir ve bu araştırmada toplam puanlar ile çalışılmıştır. Yüksek puanlar yüksek çocukluk çağı travmasına işaret etmektedir. Buna ek olarak ölçek travma inkarını ölçen maddelerden de oluşmaktadır (10, 16, 22). Ancak bu maddeler toplam puanlamaya katılmamaktadır. Ölçeğin güvenilirlik bulguları test tekrar test yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu açıdan ölçeğin duygusal istismar ($r = 0.90$), duygusal ihmal ($r = 0.85$), fiziksel istismar ($r = 0.90$), cinsel istismar ($r = 0.73$), fiziksel ihmal ($r = 0.77$) ve travma inkârı ($r=0.71$) alt faktörleri için test tekrar test korelasyon katsayıları ölçeğin güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Bu araştırma için toplanan veriler incelendiğinde ölçeğin alfa güvenilirlik katsayıları duygusal istismar için 0.87, fiziksel istismar için 0.88, fiziksel ihmal için 0.75, duygusal ihmal için 0.90 ve cinsel istismar için 0.91 düzeyindedir. Ölçeğin geçerlilik bulgularını incelemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin orijinal faktör yapısının korunduğu tespit edilmiştir ($\Delta X^2 = 784.33$, $sd = 265$, $\Delta X^2/sd = 2.95$, $RMSEA = 0.07$, $CFI = 0.97$, $GFI = 0.86$, $AGFI = 0.83$). Bu bulgular sonucunda ölçeğin bu araştırmada kullanılmasının geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

3.3.4 Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Brilin ve diğerkleri (1973) tarafından oluşturulan ve Türkçeye çeviri çalışmaları Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılan bu çalışmanın bu araştırmada kullanılan halinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Basım ve Çetin (2011) tarafından oluşturulan formu kullanılmıştır. Ölçek Kendilik Algısı, Gelecek Algısı, Yapısal Stil, Sosyal Yeterlilik, Aile Uyumu ve Sosyal Kaynaklar olmak üzere 6 alt faktörden oluşmaktadır. Ölçek bir duruma verilen 2 zıt kutuplu farklı cevapları içeren 33 maddeden oluşmaktadır. Maddeler 1 ve 5 arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin puanlama usulü dikkate alınarak ölçek yüksek puanlar yüksek psikolojik

dayanıklılığa işaret edecek şekilde puanlanmıştır. Ölçeğin 6 faktöründe elde edilen puanlar toplanarak psikolojik dayanıklılık toplam puanları oluşturulmuştur ve bu araştırmada bu puanlar ile çalışılmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği Kendilik Algısı için 0,72, Gelecek Algısı için 0,75, Yapısal Stil için 0,68, Sosyal Yeterlilik için 0,78, Aile Uyumu için 0,81 ve Sosyal Kaynaklar için 0,77 düzeyindedir.

Bu araştırma için toplanan veriler incelendiğinde ölçeğin alfa güvenilirlik kat sayısı 0.90 düzeyindedir. Ölçeğin geçerlilik bulgularını incelemek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin orijinal faktör yapısının korunduğu tespit edilmiştir ($\Delta X^2 = 1321.95$, $sd = 477$, $\Delta X^2/sd = 2.77$, $RMSEA = 0.06$, $CFI = 0.94$, $GFI = 0.85$, $AGFI = 0.80$). Bu bulgular sonucunda ölçeğin bu araştırmada kullanılmasının geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde veri toplanırken Arel Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24.03.2023 tarih ve 2023/06 sayılı toplantısında alınan karara göre etik ilkelere uygun şekilde veri toplanmıştır. Veri toplama süreci 28 Mart 2023 tarihinde başlamış ve 10 Nisan 2023 tarihinde bitmiştir. Araştırmaya katılım gönüllük ilkesine dayalıdır. Ölçeklerin yanıtlanması yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

3.5 Veri Analizi

Araştırma sürecinde veri analizi SPSS 21 ve Lisrel 8 paket programları ile yapılmıştır. Araştırma sürecinde 0.05 anlamlılık katsayısı kullanılmıştır. Veri analizi sürecinde ilk olarak değişkenlerin güvenilirlik bulguları alfa güvenilirlik katsayısıyla, geçerlilik bulguları Doğrulayıcı Faktör Analizi ile incelenmiştir. Bu aşamadan sonra ölçeklerin orijinal puanlama yapısına uygun olarak alt faktörler ve toplam puanlar oluşturulmuştur. Sonrasında değişkenlerin betimsel istatistiklerinden olan çarpıklık ve basıklık katsayısı incelenerek çarpıklık ve basıklık katsayısı $+,- 2$ aralığında olan değişkenler normal dağılıma uygun kabul edilmiştir. Değişkenlerin cinsiyete ve daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin t Test kullanılırken değişkenlerin bireylerin eğitim düzeyine, yaşadıkları kişiler durumuna, medeni duruma ve sosyoekonomik düzeye

göre farklılaşmasını tespit etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri tespit etmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi (r) kullanılmıştır. Değişkenleri arasındaki doğrusal etkileşimleri tespit etmek amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bu analizler sonrasında Yapısal Eşitlik Modeli oluşturularak Yol (Path) Analizi yapılmıştır ve model test edilmiştir. Model test edilirken Ki-Kare Uyum testi (Chi-Square Goodness of Fit), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation- RMSEA), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residual-RMR), İyi Uyum İndeksi (Goodness Of Fit Index-GFI) ve Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (Adjustment Goodness Of Fit Index-AGFI) değerleri incelenmiştir ve model uyumuna karar verilmiştir (Büyüköztürk, 2017; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018). Oluşturulan modeller test edilirken Tablo 3.2’de verilen kabul katsayıları referans alınmıştır.

Tablo 3.2 Model değerlendirme katsayıları

Uyum İstatistiği	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyumu
X ² Uyum Testi	p>0.05	-
X ² /sd	≤3	4 – 5
RMR	≤0.05	0.06 – 0.08
RMSEA	≤0.05	0.06 – 0.08
GFI	≥ 0,90	0.89 – 0.85
AGFI	≥ 0,85	0.84 – 0.80
CFI	≥ 0,90	-

(Meydan ve Şeşen, 2011)

4 BULGULAR

4.1 Betimsel İstatistikler

Çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılığın (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) betimsel istatistiklerine dair bulgular Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1 Araştırma değişkenleri için temel betimsel istatistikler

Değişken			Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Çocukluk Travmaları	Çağı	Duygusal İstismar	9.54	5.30	1.19	0.47
		Fiziksel İstismar	6.82	3.53	1.42	1.64
		Fiziksel İhmal	7.57	3.37	1.52	1.90
		Duygusal İhmal	12.42	5.48	0.57	-0.52
		Cinsel İstismar	6.79	4.01	1.57	1.98
		Toplam Puan	43.16	17.20	1.27	0.95
Anne Tutumu	Baba	Otoriter Tutum	24.87	9.36	0.63	-0.33
		Demokratik Tutum	50.11	15.03	-0.42	-0.70
		Koruyucu Tutum	37.02	12.19	0.60	0.13
Psikolojik Dayanıklılık		Kendilik Algısı	21.28	4.79	-0.46	0.03
		Gelecek Algısı	14.38	3.76	-0.58	-0.16
		Yapısal Stil	13.93	3.28	-0.28	0.09
		Sosyal Yeterlilik	21.62	4.64	-0.37	-0.07
		Aile Uyumu	19.58	5.58	-0.36	-0.34
		Sosyal Kaynaklar	27.21	5.27	-0.66	-0.03
Toplam Puan		118.03	20.18	-0.44	0.20	

Tablo 4.1’deki bulgulara göre duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, çocukluk çağı travmaları toplam puan, otoriter anne baba tutumu, demokratik anne baba tutumu, koruyucu anne baba tutumu, kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin çarpıklık - basıklık katsayısının -2 ve +2 (eksi iki ve artı iki) aralığında olduğu tespit edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayısı -2 ve +2 arasında olan bu değişkenlerin normal dağılım özelliği gösterdiği söylenilebilir (George ve Mallery, 2010). Araştırmanın sonraki bölümlerinde yapılan çoklu karşılaştırmalar için alt gruplara ait çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek verilerin normal dağılımı özelliği gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2 Araştırma Değişkenlerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

Çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklemeler İçin t Test kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.2’de gösterilmiştir.

Tablo 4.2 Araştırma değişkenleri için cinsiyete göre t test bulguları

	Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Kadın	287	9.98	5.49	2.67	401	0.00*
		Erkek	116	8.43	4.64			
	Fiziksel İstismar	Kadın	287	6.71	3.63	-0.94	401	0.34
		Erkek	116	7.08	3.29			
	Fiziksel İhmal	Kadın	287	7.36	3.28	-2.02	401	0.04*
		Erkek	116	8.11	3.53			
	Duygusal İhmal	Kadın	287	12.61	5.71	1.05	401	0.29
		Erkek	116	11.97	4.85			
	Cinsel	Kadın	287	7.01	4.17	1.75	401	0.08
		Erkek	116	6.24	3.54			
Anne Baba Tutumu	Toplam puan	Kadın	287	43.69	17.85	0.97	401	0.33
		Erkek	116	41.85	15.45			
	Otoriter Tutum	Kadın	287	25.19	9.80	1.08	401	0.28
		Erkek	116	24.07	8.15			
	Demokratik Tutum	Kadın	287	49.39	15.47	-1.51	401	0.13
		Erkek	116	51.89	13.78			
	Koruyucu Tutum	Kadın	287	36.90	12.91	-0.32	401	0.74
		Erkek	116	37.34	10.22			
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	Kadın	287	20.92	5.02	-2.41	401	0.01*
		Erkek	116	22.18	4.04			
	Gelecek Algısı	Kadın	287	14.40	3.79	0.19	401	0.84
		Erkek	116	14.32	3.68			
	Yapısal Stil	Kadın	287	14.12	3.47	1.83	401	0.06
		Erkek	116	13.46	2.72			
	Sosyal Yeterlilik	Kadın	287	21.71	4.82	0.61	401	0.54
		Erkek	116	21.40	4.18			
	Aile Uyumu	Kadın	287	19.26	5.95	-1.77	401	0.07*
		Erkek	116	20.35	4.45			
	Sosyal Kaynaklar	Kadın	287	27.36	5.34	0.89	401	0.37
		Erkek	116	26.84	5.08			
	Toplam Puan	Kadın	287	117.80	20.93	-0.35	401	0.72
		Erkek	116	118.58	18.28			

* = p<0.05

Tablo 4.2’deki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 2.67$, $p<0.05$). Elde edilen sonuçlar kadınların

duygusal istismar ortalamasının ($\bar{X} = 9.98$) erkeklerden ($\bar{X} = 8.43$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Fiziksel istismar düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -0.94, p>0.05$).

Fiziksel ihmal düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -2.02, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar kadınların fiziksel ihmal ortalamasının ($\bar{X} = 7.36$) erkeklerden ($\bar{X} = 8.11$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Duygusal ihmal düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.05, p>0.05$).

Cinsel istismar düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.75, p>0.05$).

Çocukluk çağı travmaları toplam puan düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 0.97, p>0.05$).

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.08, p>0.05$).

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -1.51, p>0.05$).

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -0.32, p>0.05$).

Kendilik algısı düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -2.41, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar kadınların kendilik algısı ortalamasının ($\bar{X} = 20.92$) erkeklerden ($\bar{X} = 22.18$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Gelecek algısı düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 0.19, p>0.05$).

Yapısal stil düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.83, p>0.05$).

Sosyal yeterlilik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 0.61, p>0.05$).

Aile uyumu düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -1.77, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar kadınların aile uyumu ortalamasının ($\bar{X} = 19.26$) erkeklerden ($\bar{X} = 20.35$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal kaynaklar düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 0.89, p>0.05$).

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -0.35, p>0.05$).

Çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Bağımsız Örneklem İÇİN t Test kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.3’de gösterilmiştir.

Tablo 4.3’deki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -8.50, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların duygusal istismar ortalamasının ($\bar{X} = 11.72$) almayanlardan ($\bar{X} = 7.57$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Fiziksel istismar düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -4.10, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların fiziksel istismar ortalamasının ($\bar{X} = 7.57$) almayanlardan ($\bar{X} = 6.15$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Fiziksel ihmal düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -4.02, p<0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların fiziksel ihmal ortalamasının ($\bar{X} = 8.27$) almayanlardan ($\bar{X} = 6.94$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4.3 Araştırma değişkenleri için daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre t test sonuçları

	Değişken	Grup**	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Almadı	212	7.57	3.78	-8.50	401	0.00*
		Aldı	191	11.72	5.87			
	Fiziksel İstismar	Almadı	212	6.15	2.67	-4.10	401	0.00*
		Aldı	191	7.57	4.18			
	Fiziksel İhmal	Almadı	212	6.94	2.63	-4.02	401	0.00*
		Aldı	191	8.27	3.93			
	Duygusal İhmal	Almadı	212	10.78	4.63	-6.66	401	0.00*
		Aldı	191	14.25	5.78			
	Cinsel İstismar	Almadı	212	5.88	2.85	-4.90	401	0.00*
Anne Baba Tutumu		Aldı	191	7.79	4.80			
	Toplam Puan	Almadı	212	37.34	12.22	-7.64	401	0.00*
		Aldı	191	49.61	19.50			
	Otoriter Tutum	Almadı	212	22.31	8.12	-6.02	401	0.00*
		Aldı	191	27.70	9.83			
Psikolojik Dayanıklılık	Demokratik Tutum	Almadı	212	54.83	12.52	7.02	401	0.00*
		Aldı	191	44.87	15.87			
	Koruyucu Tutum	Almadı	212	35.04	11.97	-3.49	401	0.00*
		Aldı	191	39.23	12.07			
	Kendilik Algısı	Almadı	212	22.26	4.10	4.42	401	0.00*
		Aldı	191	20.19	5.26			
	Gelecek Algısı	Almadı	212	14.57	3.69	1.07	401	0.28
		Aldı	191	14.17	3.83			
	Yapısal Stil	Almadı	212	13.82	3.37	-0.70	401	0.48
		Aldı	191	14.05	3.19			
	Sosyal Yeterlilik	Almadı	212	21.97	4.51	1.59	401	0.11
		Aldı	191	21.24	4.76			
	Aile Uyumu	Almadı	212	21.16	5.05	6.30	401	0.00*
		Aldı	191	17.81	5.61			
	Sosyal Kaynaklar	Almadı	212	27.72	5.12	2.03	401	0.04*
		Aldı	191	26.65	5.39			
	Toplam Puan	Almadı	212	121.53	19.28	3.73	401	0.00*
		Aldı	191	114.14	20.50			

* = p<0.05, **=Daha Önce Psikolojik Yardım Alıp Almama Durumu

Duygusal ihmal düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -6.66$, $p<0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların duygusal ihmal ortalamasının ($\bar{X} = 14.25$) almayanlardan ($\bar{X} = 10.78$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Cinsel istismar düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -4.90$, $p<0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların cinsel istismar ortalamasının ($\bar{X} = 7.79$) almayanlardan ($\bar{X} = 8.88$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travmaları toplam puan düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -7.64$, $p<0.05$). Elde

edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların çocukluk çağı travma ortalamasının ($\bar{X} = 121.53$) almayanlardan ($\bar{X} = 114.14$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -6.02$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların otoriter anne baba tutumu ortalamasının ($\bar{X} = 27.70$) almayanlardan ($\bar{X} = 21.31$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 7.02$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların demokratik anne baba tutumu ortalamasının ($\bar{X} = 44.87$) almayanlardan ($\bar{X} = 54.83$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -3.49$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların koruyucu anne baba tutumu ortalamasının ($\bar{X} = 39.23$) almayanlardan ($\bar{X} = 35.04$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Kendilik algısı düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 4.42$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların kendilik algısı ortalamasının ($\bar{X} = 20.19$) almayanlardan ($\bar{X} = 22.26$) daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Gelecek algısı düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.07$, $p > 0.05$).

Yapısal stil düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = -0.70$, $p > 0.05$).

Sosyal yeterlilik düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 1.59$, $p > 0.05$).

Aile uyumu düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 6.30$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların aile uyumu ortalamasının ($\bar{X} = 17.81$) almayanlardan ($\bar{X} = 21.16$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal kaynaklar düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 2.03$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların sosyal kaynaklar ortalamasının ($\bar{X} = 26.67$) almayanlardan ($\bar{X} = 27.72$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($t_{401} = 3.73$, $p < 0.05$). Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların psikolojik dayanıklılık ortalamasının ($\bar{X} = 114.14$) almayanlardan ($\bar{X} = 121.53$) daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz öncesinde analiz varsayımlarını test etmek amacıyla Levene Testi yapılarak varyans homojenliği incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4'teki bulgulara göre duygusal istismar, duygusal ihmal, otoriter tutum, demokratik tutum, koruyucu tutum, kendilik algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin eğitim düzeyi durumuna göre alt gruplarının varyanslarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların homojen dağıldığı bu durumda Tukey testi kullanılarak çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak fiziksel istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar, çocukluk çağı travması toplam puan, gelecek algısı ve sosyal kaynaklar değişkenlerinin eğitim düzeyi durumuna göre alt gruplarının varyanslarının heterojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların heterojen dağıldığı bu durumda Games-Howell testi kullanılarak çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 4.4 Araştırma değişkenleri için daha önce psikolojik yardım alma durumuna göre t test sonuçları

	Değişken	Levene İstatistiği	sd1	sd2	p
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	2.43	2	400	0.08
	Fiziksel İstismar	6.66	2	400	0.00*
	Fiziksel İhmal	4.07	2	400	0.01*
	Duygusal İhmal	0.38	2	400	0.68
	Cinsel İstismar	10.07	2	400	0.00*
	Toplam Puan	3.07	2	400	0.04*
Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	1.17	2	400	0.30
	Demokratik Tutum	1.42	2	400	0.24
	Koruyucu Tutum	0.138	2	400	0.87
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	0.26	2	400	0.76
	Gelecek Algısı	4.64	2	400	0.01*
	Yapısal Stil	0.26	2	400	0.77
	Sosyal Yeterlilik	1.52	2	400	0.22
	Aile Uyumu	1.27	2	400	0.28
	Sosyal Kaynaklar	3.27	2	400	0.03*
	Toplam Puan	0.60	2	400	0.54

* = p<0.05

Levene Testi sonrasında çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4.5 Araştırma değişkenlerinin eğitim durumuna göre farklılaşması

	Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Gruplar arası	122.93	2	61.46	2.19	0.11	
		Gruplar içi	11181.14	400	27.95			
		Toplam	11304.07	402				
	Fiziksel İstismar	Gruplar arası	99.503	2	49.75	4.03	0.01*	Ön Lisans – Lisans Üstü
		Gruplar içi	4930.988	400	12.32			
		Toplam	5030.491	402				
	Fiziksel İhmal	Gruplar arası	139.347	2	69.67	6.27	0.00*	Ön Lisan – Lisan
		Gruplar içi	4440.941	400	11.10			
		Toplam	4580.288	402				
	Duygusal İhmal	Gruplar arası	47.056	2	23.52	0.78	0.45	
		Gruplar içi	12041.67	400	30.10			
		Toplam	12088.73	402				
	Cinsel İstismar	Gruplar arası	127.033	2	63.51	4.00	0.01*	Ön Lisan – Lisan
		Gruplar içi	6343.459	400	15.85			
		Toplam	6470.491	402				

	Toplam Puan	Gruplar arası	2347.922	2	1173.91	4.02	0.01*	Ön Lisan – Lisan
		Gruplar içi Toplam	116589.2	400	291.47			
Anne Baba Tutumu		Gruplar arası						
		Gruplar içi Toplam						
	Otoriter Tutum	Gruplar arası	46.348	2	23.17	0.26	0.76	
		Gruplar içi Toplam	35186.94	400	87.96			
		Gruplar arası	35233.29	402				
	Demokratik Tutum	Gruplar arası	267.804	2	133.90	0.59	0.55	
		Gruplar içi Toplam	90638.94	400	226.59			
		Gruplar arası	90906.74	402				
	Koruyucu Tutum	Gruplar arası	545.617	2	272.80	1.84	0.16	
		Gruplar içi Toplam	59194.02	400	147.98			
Psikolojik Dayanıklılık		Gruplar arası	59739.64	402				
		Gruplar içi Toplam						
	Kendilik Algısı	Gruplar arası	31.114	2	15.55	0.67	0.51	
		Gruplar içi Toplam	9217.497	400	23.04			
		Gruplar arası	9248.610	402				
	Gelecek Algısı	Gruplar arası	79.619	2	39.81	2.84	0.06	
		Gruplar içi Toplam	5607.765	400	14.01			
		Gruplar arası	5687.385	402				
	Yapısal Stil	Gruplar arası	21.479	2	10.73	0.99	0.37	
		Gruplar içi Toplam	4318.844	400	10.79			
		Gruplar arası	4340.323	402				
	Sosyal Yeterlilik	Gruplar arası	46.273	2	23.13	1.07	0.34	
		Gruplar içi Toplam	8629.896	400	21.57			
		Gruplar arası	8676.169	402				
	Aile Uyumu	Gruplar arası	46.926	2	23.46	0.75	0.47	
		Gruplar içi Toplam	12475.20	400	31.18			
		Gruplar arası	12522.12	402				
	Sosyal Kaynaklar	Gruplar arası	58.682	2	29.34	1.05	0.34	
		Gruplar içi Toplam	11115.53	400	27.78			
		Gruplar arası	11174.21	402				
	Toplam Puan	Gruplar arası	1015.862	2	507.93	1.24	0.28	
		Gruplar içi Toplam	162850.7	400	407.12			
		Gruplar arası	163866.5	402				
		Gruplar içi Toplam						
		Gruplar arası						
		Gruplar içi Toplam						

*=p<0.05

Tablo 4.5'teki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.19, p > 0.05$).

Fiziksel istismar düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.19, p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu ön lisans ($\bar{X} = 7.89$) öğrencilerinin fiziksel istismar düzeyinin lisans üstü ($\bar{X} = 6.40$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Fiziksel ihmal düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 6.27, p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu ön lisans ($\bar{X} = 8.84$) öğrencilerinin fiziksel ihmal düzeyinin lisans ($\bar{X} = 7.24$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Duygusal ihmal düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.78, p > 0.05$).

Cinsel istismar düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.00, p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu ön lisans ($\bar{X} = 7.66$) öğrencilerinin cinsel istismar düzeyinin lisans ($\bar{X} = 6.38$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travma düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.02, p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu ön lisans ($\bar{X} = 48.30$) öğrencilerinin fiziksel istismar düzeyinin lisans ($\bar{X} = 41.76$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.26, p > 0.05$).

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.59, p > 0.05$).

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.84, p>0.05$).

Kendilik algısı düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.67, p>0.05$).

Gelecek algısı düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.84, p>0.05$).

Yapısal stil düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.99, p>0.05$).

Sosyal yeterlilik düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.07, p>0.05$).

Aile uyumu düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.75, p>0.05$).

Sosyal kaynaklar düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.34, p>0.05$).

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.24, p>0.05$).

Çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin bireyin yaşadığı kişiye göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu analiz öncesinde analiz varsayımlarını test etmek amacıyla Levene Testi yapılarak varyans homojenliği incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.6’da gösterilmiştir.

Tablo 4.6 Araştırma değişkenlerinin bireyin yaşadığı kişiye göre alt grupları için Levene testi sonuçları

	Değişken	Levene İstatistiği	sd1	sd2	P
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	1.82	3	399	0.14
	Fiziksel İstismar	1.89	3	399	0.13
	Fiziksel İhmal	7.90	3	399	0.00*
	Duygusal İhmal	0.77	3	399	0.50
	Cinsel İstismar	1.91	3	399	0.12
	Toplam Puan	2.22	3	399	0.08
Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	1.54	3	399	0.20
	Demokratik Tutum	0.53	3	399	0.65
	Koruyucu Tutum	2.45	3	399	0.06
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	0.51	3	399	0.67
	Gelecek Algısı	0.62	3	399	0.60
	Yapısal Stil	0.78	3	399	0.50
	Sosyal Yeterlilik	0.97	3	399	0.40
	Aile Uyumu	0.37	3	399	0.77
	Sosyal Kaynaklar	2.37	3	399	0.07
	Toplam Puan	1.95	3	399	0.12

* = $p < 0.05$

Tablo 4.6'daki bulgulara göre duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal, cinsel istismar, çocukluk çağı travmaları toplam puan, otoriter tutum, demokratik tutum, koruyucu tutum, kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin yaşanılan kişi durumuna göre alt gruplarının varyanslarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların homojen dağıldığı bu durumda Tukey testi kullanılarak çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak fiziksel ihmal değişkeninin yaşanılan kişi durumuna göre alt gruplarının varyanslarının heterojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların heterojen dağıldığı bu durumda Games-Howell testi yapılarak çoklu karşılaştırmalar uygulanmıştır.

Yapılan Levene Testi sonrasında Çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin bireyin yaşadığı kişiye göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4.7 Araştırma değişkenlerinin yaşanılan kişi durumu açısından farklılaşması

	Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	86.773 11217.30 11304.07	3 399 402	28.92 28.11	1.02	0.38	
	Fiziksel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	11.934 5018.558 5030.491	3 399 402	3.97 12.57	0.31	0.81	
	Fiziksel İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	159.824 4420.464 4580.288	3 399 402	53.27 11.07	4.80	0.00*	Yalnız – Aile
	Duygusal İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	166.501 11922.23 12088.73	3 399 402	55.50 29.88	1.85	0.13	
	Cinsel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	58.579 6411.913 6470.491	3 399 402	19.52 16.07	1.21	0.30	
	Toplam Puan	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	1487.262 117449.9 118937.1	3 399 402	495.75 294.36	1.68	0.17	
Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	306.87 34926.42 35233.29	3 399 402	102.29 87.53	1.16	0.32	
	Demokratik Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	1427.43 89479.31 90906.74	3 399 402	475.81 224.25	2.12	0.09	
	Koruyucu Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	1025.20 58714.43 59739.64	3 399 402	341.73 147.15	2.32	0.07	

Tablo 4.7 (devam)

Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	Gruplar arası	120.582	3	40.19	1.75	0.15	
		Gruplar içi	9128.028	399	22.87			
		Toplam	9248.610	402				
	Gelecek Algısı	Gruplar arası	110.83	3	36.94	2.65	0.04*	Yalnız – Eş
		Gruplar içi	5576.55	399	13.97			
		Toplam	5687.38	402				
	Yapısal Stil	Gruplar arası	84.957	3	28.31	2.64	0.05	
		Gruplar içi	4255.36	399	10.66			
		Toplam	4340.32	402				
	Sosyal Yeterlilik	Gruplar arası	140.744	3	46.91	2.19	0.08	
		Gruplar içi	8535.42	399	21.39			
		Toplam	8676.16	402				
	Aile Uyum	Gruplar arası	268.12	3	89.37	2.91	0.03*	Yalnız – Aile
		Gruplar içi	12254.00	399	30.71			
		Toplam	12522.12	402				

*=p<0.05

Tablo 4.7'deki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.02$, $p>0.05$).

Fiziksel istismar düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.31$, $p>0.05$).

Fiziksel ihmal düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 6.27$, $p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu yalnız yaşayan ($\bar{X} = 8.61$) öğrencilerinin fiziksel ihmal düzeyinin ailesi ile yaşayan ($\bar{X} = 7.05$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Duygusal ihmal düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.85$, $p>0.05$).

Cinsel istismar düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.21, p>0.05$).

Çocukluk çağı travma düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.68, p>0.05$).

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.16, p>0.05$).

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.11, p>0.05$).

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.32, p>0.05$).

Kendilik algısı düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.75, p>0.05$).

Gelecek algısı düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.65, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu yalnız yaşayan ($\bar{X} = 17.70$) öğrencilerinin gelecek algısı düzeyinin eşi ile yaşayan ($\bar{X} = 15.35$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Yapısal stil düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.64, p>0.05$).

Sosyal yeterlilik düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.19, p>0.05$).

Aile uyumu düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.91, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu yalnız yaşayan ($\bar{X} = 18.09$) öğrencilerinin aile uyumu düzeyinin eşi ile yaşayan ($\bar{X} = 20.27$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal kaynaklar düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.84$, $p < 0.05$). Yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılaşmanın kaynağı tespit edilememiştir.

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin birlikte yaşanan kişi durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 3.82$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu yalnız yaşayan ($\bar{X} = 113.15$) öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin ailesi ile yaşayan ($\bar{X} = 118.90$) ve eşi ile yaşayan ($\bar{X} = 123.22$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travmaların (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin medeni duruma göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz öncesinde analiz varsayımlarını test etmek amacıyla Levene Testi yapılarak varyans homojenliği incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8 Araştırma değişkenlerinin medeni duruma göre alt grupları için Levene testi sonuçları

	Değişken	Levene İstatistiği	sd1	sd2	P
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	3.41	2	400	0.03*
	Fiziksel İstismar	1.20	2	400	0.30
	Fiziksel İhmal	4.32	2	400	0.01*
	Duygusal İhmal	2.39	2	400	0.09
	Cinsel İstismar	6.70	2	400	0.00*
	Toplam Puan	4.23	2	400	0.01*
Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	4.75	2	400	0.00*
	Demokratik Tutum	0.48	2	400	0.61
	Koruyucu Tutum	2.39	2	400	0.09
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	0.72	2	400	0.48
	Gelecek Algısı	1.28	2	400	0.27
	Yapısal Stil	1.81	2	400	0.16
	Sosyal Yeterlilik	0.91	2	400	0.40
	Aile Uyumu	0.82	2	400	0.44
	Sosyal Kaynaklar	0.04	2	400	0.95
	Toplam Puan	2.07	2	400	0.12

* = $p < 0.05$

Tablo 4.8’deki bulgulara göre fiziksel istismar, duygusal ihmal, demokratik tutum, koruyucu tutum, kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin

medeni duruma göre alt gruplarının varyanslarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların homojen dağıldığı bu durumda Tukey testi kullanılarak çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak duygusal istismar, fiziksel ihmal, cinsel istismar, çocukluk çağı travmaları toplam puan ve otoriter tutum değişkeninin medeni duruma göre alt gruplarının varyanslarının heterojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların heterojen dağıldığı bu durumda Games-Howell testi yapılarak çoklu karşılaştırmalar incelenmiştir.

Yapılan Levene Testi sonrasında çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin medeni duruma göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4.9 Araştırma değişkenlerinin medeni durum açısından farklılaşması

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	P	Anlamlı Fark
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	87.65 27.82	3.15	0.04*	Bekar/ Yalnız – İlişkisi Var
	Fiziksel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	10.75 12.52	0.85	0.42	
	Fiziksel İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	27.57 11.31	2.43	0.08	
	Duygusal İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	129.91 29.57	4.39	0.01*	İlişkisi Var – Bekar/ Yalnız İlişkisi Var – Evli
	Cinsel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	42.26 15.96	2.64	0.07	
	Toplam Puan	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2 400 402	1073.16 291.97	3.67	0.02*	Bekar/ Yalnız – İlişkisi Var

Tablo 4.9 (devam)

Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	Gruplar arası	612.264	2	306.13	3.53	0.03*	Bekar/ Yalnız – İlişkisi Var
		Gruplar içi	34621.02	400	86.55			
		Toplam	35233.29	402				
	Demokratik Tutum	Gruplar arası	2241.22	2	1120.61	5.05	0.00*	Bekar/ Yalnız – İlişkisi Var
		Gruplar içi	88665.52	400	221.66			
		Toplam	90906.74	402				
	Koruyucu Tutum	Gruplar arası	627.787	2	313.89	2.12	0.12	
		Gruplar içi	59111.85	400	147.78			
		Toplam	59739.64	402				
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	Gruplar arası	218.67	2	109.33	4.84	0.00*	İlişkisi Var – Evli
		Gruplar içi	9029.93	400	22.57			
		Toplam	9248.61	402				
	Gelecek Algısı	Gruplar arası	139.94	2	69.97	5.04	0.00*	İlişkisi Var – Evli
		Gruplar içi	5547.43	400	13.86			
		Toplam	5687.38	402				
	Yapısal Stil	Gruplar arası	66.68	2	33.34	3.12	0.04*	Bekar/ Yalnız – Evli
		Gruplar içi	4273.64	400	10.68			
		Toplam	4340.32	402				
	Sosyal Yeterlilik	Gruplar arası	110.22	2	55.11	2.57	0.07	
		Gruplar içi	8565.94	400	21.41			
		Toplam	8676.16	402				
	Aile Uyum	Gruplar arası	430.89	2	215.44	7.12	0.00*	İlişkisi Var – Bekar/ Yalnız İlişkisi Var – Evli
		Gruplar içi	12091.23	400	30.22			
		Toplam	12522.12	402				
	Sosyal Kaynaklar	Gruplar arası	42.84	2	21.42	0.77	0.46	
		Gruplar içi	11131.37	400	27.82			
		Toplam	11174.21	402				
	Toplam Puan	Gruplar arası	4594.83	2	2297.41	5.77	0.00*	İlişkisi Var – Evli
		Gruplar içi	159271.7	400	398.17			
		Toplam	163866.5	402				

*=p<0.05

Tablo 4.9'daki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 6.27$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu bekar/ yalnız ($\bar{X} = 9.20$) öğrencilerinin duygusal istismar düzeyinin ilişkisi olan ($\bar{X} = 10.72$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir

Fiziksel istismar düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.85$, $p > 0.05$).

Fiziksel ihmal düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.43$, $p > 0.05$).

Duygusal ihmal düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.39$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey Testi kullanılmıştır. Test sonucu ilişkisi olan ($\bar{X} = 13.87$) öğrencilerinin duygusal ihmal düzeyinin bekar/ yalnız ($\bar{X} = 12.00$) ve evli ($\bar{X} = 11.92$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir

Cinsel istismar düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.64$, $p > 0.05$).

Çocukluk çağı travma düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 3.63$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu bekar/ yalnız ($\bar{X} = 41.56$) öğrencilerinin çocukluk çağı travması düzeyinin ilişkisi olan ($\bar{X} = 47.23$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 3.53$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu bekar/ yalnız ($\bar{X} = 24.25$) öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu düzeyinin ilişkisi olan ($\bar{X} = 27.08$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 5.05$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey Testi kullanılmıştır. Test sonucu bekar/ yalnız ($\bar{X} = 51.56$) öğrencilerinin demokratik anne ve baba tutumu düzeyinin ilişkisi olan ($\bar{X} = 45.88$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.12$, $p > 0.05$).

Kendilik algısı düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.84$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumuun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu ilişkisi olan ($\bar{X} = 20.29$) öğrencilerinin kendilik algısı düzeyinin evli olan ($\bar{X} = 22.47$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Gelecek algısı düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 5.04$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu ilişkisi olan ($\bar{X} = 13.64$) öğrencilerinin gelecek algısı düzeyinin evli olan ($\bar{X} = 15.37$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Yapısal stil düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 3.12$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu bekar/ yalnız olan ($\bar{X} = 13.73$) öğrencilerinin yapısal stil düzeyinin evli olan ($\bar{X} = 14.70$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal yeterlilik düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.57$, $p > 0.05$).

Aile uyumu düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 7.12$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu ilişkisi olan ($\bar{X} = 17.73$) öğrencilerinin aile uyumu düzeyinin bekar/ yalnız ($\bar{X} = 20.04$) ve evli ($\bar{X} = 20.40$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal kaynaklar düzeyinin medeni duruma göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.77$, $p > 0.05$).

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin medeni duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 5.77$, $p < 0.05$). Bu farklılaşma durumunun kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu ilişkisi olan ($\bar{X} = 113.22$) öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin evli ($\bar{X} = 123.25$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Çocukluk çağı travmaları (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz öncesinde analiz varsayımlarını test etmek amacıyla

Levene Testi yapılarak varyans homojenliği incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4.10’da gösterilmiştir.

Tablo 4.10 Araştırma değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre alt grupları için Levene testi sonuçları

	Değişken	Levene İstatistiği	sd1	sd2	P
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	0.845	2	400	0.43
	Fiziksel İstismar	3.205	2	400	0.04*
	Fiziksel İhmal	4.833	2	400	0.00*
	Duygusal İhmal	0.509	2	400	0.60
	Cinsel İstismar	2.657	2	400	0.07
	Toplam Puan	3.138	2	400	0.04*
Anne Baba Tutumu	Otoriter Tutum	0.276	2	400	0.75
	Demokratik Tutum	0.155	2	400	0.85
	Koruyucu Tutum	0.277	2	400	0.75
Psikolojik Dayanıklılık	Kendilik Algısı	0.073	2	400	0.92
	Gelecek Algısı	2.632	2	400	0.07*
	Yapısal Stil	3.558	2	400	0.02*
	Sosyal Yeterlilik	0.195	2	400	0.82
	Aile Uyumu	0.314	2	400	0.73
	Sosyal Kaynaklar	1.175	2	400	0.31
	Toplam Puan	0.778	2	400	0.46

* = p<0.05

Tablo 4.10’deki bulgulara göre duygusal istismar, duygusal ihmal, cinsel istismar, otoriter tutum, demokratik tutum, koruyucu tutum, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre alt gruplarının varyanslarının homojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların homojen dağıldığı bu durumda Tukey testi kullanılarak çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak fiziksel istismar, fiziksel ihmal, çocukluk çağı travmaları toplam puan, gelecek algısı ve yapısal stil değişkeninin sosyoekonomik düzeye göre alt gruplarının varyanslarının heterojen dağıldığı tespit edilmiştir. Varyansların heterojen dağıldığı bu durumda Games-Howell testi yapılarak çoklu karşılaştırmalar uygulanmıştır.

Levene Testi sonrasında Çocukluk çağı travmalarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4.11 Araştırma değişkenlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşması

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Çocukluk Çağı Travmaları	Duygusal İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	45.24 11258.83 11304.07	2 400 402	22.62 28.14	0.80	0.44
	Fiziksel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	73.20 4957.29 5030.49	2 400 402	36.60 12.39	2.95	0.05
	Fiziksel İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	46.50 4533.78 4580.28	2 400 402	23.25 11.33	2.05	0.13
	Duygusal İhmal	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	246.96 11841.77 12088.73	2 400 402	123.48 29.60	4.17	0.01*
	Cinsel İstismar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	22.37 6448.11 6470.49	2 400 402	11.18 16.12	0.69	0.50
	Toplam Puan	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	1590.38 117346.8 118937.1	2 400 402	795.19 293.36	2.71	0.06
	Otoriter Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	797.20 34436.08 35233.29	2 400 402	398.60 86.09	4.63	0.01*
	Demokratik Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2308.498 88598.25 90906.74	2 400 402	1154.24 221.49	5.21	0.00*
	Koruyucu Tutum	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	2133.17 57606.46 59739.64	2 400 402	1066.58 144.01	7.40	0.00*
							Düşük – Orta Orta – Yüksek
Anne Baba Tutumu	Kendilik Algısı	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	129.97 9118.63 9248.61	2 400 402	64.98 22.79	2.85	0.05*
	Gelecek Algısı	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	365.66 5321.72 5687.38	2 400 402	182.83 13.30	13.7	0.00*
	Yapısal Stil	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	106.74 4233.57 4340.32	2 400 402	53.37 10.58	5.04	0.00*
	Sosyal Yeterlilik	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	179.06 8497.10 8676.16	2 400 402	89.53 21.24	4.21	0.01*
	Aile Uyumu	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	391.39 12130.73 12522.12	2 400 402	195.69 30.32	6.45	0.00*
	Sosyal Kaynaklar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	103.06 11071.15 11174.21	2 400 402	51.53 27.67	1.86	0.15
	Toplam Puan	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6649.21 157217.3 163866.5	2 400 402	3324.60 393.04	8.45	0.00*
							Düşük – Orta Düşük – Yüksek
Psikolojik Dayamlılık	Kendilik Algısı	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	129.97 9118.63 9248.61	2 400 402	64.98 22.79	2.85	0.05*
	Gelecek Algısı	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	365.66 5321.72 5687.38	2 400 402	182.83 13.30	13.7	0.00*
	Yapısal Stil	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	106.74 4233.57 4340.32	2 400 402	53.37 10.58	5.04	0.00*
	Sosyal Yeterlilik	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	179.06 8497.10 8676.16	2 400 402	89.53 21.24	4.21	0.01*
	Aile Uyumu	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	391.39 12130.73 12522.12	2 400 402	195.69 30.32	6.45	0.00*
	Sosyal Kaynaklar	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	103.06 11071.15 11174.21	2 400 402	51.53 27.67	1.86	0.15
	Toplam Puan	Gruplar arası Gruplar içi Toplam	6649.21 157217.3 163866.5	2 400 402	3324.60 393.04	8.45	0.00*
							Düşük – Orta Düşük – Yüksek

*= $p < 0.05$

Tablo 4.11'deki bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.80$, $p > 0.05$).

Fiziksel istismar düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.95, p>0.05$).

Fiziksel ihmal düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.05, p>0.05$).

Duygusal ihmal düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.17, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey Testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 14.53$) öğrencilerinin duygusal ihmal düzeyinin orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 12.15$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Cinsel istismar düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 0.69, p>0.05$).

Çocukluk çağı travma düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.71, p>0.05$).

Otoriter anne baba tutumu düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.63, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 28.38$) öğrencilerinin otoriter anne baba tutumu düzeyinin orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 24.21$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Demokratik anne baba tutumu düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 5.21, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 43.73$) öğrencilerinin demokratik anne baba tutumu düzeyinin orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 51.09$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Koruyucu anne baba tutumu düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 7.40, p<0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 35.90$) öğrencilerinin koruyucu anne baba tutumu düzeyinin düşük

($\bar{X} = 40.75$) ve yüksek ($\bar{X} = 42.83$) sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Kendilik algısı düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 2.85$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 20.00$) öğrencilerinin kendilik algısı düzeyinin yüksek sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 22.51$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Gelecek algısı düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 13.7$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 11.85$) öğrencilerinin gelecek algısı düzeyinin orta ($\bar{X} = 14.68$) ve yüksek sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 15.25$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Yapısal stil düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 5.04$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 12.57$) öğrencilerinin yapısal stil düzeyinin orta ($\bar{X} = 14.09$) ve yüksek sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 14.41$) öğrencilerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal yeterlilik düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 4.21$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 19.83$) öğrencilerinin sosyal yeterlilik düzeyinin orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 21.87$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Aile uyumu düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 6.45$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 17.02$) öğrencilerinin aile uyumu düzeyinin orta sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 20.01$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

Sosyal kaynaklar düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 1.86$, $p > 0.05$).

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{400} = 8.45$, $p < 0.05$). Bu farklılaşmanın kaynağını tespit etmek amacıyla Tukey testi kullanılmıştır. Test sonucu düşük sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 107.14$) öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin orta ($\bar{X} = 119.44$) ve yüksek sosyoekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 120.54$) öğrencilerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir.

4.3 Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Çocukluk çağı travmalarının, anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ® kullanılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12 Araştırma değişkenleri için korelasyon analizi sonuçları

	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>H</i>	<i>K</i>	<i>L</i>	<i>M</i>	<i>N</i>	<i>P</i>	<i>R</i>	<i>S</i>	<i>V</i>
<i>A</i>	1															
<i>B</i>	0.62*	1														
<i>C</i>	0.58*	0.44*	1													
<i>D</i>	0.72*	0.46*	0.66*	1												
<i>E</i>	0.51*	0.41*	0.36*	0.38*	1											
<i>F</i>	0.90*	0.72*	0.74*	0.84*	0.66*	1										
<i>G</i>	0.76*	0.52*	0.48*	0.69*	0.38*	0.74*	1									
<i>H</i>	-0.74*	-0.42*	-0.57*	-0.84*	-0.40*	-0.79*	-0.78*	1								
<i>K</i>	0.59*	0.44*	0.38*	0.48*	0.34*	0.58*	0.77*	-0.54*	1							
<i>L</i>	-0.38*	-0.23*	-0.12*	-0.33*	-0.19*	-0.34*	-0.38*	0.37*	-0.27*	1						
<i>M</i>	-0.30*	-0.23*	-0.12*	-0.30*	-0.15*	-0.30*	-0.33*	0.35*	-0.30*	0.66*	1					
<i>N</i>	-0.19*	-0.21*	-0.09	-0.20*	-0.08	-0.20*	-0.20*	0.22*	-0.18*	0.39*	0.49*	1				
<i>P</i>	-0.29*	-0.13*	-0.22*	-0.34*	-0.16*	-0.31*	-0.31*	0.39*	-0.29*	0.50*	0.44*	0.27*	1			
<i>R</i>	-0.67*	-0.36*	-0.50*	-0.77*	-0.40*	-0.72*	-0.68*	0.77*	-0.51*	0.43*	0.41*	0.22*	0.36*	1		
<i>S</i>	-0.43*	-0.26*	-0.31*	-0.47*	-0.25*	-0.45*	-0.45*	0.52*	-0.38*	0.50*	0.49*	0.30*	0.59*	0.54*	1	
<i>V</i>	-0.54*	-0.33*	-0.34*	-0.58*	-0.30*	-0.56*	-0.56*	0.63*	-0.46*	0.79*	0.76*	0.55*	0.73*	0.72*	0.81*	1

A = Duygusal İstismar, B = Fiziksel İstismar, C = Fiziksel İhmal, D = Duygusal İhmal, E = Cinsel İstismar, F = Çocukluk Çağı Travmaları Toplam Puan, G = Otoriter Tutum, H = Demokratik Tutum, K = Korumacı Tutum, L= Kendilik Algısı, M = Gelecek Algısı, N = Yapısal Stil, P = Sosyal Yeterlilik, R = Aile Uyum, S = Sosyal Kaynaklar, V = Psikolojik Dayanıklılık Toplam Puan, * = p<0.05

Tablo 4.12'deki bulgulara göre duygusal istismar ile fiziksel istismar ($r = 0.62, p < 0.05$), fiziksel ihmal ($r = 0.58, p < 0.05$), cinsel istismar ($r = 0.55, p < 0.05$) ve koruyucu tutum ($r = 0.59, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal istismar ile duygusal ihmal ($r = 0.72, p < 0.05$), çocukluk çağı travmaları toplam puan ($r = 0.90, p < 0.05$) ve otoriter tutum ($r = 0.76, p < 0.05$) değişkenleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal istismar ile demokratik tutum ($r = -0.74, p < 0.05$) ve aile uyumu ($r = -0.67, p < 0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal istismar ile kendilik algısı ($r = -0.38, p < 0.05$), sosyal kaynaklar ($r = -0.43, p < 0.05$), psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.54, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal istismar ile gelecek algısı ($r = -0.30, p < 0.05$), yapısal stil ($r = -0.19, p < 0.05$) ve sosyal yeterlilik ($r = -0.29, p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Fiziksel istismar ile fiziksel ihmal ($r = 0.44, p < 0.05$), duygusal ihmal ($r = 0.46, p < 0.05$), cinsel istismar ($r = 0.41, p < 0.05$), otoriter tutum ($r = 0.52, p < 0.05$) ve koruyucu tutum ($r = 0.44, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel istismar ile çocukluk çağı travmaları toplam puan ($r = 0.72, p < 0.05$) değişkenleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel istismar ile demokratik tutum ($r = -0.42, p < 0.05$), aile uyumu ($r = -0.36, p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.33, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel istismar ile kendilik algısı ($r = -0.23, p < 0.05$), gelecek algısı ($r = -0.23, p < 0.05$), yapısal stil ($r = -0.21, p < 0.05$), sosyal yeterlilik ($r = -0.13, p < 0.05$) ve sosyal kaynaklar ($r = -0.26, p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Fiziksel ihmal ile cinsel istismar ($r = 0.36, p < 0.05$), otoriter tutum ($r = 0.48, p < 0.05$) ve koruyucu tutum ($r = 0.38, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel ihmal ile duygusal ihmal ($r = 0.66, p < 0.05$) ve çocukluk çağı travmaları toplam puan ($r = 0.74, p < 0.05$) değişkenleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel ihmal ile demokratik tutum ($r = -0.57, p < 0.05$), aile uyumu ($r = -$

0.50, $p<0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.34$, $p<0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel ihmal ile kendilik algısı ($r = -0.12$, $p<0.05$), gelecek algısı ($r = -0.12$, $p<0.05$), sosyal yeterlilik ($r = -0.22$, $p<0.05$) ve sosyal kaynaklar ($r = -0.31$, $p<0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak Fiziksel ihmal ile yapısal sitil değişkeni arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($r = -0.09$, $p>0.05$).

Duygusal ihmal ile çocukluk ağı travmaları toplam puan ($r = 0.84$, $p<0.05$) ve otoriter tutum ($r = 0.69$, $p<0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal ihmal ile cinsel istismar ($r=0.38$, $p<0.05$) ve koruyucu tutum ($r = 0.48$, $p<0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal ihmal ile demokratik tutum ($r = -0.84$, $p<0.05$) ve aile uyumu ($r = -0.77$, $p<0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal ihmal ile koruyucu tutum ($r = -0.33$, $p<0.05$), sosyal yeterlilik ($r = -0.34$, $p<0.05$), sosyal kaynaklar ($r = -0.47$, $p<0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.58$, $p<0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duygusal ihmal ile gelecek algısı ($r = -0.30$, $p<0.05$) ve yapısal stil ($r = -0.20$, $p<0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Cinsel istismar ile çocukluk ağı travmaları toplam puan değişkenleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.66$, $p<0.05$). Cinsel istismar ile otoriter tutum ($r = 0.38$, $p<0.05$) ve koruyucu tutum ($r = 0.34$, $p<0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismar ile demokratik tutum ($r = -0.40$, $p<0.05$) ve aile uyumu ($r=-0.40$, $p<0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismar ile kendilik algısı ($r = -0.19$, $p<0.05$), gelecek algısı ($r = -0.15$, $p<0.05$), sosyal yeterlilik ($r = -0.16$, $p<0.05$), sosyal kaynaklar ($r=-0.25$, $p<0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.30$, $p<0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak cinsel istismar ile yapısal sitil değişkeni arasında anlamlı ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($r = -0.08$, $p>0.05$).

Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile otoriter tutum değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.74$, $p < 0.05$). Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile koruyucu tutum değişkeni arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.58$, $p < 0.05$). Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile demokratik tutum ($r = -0.79$, $p < 0.05$) ve aile uyumu ($r = -0.72$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile kendilik algısı ($r = -0.34$, $p < 0.05$), sosyal kaynaklar ($r = -0.45$, $p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.56$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk çağı travmaları ile gelecek algısı ($r = -0.30$, $p < 0.05$), yapısal stil ($r = -0.20$, $p < 0.05$) ve sosyal yeterlilik ($r = -0.31$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Otoriter tutum ile koruyucu tutum değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.77$, $p < 0.05$). Otoriter tutum ile demokratik tutum ($r = -0.78$, $p < 0.05$) ve aile uyumu ($r = -0.68$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Otoriter tutum ile kendilik algısı ($r = -0.38$, $p < 0.05$), gelecek algısı ($r = -0.33$, $p < 0.05$), sosyal kaynaklar ($r = -0.45$, $p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.56$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Otoriter tutum ile yapısal stil ($r = -0.20$, $p < 0.05$) ve sosyal yeterlilik ($r = -0.31$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Demokratik tutum ile aile uyumu değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.77$, $p < 0.05$). Demokratik tutum ile kendilik algısı ($r = 0.37$, $p < 0.05$), gelecek algısı ($r = 0.35$, $p < 0.05$), sosyal yeterlilik ($r = 0.39$, $p < 0.05$), sosyal kaynaklar ($r = 0.52$, $p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = 0.63$, $p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Demokratik tutum ile yapısal stil değişkeni arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.22$, $p < 0.05$). Demokratik tutum ile koruyucu tutum değişkeni arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = -0.54$, $p < 0.05$).

Koruyucu tutum ile aile uyumu ($r = -0.51, p < 0.05$), sosyal kaynaklar ($r = -0.38, p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = -0.46, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Koruyucu tutum ile kendilik algısı ($r = -0.27, p < 0.05$), gelecek algısı ($r = -0.30, p < 0.05$), yapısal stil ($r = -0.18, p < 0.05$) ve sosyal yeterlilik ($r = -0.29, p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Kendilik algısı ile gelecek algısı ($r = 0.66, p < 0.05$) ve psikolojik dayanıklılık toplam puan ($r = 0.79, p < 0.05$) değişkenleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kendilik algısı ile yapısal stil ($r = 0.39, p < 0.05$), sosyal yeterlilik ($r = 0.50, p < 0.05$), aile uyumu ($r = 0.43, p < 0.05$) ve sosyal kaynaklar ($r = 0.50, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Gelecek algısı ile psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenleri arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.76, p < 0.05$). Gelecek algısı ile yapısal stil ($r = 0.49, p < 0.05$), sosyal yeterlilik ($r = 0.44, p < 0.05$), aile uyumu ($r = 0.41, p < 0.05$) ve sosyal kaynaklar ($r = 0.49, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yapısal stil ile psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkeni arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.55, p < 0.05$). Yapısal stil ile Sosyal Yeterlilik ($r = 0.27, p < 0.05$), Aile Uyumu ($r = 0.22, p < 0.05$) ve Sosyal Kaynaklar ($r = 0.30, p < 0.05$) değişkenleri arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal yeterlilik ile psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.73, p < 0.05$). Sosyal yeterlilik ile aile uyumu ($r = 0.36, p < 0.05$) ve sosyal kaynaklar ($r = 0.59, p < 0.05$) değişkenleri arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

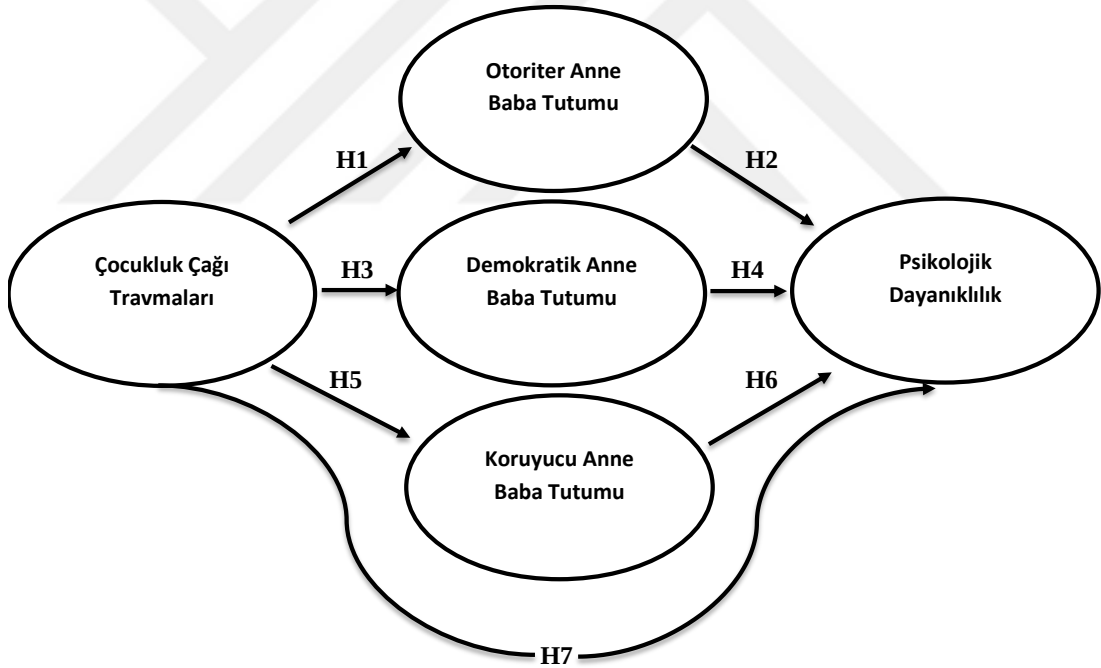
Aile uyumu ile psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.72, p < 0.05$). Aile

uyumu ile sosyal kaynaklar değişkeni arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.54$, $p < 0.05$).

Psikolojik dayanıklılık toplam puanı ile sosyal kaynaklar değişkeni arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = 0.81$, $p < 0.05$).

4.4 Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri Üzerindeki Etkileri

Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi öncesinde araştırma değişkenleri arasındaki alt etkileşimleri ortaya koymak amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bu aşamasında değişkenler arasındaki etkileşim hipotezleri Şekil 4.1’de gösterilmiştir.

Şekil 4.1 Yol Analizi öncesinde değişkenler arasındaki etkileşim hipotezleri.

Şekil 4.1’de Yol Analizi öncesinde değişkenler arasındaki etkileşimleri göstermek amacıyla oluşturulan hipotezler gösterilmiştir. Bu hipotezler Basit Doğrusal Regresyon Analizi ile test edilmiştir. Bu açıdan ilk olarak çocukluk çağı travmalarının algılanan anne baba tutumlarına olan etkisi ortaya koymak amacıyla üç alt durum için üç regresyon modeli oluşturulmuştur (H1, H3 ve H5). Bu açıdan her

değişken arasındaki etkileşimin bir bağımlı ve bir bağımsız değişkenden oluşan üç farklı model ile analiz edildiği söylenilebilir. Analiz bulguları Tablo 4.13'te gösterilmektedir.

Tablo 4.13 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler

Hipotez	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Sabit	B	B	R	R ²	F	t	p
H1	Çocukluk Çağı Travmaları	Otoriter Anne Baba Tutumu	7.28	0.40	0.74	0.74	0.55	511.06	22.60	0.00*
H3	Çocukluk Çağı Travmaları	Demokratik Anne Baba Tutumu	79.96	- 0.69	- 0.79	0.79	0.62	670.67	- 25.89	0.00*
H5	Çocukluk Çağı Travmaları	Koruyucu Anne Baba Tutumu	19.04	0.41	0.58	0.58	0.34	211.94	14.55	0.00*

*=p<0.05

Tablo 4.13'teki bulgulara göre çocukluk çağı travmalarının otoriter anne baba tutumları algısının varyansının %55'ini açıklayabildiği tespit edilmiştir (F=511.06, p<0.05). Bu modelin varyans enflasyon faktörü (VIF = 2.22), tolerans değerleri (0.45), Durbin Watson Testi sonuçları (2.09), Cook Distance (0.00 – 0.03) ve Mahalobis Distance (0.00 – 12.10) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan çocukluk çağı travma puanındaki 1 puanlık artışın otoriter anne baba tutumlarında 0.40 puanlık artışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Otoriter Anne Baba Tutumu} = 7.28 + \text{Çocukluk Çağı Travmaları} * 0.40$$

Çocukluk çağı travmalarının demokratik anne baba tutumları algısının varyansının %62'sini açıklayabildiği tespit edilmiştir (F=670.67, p<0.05). Oluşturulan modelin varyans enflasyon faktörü (VIF = 2.63), tolerans değerleri (0.38), Durbin Watson Testi sonuçları (2.06), Cook Distance (0.00 – 0.15) ve Mahalobis Distance (0.00 – 12.10) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan çocukluk çağı travma puanındaki 1 puanlık artışın demokratik anne baba tutumlarında 0.69 puanlık azalışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Demokratik Anne Baba Tutumu} = 79.96 - \text{Çocukluk Çağı Travmaları} * 0.69$$

Çocukluk çağı travmalarının koruyucu anne baba tutumları algısının varyansının %34'ünü açıklayabildiği tespit edilmiştir ($F=211.94$, $p<0.05$). Oluşturulan modelin varyans enflasyon faktörü ($VIF = 1.51$), tolerans değerleri (0.66), Durbin Watson Testi sonuçları (2.05), Cook Distance (0.00 – 0.03) ve Mahalobis Distance (0.00 – 12.10) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan çocukluk çağı travma puanındaki 1 puanlık artışın koruyucu anne baba tutumlarında 0.41 puanlık artışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Koruyucu Anne Baba Tutumu} = 19.04 + \text{Çocukluk Çağı Travmaları} * 0.41$$

Çocukluk çağı travmalarının algılanan anne baba tutumlarına olan etkisi ortaya koymak amacıyla oluşturulan regresyon modeli sonrasında algılanan anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlığa olan etkisi ortaya koymak amacıyla üç farklı regresyon modeli oluşturulup Basit Doğrusal Regresyon Analiz kullanılarak test edilmiştir (H2, H4 ve H6). Bu açıdan her değişken arasındaki etkileşimin bir bağımlı ve bir bağımsız değişkenden oluşan üç farklı model ile analiz edildiği söylenilebilir. Analiz bulguları Tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler

Hipotez	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Sabit	B	β	R	R^2	F	t	p
H2	Otoriter Anne Baba Tutumu	Psikolojik Dayanıklılık	148.57	-1.22	-0.56	0.56	0.32	191.93	-13.85	0.00*
H4	Demokratik Anne Baba Tutumu	Psikolojik Dayanıklılık	75.28	0.85	0.63	0.63	0.40	217.44	16.47	0.00*
H6	Koruyucu Anne Baba Tutumu	Psikolojik Dayanıklılık	146.37	-0.76	-0.46	0.46	0.21	108.90	-10.43	0.00*

*= $p<0.05$

Tablo 4.14 'teki bulgulara göre otoriter anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlığın varyansının %32'sini açıklayabildiği tespit edilmiştir ($F=191.93$, $p<0.05$). Oluşturulan modelin varyans enflasyon faktörü ($VIF = 1.47$), tolerans değerleri (0.68), Durbin Watson Testi sonuçları (1.88), Cook Distance (0.00 – 0.07) ve Mahalobis Distance (0.00 – 6.54) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu otoriter anne baba tutumlarının puanlarındaki 1

puanlık artışın psikolojik dayanıklılık puanlarında 1.22 puanlık azalışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Psikolojik Dayanıklılık} = 148.57 - \text{Otoriter Anne Baba Tutumu} * 1.22$$

Demokratik anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlığın varyansının %40'ını açıklayabildiği tespit edilmiştir ($F=271.44$, $p<0.05$). Oluşturulan modelin varyans enflasyon faktörü ($VIF = 1.66$), tolerans değerleri (0.60), Durbin Watson Testi sonuçları (1.64), Cook Distance (0.00 – 0.06) ve Mahalobis Distance (0.00 – 5.45) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu demokratik anne baba tutumlarının puanlarındaki 1 puanlık artışın psikolojik dayanıklılık puanlarında 0.85 puanlık artışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Psikolojik Dayanıklılık} = 75.28 + \text{Demokratik Anne Baba Tutumu} * 0.85$$

Koruyucu anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlığın varyansının %21'ini açıklayabildiği tespit edilmiştir ($F=108.90$, $p<0.05$). Oluşturulan modelin varyans enflasyon faktörü ($VIF = 1.26$), tolerans değerleri (0.79), Durbin Watson Testi sonuçları (1.93), Cook Distance (0.00 – 0.09) ve Mahalobis Distance (0.00 – 9.70) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu koruyucu anne baba tutumlarının puanlarındaki 1 puanlık artışın psikolojik dayanıklılık puanlarında 0.76 puanlık azalışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Psikolojik Dayanıklılık} = 146.37 - \text{Koruyucu Anne Baba Tutumu} * 0.76$$

Yol analizi öncesinde son olarak çocukluk çağı travmalarının psikolojik sağlamlığa olan etkisini ortaya koymak amacıyla bir regresyon modeli oluşturulmuştur (H7). Oluşturulan regresyon modeli Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılarak test edilmiştir. Analiz bulguları Tablo 4.15'te gösterilmiştir.

Tablo 4.15 Araştırma değişkenleri arasındaki etkileşimler

Hipotez	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Sabit	B	B	R	R ²	F	t	p
H7	Çocukluk Çağı Travmaları	Psikolojik Dayanıklılık	146.53	-0.66	-0.56	0.56	0.31	185.58	-13.62	0.00*

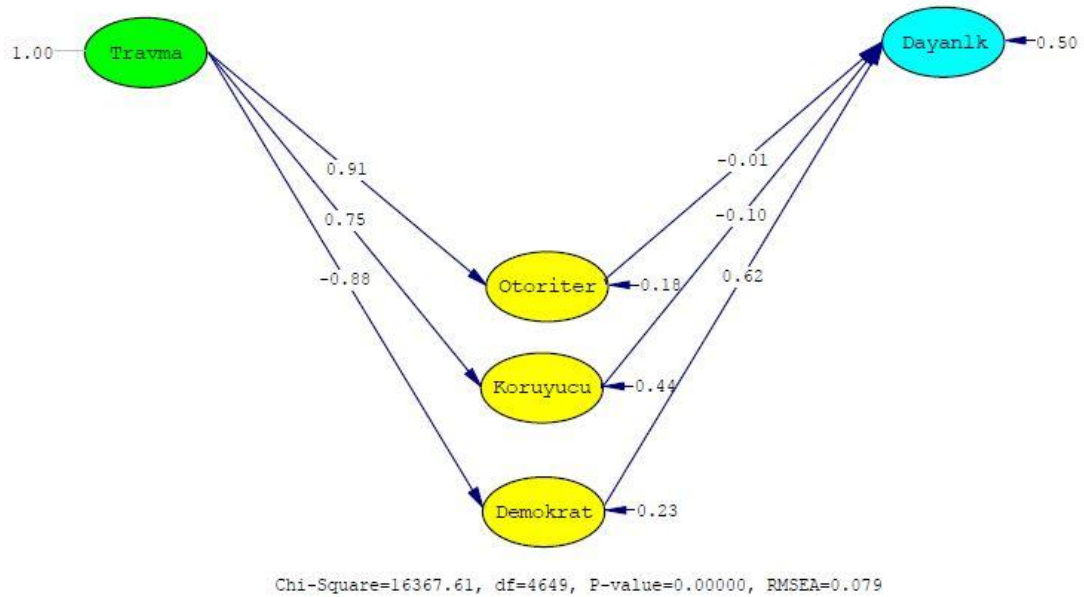
*= $p<0.05$

Tablo 4.15'teki bulgulara göre çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığın varyansının %31'ini açıklayabildiği tespit edilmiştir ($F=185.58$, $p<0.05$). Modelin varyans enflasyon faktörü ($VIF = 1.44$), tolerans değerleri (0.69), Durbin Watson Testi sonuçları (1.99), Cook Distance (0.00 – 0.06) ve Mahalobis Distance (0.00 – 12.10) değerleri incelendiğinde sonuçların kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan çocukluk çağı travma puanındaki 1 puanlık artışın psikolojik dayanıklılıkta 0.66 puanlık azalışa sebep olduğu söylenilebilir. Bu sonuç ile aşağıdaki denklem oluşturulabilir.

$$\text{Psikolojik Dayanıklılık} = 146.53 - \text{Çocukluk Çağı Travmaları} * 0.66$$

4.5 Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizi

Regresyon Analizinde bir bağımlı değişkeni etkileyen bir veya birden çok bağımsız değişken arasındaki etkileşimler incelenirken Yapısal Eşitlik Modeli ve Yol Analizinde değişkenler arasındaki aracılık etkileri gözlenebilir. Bu sebeple araştırmanın temel problemi olan “Çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa etkisinde anne ve baba tutumlarının aracılık etkisi var mıdır?” sorusuna cevap aramak için değişkenler ile Yol Analizi yapılmıştır. Analize sonuçlar Şekil 4.2’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2 Oluşturulan yapısal eşitlik modelinin temel yapısı.

Şekil 4.2'deki bulgulara göre demokratik anne baba tutumlarının aracılık etkisi ile çocukluk çağı travmaların psikolojik dayanıklılığa olan negatif etkisi azaltarak bu etkinin pozitif biçimde aktarılmasını sağlamaktadır. Şekil incelendiğinde çocukluk çağı travmalarından demokratik anne baba tutumuna gelen negatif etki demokratik anne baba tutumunun aracılığı ile psikolojik dayanıklılığa pozitif aktarılmaktadır. Ancak otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarında buna benzer bir aracılık etkisi gözlenmemektedir. Bu duruma ek olarak oluşturulan yapısal eşitlik modeline ait uyum istatistikleri Tablo 4.16'da gösterilmiştir.

Tablo 4.16 Oluşturulan yapısal eşitlik modelinin uyum istatistikleri

	ΔX^2	Sd	$\Delta X^2/sd$	RMSEA	CFI	GFI	AGFI
Model	16367.61	4649	3.52	0.07	0.95	0.85	0.83

Tablo 4.16'da gösterilen yapısal eşitlik modelinin uyum istatistikleri incelendiğinde oluşturulan modelin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir ($\Delta X^2 = 16367.61$, $sd = 4649$, $\Delta X^2/sd = 3.52$, $RMSEA = 0.07$, $CFI = 0.95$, $GFI = 0.85$, $AGFI = 0.83$). Oluşturulan modele katılan değişkenlere ait olabilirlik tahminleri Tablo 4.17 'de gösterilmiştir.

Tablo 4.17 Modeli oluşturan değişkenlere ait olabilirlik tahminleri

Değişkenler	Standart Yükler	t
Çocukluk Çağı Travmaları → Otoriter Anne Baba Tutumu	0.91	10.80*
Çocukluk Çağı Travmaları → Koruyucu Anne Baba Tutumu	0.75	3.14*
Çocukluk Çağı Travmaları → Demokratik Anne Baba Tutumu	-0.88	-17.29*
Otoriter Anne Baba Tutumu → Psikolojik Dayanıklılık	-0.01	-0.18
Koruyucu Anne Baba Tutumu → Psikolojik Dayanıklılık	-0.10	-1.46
Demokratik Anne Baba Tutumu → Psikolojik Dayanıklılık	0.62	5.29*

* = $p < 0.05$

Tablo 4.17'deki bulgulara göre oluşturulan yapısal eşitlik modelinde çocukluk çağı travmaları otoriter anne baba tutumunu ($t = 10.80$, $p < 0.05$), koruyucu anne baba tutumunu ($t = 3.14$, $p < 0.05$) ve demokratik anne baba tutumunu ($t = -17.29$, $p < 0.05$) yordamaktadır. Buna ek olarak demokratik anne baba tutumu psikolojik dayanıklılığı yordarken otoriter anne baba tutumunu ($t = -0.18$, $p > 0.05$) ve koruyucu anne baba tutumunu ($t = -1.46$, $p > 0.05$) psikolojik dayanıklılığı yordamamaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde, demokratik anne baba tutumunun çocukluk ağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa olan olumsuz etkisini yok ederek, bu olumsuz etkiyi pozitifte dönüştürdüğü söylenilebilir. Buna ek olarak çocukluk ağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa olan etkisinde demokratik anne baba tutumu tam aracılık rolü gösterse de otoriter ve koruyucu tutum için anlamlı sayılabilecek bir aracılık etkisi olduğu söylenemez.

5 TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu kısımda verilerin analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular tartışılmaya çalışılmıştır.

Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının (fiziksel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan analizde edinilen bulgulara göre duygusal istismar düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar kadınların duygusal istismar ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Aynı şekilde fiziksel ihmal düzeyinin de cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir ve diğer taraftan elde edilen sonuçlar kadınların fiziksel ihmal ortalamasının erkeklerden daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde duygusal ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar, çocukluk çağı travmaları toplam puan, otoriter anne baba tutumu, demokratik anne baba tutumu, koruyucu anne baba tutumu, gelecek algısı, sosyal yeterlilik, yapısal stil, sosyal kaynaklar ve psikolojik dayanıklılık toplam puan değişkenlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Türkgil'in (2021) eşit sayıda kadın ve erkek bulunduran 202 katılımcılı araştırması kapsamında kadınlarda erkeklere göre çocukluk çağı travma görülme sıklığı daha yüksektir. Bir başka araştırma daha kadınların çocukluk çağı travma geçmişini erkeklerden daha yüksek olarak belirlemiştir. (Şimşek, 2017). Almanya'da 2510 katılımcılı bir çalışmada kadınlarda bilhassa duygusal ve cinsel istismar alt boyutları erkeklerden oldukça yüksek bulunmuştur (Witt ve diğerleri, 2017). Buna karşın erkek bireylerin kadın bireylere nazaran daha fazla çocukluk dönemi ruhsal travması gösterdiğini saptayan araştırmalar da bulunmaktadır (Güneri Yöyen, 2017). Bu sonuç örneklem farklılığından kaynaklanabilir. Diğer taraftan, kadınların çoğunlukla erkeklerden daha fazla çocukluk çağı travmasına maruz kaldığını belirtmesi, kadınların erkeklere nazaran yaşadıklarını daha açık ifade etmesinden de kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanı sıra duygusal istismar düzeyinin kadınlarda, fiziksel ihmal düzeyinin de erkeklerde yüksek olması toplumsal normların kadınlara

ve erkeklere yüklediği rollerden kaynaklanabilir (Günay ve Bener, 2011; Özmete ve Yanardağ, 2016). Bu bulgular ile literatürdeki değerlendirmeler incelendiğinde kadınlarda duygusal istismar düzeyinin, erkekler için de fiziksel ihmal düzeyinin yüksek çıkması toplumda kadınların duygusal olarak öne çıkarılması, erkeklerin de fiziksel olarak öne çıkarılmasından kaynaklanabilir. Ek olarak araştırma örneklemini olan üniversite öğrencilerinin yaş grubu düşünüldüğünde, üniversite öğrencisi olan kadınların toplumsal yönlendirme ile duygusal olarak, erkeklerin de fiziksel olarak öne çıkarılması bu duruma zemin oluşturabilir.

Ebeveyn tutumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı sorusuna yönelik bulgulara otoriter, demokratik, koruyucu anne baba tutumu düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç literatür ile desteklenmemektedir. Örneğin, Sertelin'in (2003) anne baba tutumları ile ilgili yaptığı araştırmanın sonucunda cinsiyete göre anne baba tutumunda farklılık bulunmuş; kızların anne babalarının tutumlarını erkeklere göre daha çok koruyucu algıladığı belirtilmiştir. Aktaş (2011) ise ergenler üzerinde ebeveyn tutumları ve öz saygı ile ilgili yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarında, erkeklerin ailelerinin tutumunu daha çok otoriter algılama eğiliminde olduğu, kızların ise ailelerinin tutumunu daha çok koruyucu ve demokratik olarak algılamaya eğilimli olduğunu ifade etmiştir. Araştırma sonuçları, aile içi dinamikleri inceleyen araştırmalar (Dedeoğlu, 2000; Bozok, 2018) bağlamında incelendiğinde anne baba tutumlarının cinsiyet farkı gözetmeksizin benzer düzeyde çocukları etkilediğine dair sonuçlar elde edilmektedir. Buradan hareketle anne baba tutumlarının cinsiyet farkına bağlı olmaksızın eşit etki oluşturduğu, ancak buna karşılık çocukların cinsiyetlerine göre farklı anne baba tutumlarının etkisini farklı biçimde algıladıkları söylenebilir. Bu bulgular değerlendirildiğinde üniversite öğrencisi olan grupların eğitimlerinin bir sonucu olarak anne baba tutumları düzeylerini benzer algıladıkları düşünülebilir. Ek olarak toplumsal olarak cinsiyetler arası farkın zamanla kapanmasının üniversite öğrencilerinin anne baba tutum düzeylerini benzer algılamasına zemin oluşturduğu düşünülebilir.

Çocukluk dönemi travmatik yaşantılarının (duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar), anne baba tutumlarının (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve psikolojik dayanıklılık (kendilik algısı, gelecek

algısı, yapısal stil sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar) değişkenlerinin daha önceden psikolojik yardım alma durumuna göre farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan testin sonucuna göre çocukluk çağı travmatik yaşantılarının tüm alt boyutlarına ait düzeylerin, daha önce psikolojik olarak yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve çocukluk çağı travma ortalamasının psikolojik yardım almayanlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde ise bunu hem destekleyen desteklemeyen sonuçlar yansıtan çalışmalara ulaşılmıştır. Örneğin, Şen (2019) 86 gönüllü katılımcıyla yaptığı araştırmanın sınırlılığı çerçevesinde daha önceden psikolojik olarak destek almış ve almamış kişileri çocukluk çağı travma öyküsü kapsamında değerlendirmiş ancak herhangi bir farklılığa rastlamamıştır. Buna karşılık olarak Bahadır'ın (2019) 500 katılımcıyla gerçekleştirdiği araştırmasında psikolojik yardım almış bireylerin duygusal istismar puanı yüksek bulunmuştur.

Edinilen sonuçlara göre, otoriter, demokratik, koruyucu anne baba tutumu düzeylerinin daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların otoriter ebeveyn tutumu ve koruyucu ebeveyn tutumu ortalamasının psikolojik yardım almayanlardan daha yüksek olduğunu göstermekte ve psikolojik yardım alanların demokratik anne baba tutumu ortalamasının ise almayanlardan daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla anne baba tutumu demokratik olan çocuklar bir sorun yaşadıklarında psikolojik yardıma gerek kalmadan bunu kendi başlarında ya da aile üyelerinden destek alarak bunun üstesinden gelmekte daha mahirdir. Sonuç olarak, çocuğun gelişimini olumsuz etkileyen otoriter ve koruyucu anne baba tutumunun erişkinlik dönemi ruhsal hastalıklar için zemin hazırlayıcı bir faktör olduğu ve bu nedenle de psikolojik yardım almayı gerektiren sorunlar yaşamayı tetiklediği düşünülebilir. Elde edilen bulguları destekleyici nitelikte Özen (2019) 390 ortaokul öğrencisi üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında demokratik anne baba tutumundaki ebeveynlere sahip öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarına ait koruyucu özelliklerin de yüksek olduğunu saptamış ve ebeveyn tutumunun demokratiklik düzeyi ile öğrencilerin psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında doğru orantı olduğunu tespit etmiştir (Özen, 2019). Benzer şekilde bir çalışmada, demokratik ebeveyn

tutumunun çocuğun ruhsallığı üzerinde önemli düzeyde etkili olduğu, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumları etkisi altındaki çocuklara kıyasla meydana getirdiği ruhsal sorunların oldukça düşük seviyede olduğunu belirtmişlerdir (Ceral ve Dağ, 2005).

Psikolojik dayanıklılığın sosyal kaynaklar alt düzeyinin de daha önce psikolojik yardım alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların sosyal kaynaklar ortalamasının almayanlardan daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç literatür ile uyumludur. Yapılan araştırmalar, üniversite öğrencilerinin problemlerini kendi başlarına çözemedikleri durumlarda, genellikle önce aile bireyleri ve yakın arkadaşlar gibi destek sistemlerine yöneldiklerini göstermektedir (Boldero ve Fallon, 1995; Rickwood ve diğerleri, 2005; Sheffield ve diğerleri, 2004; Topkaya ve Meydan, 2013; Türküm, Kızıltaş ve Sarıyer, 2004). Yapılan çeşitli araştırmalarda da bu sonuç doğrulanmaktadır: Genç bireylerin deneyimledikleri problemler karşısında ilk önce aile bireylerinden ve yakın arkadaş çevresinden yardım almaya meyilli oldukları gözlemlenmiştir (Örn., Rickwood ve diğerleri 2005; Topkaya ve Meydan, 2013). Dolayısıyla bu çalışmanın da bulduğu sonuca göre iyi sosyal kaynaklara sahip olan öğrencilerin psikolojik yardım alma oranının iyi sosyal kaynaklara sahip olmayanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık toplam puan düzeyinin daha önce psikolojik anlamda destek alıp almama durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar daha önce psikolojik yardım alanların psikolojik dayanıklılık ortalamasının almayanlardan daha düşük olduğuna işaret etmektedir. Bu sonuç literatürle uyumludur. Ancak tersine sonuç çıkartan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Keçili (2022) gönüllü 210 katılımcıyla yaptığı araştırmada psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile psikolojik yardım alma tutumları arasında bir korelasyon bulunmadığını, yalnızca psikolojik dayanıklılığın “yapısal stil” alt boyutu ile psikolojik yardım almaya yönelik tutum arasında negatif bir korelasyon bulunduğunu tespit etmiştir.

Çocukluk çağı travmalarının, anne baba tutumlarının ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin sosyoekonomik statüye göre farklılaşmasını inceleyen bulgular özetlendiğinde çocukluk çağı travmalarını genel olarak sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı (duygusal istismar hariç) ancak anne baba tutumlarının ve psikolojik dayanıklılık düzeyinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Genel olarak düşük

sosyoekonomik düzeydeki bireyler daha fazla duygusal istismara ve otoriter-koruyucu anne baba tutumuna maruz kalmaktadır. Ek olarak düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerin daha düşük demokratik anne baba tutumuna maruz kaldığı ve daha düşük psikolojik dayanıklılık düzeyi gösterdikleri söylenilebilir. Bulguları destekler nitelikteki araştırmalar incelendiğinde Friedson (2015) ile Li ve diğerlerinin (2020) araştırmalarında elde edilen verilere göre ebeveyn tutumlarının sosyoekonomik duruma göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Qiu ve diğerlerinin (2021) araştırması da sosyoekonomik durumun psikolojik dayanıklılık düzeyinin önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Ek olarak Jewkes ve diğerlerinin (2016) araştırma sonuçları düşük sosyoekonomik durumun çocukluk travmalarını artırdığını göstermiştir. Bu sonuçlar düşük sosyoekonomik düzeyden gelen ailelerin düşük eğitim ve gelişmişlik sebebi ile çocuklarına yönelik yeterli ilgiyi gösterememesinden kaynaklı olabilir (Aral ve Başar, 1998; Hatunoğlu, 2019). Elde edilen bulgular kapsamında literatür değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinde düşük sosyoekonomik düzeyde olma durumunun öğrencilerin hem anne baba tutumu algısını hem de psikolojik dayanıklılığı etkilediği söylenebilir. Bu durum düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerin belirli konularda eksiklik ya da yoksunluk hissetme durumuyla açıklanabileceği gibi eğitsel, sosyal ve ruhsal destek sisteminin sınırlılığı ile açıklanabilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik dayanıklılığı düşürücü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu olumsuz etki sürecine demokratik anne baba tutumunun aracılık etkisi girdiği anda çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa olan olumsuz etkisinin ortadan kalktığı, hatta bu etkinin olumluya dönüştüğü görülmüştür. Ancak otoriter ve koruyucu anne baba tutumlarının çocukluk çağı travmalarının psikolojik dayanıklılığa etkisinde bir aracılık etkisi bulunmamaktadır. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde demokratik anne baba tutumlarının travmatik yaşantı sürecinde travmaların etkisinin azaltılması ve psikolojik dayanıklılığın artırılması sürecinde önemli olduğuna işaret etmektedir. Literatür de varılan sonuçları desteklemektedir. Geçmişte yapılan araştırmalar incelendiğinde, çocukluk çağı travmasının psikolojik sağlamlık üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu görülmektedir (Kasehagen ve diğerleri, 2018; Marx ve diğerleri, 2017). Ayrıca Dong ve diğerleri (2020) çocukluk çağı travmasına daha fazla maruz kaldığını bildiren katılımcıların daha düşük bir

psikolojik dayanıklılığa sahip olduklarını, Holl ve diğerleri (2017) de çocukluk çağı travmatik yaşantıların bireyin ruhsal gelişimi üstünde kalıcı bir olumsuz tesire sahip olabileceğini ve psikolojik dayanıklılık geliştirme kapasitelerini engelleyebileceğini göstermişlerdir. Otoriter anne baba tutumunun çocuğu istismar ve ihmale açık hale getirdiğini vurgulayan çalışmalar da mevcuttur (Polat, 2001; Beşer ve diğerleri, 2018; Bahadır, 2019). Buna ek olarak Ünal (2008) da otoriter ebeveynlerin aşırı biçimde çocuğu sınırlamaları ya da tercih etmediği şeyleri dayatmalarının duygusal istismar çerçevesinde değerlendirildiğini ifade etmiştir. Onat'ın (2010) çalışmasında demokratik anne-baba tutumu gösteren ebeveynlere sahip çocukların psikolojik dayanıklılık seviyesi, otoriter tutumdaki ebeveynlerin çocuklarının psikolojik dayanıklılık seviyesinden daha yüksek bulunmuştur. Çocukluk çağı travmalarına karşı demokratik anne-baba tutumunun psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırmada aracı rol oynamasına örnek gösterilecek bir çalışmada öğrencilerin algıladıkları demokratik ebeveyn tutumu seviyesinin, psikolojik dayanıklılık seviyelerini yükseltmeye katkıda bulunduğu tespit edilmiştir (Pamuk, 2016).

Sonuçlar genel olarak incelenip, çocukluk çağı travmalarının yetişkinlikteki psikolojik dayanıklılığa etkisi değerlendirildiğinde, demokratik anne baba tutumunun çocukluk çağı travmalarının olumsuz etkisini azaltıp bireylerin psikolojik dayanıklılığını artırdığına yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuç, demokratik anne baba tutumu ile büyüyen çocukların, travmatik bir durumla karşılaştıklarında daha kolay toparlanabildiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, demokratik anne baba tutumunun çocuklar üzerindeki olumlu etkilerini destekleyen araştırmalar ile tutarlılık göstermektedir (Tatlılıoğlu, 2012; Derman ve Başal, 2013). Bu durum çocukluk çağına yaşanan travmatik yaşantıların bireyin yetişkinlikteki psikolojik sağlığını korumak için demokratik anne baba tutumunun onarıcı ve geliştirici yapısına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada varılan temel sonuca bakıldığında, çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılığı olumsuz etkilediği, birçok ruh sağlığı probleminin ortaya çıkışına zemin oluşturduğu görülmekte ve demokratik anne baba tutumunun travma sonrası onarıcı olduğu ve psikolojik dayanıklılığı artırdığı vurgulanmaktadır. Bu sonuçlar ile aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- Düşük sosyoekonomik düzeyden gelen bireyler travma, ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık açısından risk faktörü oluşturduğundan dolayı bu gruplar için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı özel projeler hazırlayabilir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal ruh sağlığı alanında çalışan psikologların düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerin ruh sağlığı hizmetine daha çok erişebilmesi için sosyal sorumluluk faaliyetleri yürütülebilir.
- Çocukluk çağında travmatik yaşantı geçiren bireylerin psikolojik dayanıklılığını artırma sürecinde kullanılan terapi süreçlerinde ebeveyn davranışlarına yönelik terapi yöntemleri geliştirilebilir ve kullanılabilir.
- Çocukluk çağında travmatik yaşantı geçiren bireylerin ileriki yaşlarında psikolojik dayanıklılığının zedelenmemesi için ebeveynlerin demokratik anne baba davranışlarını geliştirecek psikoeğitim programları geliştirilebilir.
- Çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılığı azalttığı ve olumsuz sonuçlara yol açtığını dikkate alındığında yapılması gereken en önemli şeylerden biri, travmanın ortaya çıkışını önlemek için adımlar atılması ve koruyucu faktörlerinin öneminin vurgulanmasıdır. Travmatik durumun yaşanması durumunda ise gereken sosyal kaynağı ve tedarik kaynaklarını bireye sunmaktır.
- Bundan sonraki çalışmalarda travmanın etkisini azaltan ve psikolojik dayanıklılığı artıran etmenler daha detaylı araştırılmalı ve bu konunun önemi vurgulanmalıdır. Aynı zamanda psikolojik dayanıklılığı daha ayrıntılı değerlendiren yeni ölçekler ile ilgili de çalışmalar tasarlanmalıdır.
- Bu öneriler değerlendirilirken bu araştırmanın aşağıdaki sınırlılıklara sahip olduğu unutulmamalıdır:
- Bu araştırma araştırmaya katılan üniversite öğrencisi 403 kişilik örneklem ile sınırlıdır.
- Bu araştırmada sürecinde elde edilen veriler kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır.
- Bu araştırma sonuçları verilerin toplandığı dönemin tarihsel zaman etkisi ve kullanılan basit seçkisiz örnekleme yönteminin teorik sınırlılıkları ile sınırlıdır.

6 KAYNAKLAR

Akkuş, Z. (2015). *Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılığın Öz güven ve Anne Baba Tutumları ile İlişkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Aktaş, S. (2011). 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Aktepe, E. (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. *Current Approaches In Psychiatry*. 1, 95-119.

Alloy L. B., Abramson L. Y., Smith J. M., Gibb B. ve Neeren A. (2006). Role of Parenting and Maltreatment Histories in Unipolar and Bipolar Mood Disorders: Mediation by Cognitive Vulnerability to Depression. *Clinical Child and Family Psychology Review*; 9:23-64

Altundağ, Y. (2013). *Anne-Babası Boşanmış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yaşam Doyumu ve Yalnızlık* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Aral, N., ve Başar, F. (1998). Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet, Sosyoekonomik Düzey ve Ailenin Parçalanma Durumuna Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 22(110), 7-12.

Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5).

Armağan E. (2007). Çocuk İhmali ve İstismarı: Psikoz Tablosu Sergileyen Bir İstismar Olgusu. *New Symposium Journal*. 2, 170-173.

Bahadır E. (2019). *Erken Dönem Uyumsuz Şemaları ile Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkilerin Çocukluk Çağı Travmaları Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Baldwin, A. L. (1995). *Behaviour and Development Childhood*. NewYork: The Diyder

Ballı Ö. (2010). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi; Tıp Fakültesi

Baron, R. A., ve Byrne D. (1977). *Social Psychology: Understanding Human Interaction*. Boston: Ally and Bacon.

Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.

Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.

Baumrind, D. (1996). The discipline controversy revisited. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 45(4), 405–414.

Benard, B. (1991). Fostering Resiliency in Kids: Protective Factors in The Family, School and Community. *Western Center for Drug-Free Schools and Communities*, 3-32.

Benard, B. (1995). *Fostering Resilience in Children*. Urbana: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education.

Beşer N. G., Arabacı L. B., Uzunoğlu G., Bilaç Ö. ve Ozan E. (2018). Suça İtilmiş Ergenlerde Ebeveyn Tutumu ve Çocukluk Çağı Travmalarının Belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri*. 22, 219-227.

Block J. H. ve Block J. (1980). The Role of Ego-control and Ego-resiliency in the Organisation of Behaviour. WA Collins (Ed.), *Development of Cognition, Affect, and Social Relations: Minnesota Symposia on Child Psychology* 13: 39-101. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Boldero, J., ve Fallon, B. (1995). Adolescent Help Seeking: What Do They Get Help For and From Whom? *Journal of Adolescence*, 18, 93-209.

Bozok, M. (2018). *Toplumsal Cinsiyet ve Aile, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

Brooks R. B. (1994) Children at Risk: Fostering Resilience and Hope. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64, 545-553

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.

Campbell-Sills, L., Cohan, S. L. ve Stein, M. B. (2006). Relationship Of Resilience to Personality, Coping, and Psychiatric Symptoms in Young Adults. *Behaviour Research and Therapy*, 44(4), 585-599.

Ceral, S. ve Dağ, İ. (2005). “Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı, Depresiflik ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları”. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 13(4), 233-241.

Cicchetti, D. (2010). Resilience Under Conditions Of Extreme Stress: A Multilevel Perspective. *World Psychiatry*. 9(3), 145-154.

Coleman, J. ve Hagell, A. (Eds.). (2007). *Adolescence, Risk and Resilience: Against The Odds*. Chichester: John Wiley ve Sons.

Cooley, C. H. (1902). *Human Nature and Social Order*. New York: C. Scribner's Sons.

Csikszentmihalyi, M. (2009). The Promise of Positive Psychology. *Psychological Topics*. 18(2), 203-211.

Çelik F. G. ve Hocaoglu Ç. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*. 8(4), 695-711 706

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2005). *Anne baba eğitimi*. Konya: Eğitim.

Çağdaş A. (2015). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.

Çetin, F., Yeloğlu, H. O. ve Basım, H. N. (2015). Psikolojik Dayanıklılığın Açıklanmasında Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Rolü: Bir Kanonik İlişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-95.

Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*. Ankara: H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi

Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting Styles As Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeli. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170.

Derman, M. T. ve Başal, H. A. (2013). Okul Öncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.

DeRosse P, Nitzburg G. C., Kompancaril B. ve Malhotra A. K. (2014). The Relation Between Childhood Maltreatment and Psychosis in Patients with Schizophrenia and Non-Psychiatric Controls. *Schizophrenia Research*. 155: 66-71.

Dinçer, B. (2008). *Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeyde Lise 2. Sınıfa Devam Eden Ergenlerin Anne Baba Tutumlarını Algılamaları ile Arkadaş İlişkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Donnelly C. L. (2003). Pharmacologic Treatment Approaches For Children and Adolescents with Posttraumatic Stress Disorder. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*. 12, 251-269.

Dong C. R., Xu R. ve Xu L. (2020). Relationship of Childhood Trauma, Psychological Resilience, and Family Resilience Among Undergraduate Nursing Students: A cross- sectional study. *Perspectives in Psychiatric Care*. 1, 8.

Dönmezler İ. (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

DuMont, K. A., Widom, C. S. ve Czaja, S. J. (2007). Predictors of Resilience in Abused and Neglected Children Grown-Up: The Role Of Individual and Neighborhood Characteristics. *Child Abuse and Neglect*, 31, 255-274.

Durmuş, R. (2006). *3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Dursun, A. (2010). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Stratejileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Erdoğan, A., Tufan, E., Karaman, M. G., Atabek, M. S., Koparan, C., Özdemir, E. ve Ankaralı, H. (2011). Türkiye'nin Dört Farklı Bölgesinde Çocuk ve Ergenlere Cinsel Tacizde Bulunan Kişilerin Karakteristik Özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 55-61.

Ersoy, E. (2013). *Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Üniversitesi.

Eşsizoglu, A. ve Arısoy, Ö. (2008). Hemşirelerin Depresyona ve Depresyon Hastalarına Karşı Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Dicle Tıp Dergisi*, (3), 168.

Famularo R., Fenton T., Kinscherff R. ve Augustyn M. (1996). Psychiatric Comorbidity in Childhood Post Traumatic Stress Disorder. *Child Abuse & Neglect*. 20, 953-961.

Farber, E. A. ve Egeland, B. (1987). Invulnerability among abused and neglected children. In Anthony, J. ve Cohler, B.J. (Ed.) *The Invulnerable Child. The Guilford Psychiatry Series*. New York. 253-288.

Fonagy P., Steele M. ve Steele H. (1994) The Emanuel Miller Memorial Lecture: The Theory and Practice of Resilience. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 231-257

Friedson, M. (2015). Authoritarian Parenting Attitudes and Social Origin: The Multigenerational Relationship of Socioeconomic Position to Childrearing Values. *Child Abuse & Neglect*.

Garmezy, N. (1993). Children in Poverty: Resilience Despite Risk. *Psychiatry*, 56:127-136.

Gizir, C. A. (2004). *Akademik Sağlık: Yoksulluk İçinde Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Katkıda Bulunan Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Gizir, C. A. ve Aydın, G. (2006). Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 87-99.

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.

Güleç M. Y., Altıntaş M., İnanç L., Bezgin C. H., Koca E. K. ve Güleç H. (2013). Effects of Childhood Trauma on Somatization in Major Depressive Disorder: The Role of Alexithymia. *Journal of Affective Disorders*. 20, 146:137-141.

Güler N., Uzun S., Boztaş Z. ve Aydoğan S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 24, 128-134.

Güler, A. (2004). *Relationship Between Self-Construals and Future Time Orientations*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: ODTÜ.

Gürkan, U. (2006). Yılmazlık ölçeği (YÖ): Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(2), 45- 74.

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.

Güneri Yöyen, E. (2017). Çocukluk Çağı Travması ve Benlik Saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.

Hancı İ. H. (2002). *Adli Tıp ve Ali Bilimler*. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 263-284.

Hatunoğlu, A. (2019). Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Düzeyinin Çocuğun Kaygı Düzeyine Etkisi. *The Journal of Academic Social Science*, 95(95), 214-223.

Hawley D. R. ve DeHaan L. (1996) Toward a Definition of Family Resilience: Integrating Life-span and Family Perspectives. *Family Process*, 35, 283-298.

Hempel, S., Miles, J. N. V. ve Wolfradt. U. (2003). Perceived Parenting Styles Depersonalisation, Anxiety and Coping Behaviour in Adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34, 521-532.

Herrenkohl, E. C., Roy, D., Herrenkohl, C. ve Egolf, B. (1994). Resilient Early Schoolage Children From Maltreating Homes: Outcomes in Late Adolescence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64, 301-309.

Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B. ve Yuen, T. (2011). What is resilience? *Revue Canadienne De Psychiatrie*, 56(5), 258-265.

Holl J., Pap I. ve Südhof J. (2017). Trauma, Resilience, and Emotion Regulation. *Psychother Psychosom Med Psychol*. 67(2), 83- 90.

Işık, Ş. (2016). Türkiye’de Kendini Toparlama Gücü Konusunda Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(45), 65-76.

İnan, E. (2015). *Travma, Bağlanma, Ruhsal Dayanıklılık Kavramları ve Bu Kavramların Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Jewkes R., Nduna M., Jama-Shai N., Chirwa E. ve Dunkle K. (2016). Understanding The Relationships Between Gender Inequitable Behaviours, Childhood Trauma And Socio-Economic Status İn Single And Multiple Perpetrator Rape İn Rural South Africa: Structural Equation Modelling. *PLoS ONE*, 11(5).

Kanbur N. ve Akgül, S. (2010). Adölesanlarda Cinsel İstismar ve Pediatristin Rolü. *Çocuk İhmal ve İstismarı-I*, 32:491-502.

Kaplan S. J, Pelcovitz D. ve Labruna V. (1999). Child and Adolescent Abuse and Neglect Research: A Review Of The Past 10 Years. Part I: Physical and Emotional Abuse and Neglect. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38:1214-1222.

Kara B., Biçer Ü. ve Gökalp S. A. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47: 140-151.

Karairmak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(26), 129-142.

Kasehagen L., Omland L., Bailey M., Biss C., Holmes B. ve Kelso P. (2018). Relationship of Adverse Family Experiences to Resilience And School Engagement Among Vermont Youth. *Maternal and Child Health Journal*, 22(3), 298- 307.

Keçili B. (2022). *Özel Eğitim Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Öz Yeterlik ve Psikolojik Yardım Alma Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.

Kendall-Tackett K. (2002). The Health Effects of Childhood Abuse: Four Pathways By Which Abuse Can Influence Health. *Child Abuse & Neglect*. 26, 715-729.

Kulaksızoğlu, A. (2005). Almanya’daki Üçüncü Kuşak Türk Gençlerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 169-182.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). *Anne baba tutumları ölçeği. Y. Kuzgun ve F. Bacanlı (Dü) içinde PDR' de kullanılan ölçekler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Li, X., Chi, P., Sherr, L., Cluver, L. ve Stanton, B. (2015). Psychological resilience among children affected by parental HIV/AIDS: A conceptual framework. *Health Psychology and Behavioal Medicine*, 3(1), 217-235.

Li X., Yang H., Wang H. ve Jiaa J. (2020). Family Socioeconomic Status And Home-Based Parental İnvolveıment: A Mediation Analysis of Parental Attitudes and Expectations. *Children and Youth Services Review*, 116.

Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development*, 71(3), 543- 562.

Luthar, S. S. (2006). Resilience in Development: A Synthesis of Research Across Five Decades. In D. Cicchetti ve D. J. Cohen (Eds), *Developmental Psychopathology, Risk, Disorder, and Adaptation* (Second Edition: 739-795). New Jersey: John Wiley ve Sons, Inc.

Lynch M. (1999). *Çocuk İstismarı ve ihmali*. Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği. 1-8.

Lynch, M. A., Saralidze L., Gogvadze N. ve Zolotor A. (2008). National Study on Violence Against Children in Georgia.

Marx M., Young S. Y., Harvey J., Rosenstein D. ve Seedat S. (2017). An Examination of Differences in Psychological Resilience Between Social Anxiety Disorder and Posttraumatic Stress Disorder in the Context of Early Childhood Trauma. *Frontiers in Psychology*. 8, 2058.

Masten, A. S., ve Garmezy, N. (1985). *Risk, Vulnerability, And Protective Factors in Developmental Psychopathology. In Advances in clinical child psychology*. New York: Springer US.

Masten, A. S., Best, K. M. ve Garmezy, N. (1990). Resilience and Development: Contributions From The Study Of Children Who Overcome Adversity. *Development and Psychopathology*, 2(4), 425-444.

Masten, A. S. ve Coatsworth, J. D. (1998). The Development Of Competence in Favorable and Unfavorable Environments: Lessons From Research On Successful Children. *American Psychologist*, 53(2), 205-220.

Masten, A. S. ve Sesma, A. (1999). Risk and Resilience Among Children Homeless in Minneapolis. *Children*, 47, 24.

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.

Masten, A. S. ve Reed, M. J. (2002). *Resilience in development. The handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press.

Masten, A.S. ve Obradovic, J. (2006). Competence and Resilience in Development. *Annals New York Academy of Sciences*, 1094, 13-27.

Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. *Development and psychopathology*, 19(3), 921-930.

McGloin, J. M. ve Widom, C. S. (2001). Resilience Among Abused and Neglected Children Grown Up. *Development and Psychopathology*, 13, 1021- 1038.

Millersky, A., Schlechter, M. ve Netter, S. (2006). Maternal and Paternal Parenting Styles in Adolescents: Associations with Self-Esteem, Depression and Life- Satisfaction. *Journal Of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.

Nazlı, S. (2018). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Odağ C. (2001). *Nevrozlar-2. 1. Baskı*. İzmir: Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları; 43-44

Oğuz, N. (2016). *Genç Yetişkinlerde Anne-Baba Tutumu, Anksiyete ve Benlik Saygısı İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.

Olçay, O. (2008). *Bazı Kişisel ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.

Olsson, C., Bond, L., Burns, J. M., Vella-Brodrick, D. A. ve Sawyer, S. M. (2003). Adolescent resilience: A conceptual analysis. *Journal of Adolescence*, 26, 1-11.

Onat, G. (2010). *Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oral R., Can D., Kaplan S., Polat S., Ateş N., Çetin G., Miral S., Hancı H., Erşahin Y., Tepeli N., Bulguç A. ve Tiras B. (2001). Child Abuse in Turkey: An Experience in Overcoming Denial and A Description Of 50 Cases. *Child Abuse & Neglect*, 25(2):279-290.

Oskay, T. (2020). *Pozitif Ebeveynlik*. (1. Basım) İstanbul: Destek Yayınları.

Öğülmüş S. (2001). Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık. *1. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları*, 29-30 Mart, Ankara.

Özcan B. (2005) *Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özen N. E. ve Şener Ş. (1997). *Çocuk ve Ergende Cinsel İstismar. 1. Baskı.* İzmir: Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları. 473-491.
- Özen D. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Psikolojik Sağlamlık Üzerine Etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1428-1449.
- Öz, F. ve Yılmaz, E. B. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özmete, E. ve Yanardağ, M. (2016). Erkeklerin Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini: Kadın ve Erkek Olmanın Değeri. *Turkish Journal of Social Research/Turkiye Sosyal Arastirmalar Dergisi*, 20(1). 91-107.
- Pamuk S. (2016). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Kendini Toparlama Gücüne, Problem Çözme Becerilerine ve Karar Verme Davranışlarına Etkisi.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Paolucci E. O., Genuis M. L. ve Violato C. (2001). A Meta-Analysis Of The Published Research On The Effects Of Child Sexual Abuse. *The Journal of Psychology*. 135:17-36
- Pelendecioğlu B. ve Bulut S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9, 49-62.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve Şiddet.* İstanbul: Der Yayınları.
- Polat O. (2004). *Klinik Adli Tıp. 1. Baskı,* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 85-131
- Polat O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 2: Önleme ve Rehabilitasyon.* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 257-273.
- Qiu Y., Huang Y., Wang Y., Ren L., Jiang H., Zhang L. ve Dong C. (2021) The Role of Socioeconomic Status, Family Resilience, and Social Support in Predicting Psychological Resilience Among Chinese Maintenance Hemodialysis Patients. *Front. Psychiatry*, 12:723344.
- Ramirez E. R. (2007). Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum*, 42, 73-82.
- Reddy M. K., Pickett S. M. ve Orcutt H. K. (2002). Experiential Avoidance As A Mediator in The Relationship Between Childhood Psychological Abuse and Current Mental Health Symptoms in College Students. *Journal of Emotional Abuse*. 6, 67-85.
- Richardson, G. E. (2002). The Metatheory of Resilience and Resiliency. *Journal of Clinical Psychology*, 58 (3), 307-321.
- Rickwood, D., Deane, F. P., Wilson, C. J., ve Ciarrochi, J., (2005). Young People's Help-Seeking For Mental Health Problems. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*, 4(3), 1-34

Rutter, M. (1999). Resilience Concepts and Findings: Implications For Family Therapy. *Journal of Family Therapy*, 21(2), 119-144.

Sadock B. J. ve Sadock V. A. (2004). *Problems related to abuse and neglect. Kaplan & Sadock's Concise Textbook of Clinical Psychiatry, Cancro R (eds) 9.edition*. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 370-376

Savran, C. ve Kuşin, İ. (1997). “Ana Babalar ile Onların Ana Babaları Arasındaki Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutum İlişkileri”, *10. YA – PA Okul öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, Ankara: Yapa Yayınları. 181-195.

Sertelin, Ç. (2003). *Aile Tutumlarının Sosyokültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları ile İlişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Sheffield, J. K., Fiorenza, E., ve Sofronoff, K. (2004). Adolescents' Willingness To Seek Psychological Help: Promoting and Preventing Factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(6), 495-507.

Silverman A. B., Reinherz H. Z. ve Giaconia R. M. (1996). The Long-Term Sequelae of Child and Adolescent Abuse: A Longitudinal Community Study. *Child Abuse & Neglect*. 20, 709-723.

Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E., ve Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

Şahin N. H. ve Şahin N (1992). Adolescent Guilt, Shame and Depression in Relation to Sociotropy and Autonomy. *World Congress of Cognitive Therapy*. Haziran 17-21, Toronto, Canada

Şar V. (1998). “Kötüye Kullanım ve İhmalle ilişkili Sorunlar”. E.Köroğlu, C. Güleç, (ed.) *Psikiyatri Temel Kitabı. Cilt.2*, Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 823-833

Şar, V., Öztürk, E. ve İkikardeş, E. (2012), Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri International Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054-63

Şendil, G. (2003). *Çocuk, Ergen ve Anne Baba*. İstanbul: Çantay Yayınları.

Şen M. (2019). *Psikolojik Destek Alan ve Almayan Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ve Dürtüsellik İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

Şimşek D. E. (2017). *Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Saldırganlık Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.

Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk İstismar ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.

Taşğın E. ve Çetin F. Ç. (2006). Ergenlerde Majör Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(2):87-94

Tatlılıoğlu, K. (2012). Okul Öncesi Dönemde Anne-Baba Tutumunun Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi. *Turan-Sam*, 4(15), 83-91.

Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-86.

Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücü'nün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 297-306.

Tlapek, S. M., Auslander, W., Edmond, T., Gerke, D., Schrag, R. V. ve Threlfall, J. (2017). The Moderating Role of Resiliency on The Negative Effects of Childhood Abuse For Adolescent Girls Involved in Child Welfare. *Children and youth services review*, 73, 437-444.

Topbaş M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3:76-80

Topkaya, N., ve Meydan, B. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Problem Yaşadıkları Alanlar, Yardım Kaynakları ve Psikolojik Yardım Alma Niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-37.

Tugade, M. M. ve Fredrickson, B. L. (2004). Resilient Individuals Use Positive Emotions to Bounce Back From Negative Emotional Experiences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(2), 320-333.

Tusaie K. ve Dyer J. (2004). Resilience: A Historical Review of the Construct. *Holistic Nursing Practice*, 18:3-8.

Tümlü, G. Ü. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Türkgil, B. (2021). *Çocukluk Çağı Travmaları Olan Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Travmaları, Ruminatif Düşünce Biçimi ve Umutsuzluk Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi.

Türküm, S., Kızıldaş, A., ve Sarıyer, A. (2004). Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezinin Hedef Kitlesinin Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Ön Çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 21(3), 15-27.

Ünal, F. (2008). Ailede çocuk istismarı ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 9-18.

Werner E. E. (1993) Risk, Resilience and Recovery: Perspectives from the Kauai Longitudinal Study. *Development and Psychopathology*. 5, 503-515.

Whiffen V. E., ve MacIntosh H. B. (2005). Mediators Of The Link Between Childhood Sexual Abuse and Emotional Distress: a critical review. *Trauma Violence Abuse*. 6, 24-39

Witt, A., Brown, R. C., Plener, P. L., Brähler, E., ve Fegert, J. M. (2017). Child Maltreatment in Germany: Prevalence Rates in The General Population. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11(1), 1-9.

Yavuzer, H. (2019a). *Ana-Baba Okulu. (23.Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2019b). *Ana-Baba ve Çocuk. (23.Basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2019c). *Çocuk Psikolojisi. (43.Basım)* İstanbul: Remzi Kitabevi

Yörükoğlu A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne-Baba Tutumu ile Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yurdakök K. ve İnce O. (2010). Duygusal İstismar ve İhmal. *Katkı Pediatri Dergisi*. 32, 423-433.

Zara-Page A. (2004). Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 7, 103-113

Zincirli, Ö. (2014). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Anne Baba Tutum Algısı, Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.

7 EKLER

EK A Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, İstanbul Arel Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi olan Beyza Ateş tarafından, Ramazan Çağlar Ercen danışmanlığında “Çocukluk Çağı Travmalarının Psikolojik Dayanıklılığa Etkisinde Anne Baba Tutumlarının Aracılık Rolü” nü araştırmak amacıyla, yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Araştırmaya katılımınız yaklaşık 15 dakika sürecektir.

Katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ankette bireysel olarak kimliğinizi belirlemeye yönelik hiçbir bilgi istenmemektedir. Verilen cevaplar gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır.

Araştırmada sırasında doldurulması talep edilen anketler genel olarak kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz, çalışmayı bırakabilirsiniz. Bu durumda sorumlu kişiye çalışmadan ayrılmak istediğini söylemeniz yeterli olacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için iletişime geçebileceğiniz mail adresi:

Bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığımı ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad:

Soyad:

İmza

Tarih:

EK B Anne Baba Tutum Ölçeği

	Hiç Uygun Değil	Çok Az Uygun	Kısmen Uygun	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1) Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini hissettirmiştir.					
2) Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde desteklemiştir.					
3) Her yaptığım isin olumlu yanlarını değil kusurlarımı görmüş ve beni eleştirmiştir.					
4) Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.					
5) Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyeceğim kadar resmidir.					
6) Arkadaşlarımı eve çağırma izin verir, geldiklerinde onlara iyi davranırdı.					
7) Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir.					
8) Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden daha iyi olduklarını söylerdi.					
9) Bana hükmetmeye çalışır.					
10) Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.					
11) Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.					
12) Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranmıştır.					
13) Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.					
14) Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.					
15) Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.					
16) Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.					
17) Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirirdi.					
18) Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.					
19) Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür evde yalnız kalmamdan kaygılanır.					
20) Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.					
21) Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.					
22) Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır parka sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.					
23) Benim gibi bir evladı olduğu için kendini bahtsız hissettiğini sanıyorum.					

24) Okulda başarılı olmam konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırırdı					
25) Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanırdı.					
26) Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.					
27) Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.					
28) Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır					
29) Ona yakınlaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.					
30) Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşlamıştır.					
31) Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır.					
32) Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.					
33) Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.					
34) İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.					
35) Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.					
36) Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.					
37) Beni olduğum gibi kabul etmiştir.					
38) Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik davranır.					

EK C Çocukluk Çağı Travma Ölçeği

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Kimiz Zaman	Sık Sık	Çok Sık
1.Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.					

2.Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen biri olduğumu biliyordum.					
3.Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
4.Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5.Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardır.					
6.Yırtık, sökkük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
7.Sevdiğimi hissediyordum.					
8.Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9.Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.					
10.Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11.Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13.Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14.Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.					
16.Çocukluğum mükemmeldi.					
17.Bana o kadar kötü vuruyorlar ya da dövölüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19.Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.					
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					
21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.					
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					

EK D Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...	Her zaman bir çözüm bulurum							Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...	Basarılması zordur							Basarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...	Ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğunda							Tam bir günlük hoş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum	Diğer kişilerle birlikte							Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...	Benimkinden farklıdır							Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...	Hic kimseyle tartışmam							Arkadaşlarımla/Aile-üleriyle tartışabilirim
7. Kişisel problemlerimi...	Cözemem							Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...	Nasıl başaracağımı bilirim							Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir iş/projeye başladığımda ...	İlerive dönük planlama yapmam							Avruntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak								

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : E-52857131-050.06.04-261385
Konu : Etik Kurul Kararı (Beyza ATEŞ)

30.03.2023

Sayın Beyza ATEŞ

Üniversitemiz Etik Kurulu'nun 24.03.2023 tarih ve 2023/06 sayılı toplantısında alınan karar ekte sunulmuştur.
Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ali AKDEMİR
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurul Karar Örneği Karar 04 (1 Sayfa)

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul 24/03/2023 tarih ve 2023/06 No'lu
Kurul Karar Örneği

KARAR NO-04: Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Bölümü yüksek lisans programı öğrencisi **Beyza Ateş'e** ait **“Çocukluk Çağı Travmalarının Psikolojik Dayanıklığa Etkisinde Anne Baba Tutumlarının Aracılık Rolü”** isimli çalışması görüşüldü. **Yapılan görüşmeler sonucunda;** öğrenci Beyza Ateş'in çalışmasının, raportörün görüşü doğrultusunda etik ilkelere uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

8 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Beyza ATEŞ

ORCID Numarası : 0009 0006 70361743

Öğrenim Durumu

2015 – 2020 Lisans: İstanbul Gelişim Üniversitesi – Psikoloji (İngilizce)

